

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EINAR V. SØGAARD-LARSEN

VOR
LANGELANDSKE
SLÆGT

HELLERUP
1956

VOR LANGELANDSKE SLÆGT

EINAR V. SØGAARD-LARSEN

VOR
LANGELANDSKE
SLÆGT

HELLERUP
1956

*Til mine Søkende
at videregive til deres Efterslægt.*

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Forord	2
	Kilder	5
I.	Søgaard Navnet	6
II.	Søgaarden i Skebjerg	10
III.	Søgaard Slægten i Skrøbeløv	15
IV.	Søgaard Slægten i Vindeby	18
V.	Mads Madsen Slægten i Vindeby	20
VI.	Iver Kierudsens Slægt og hans Gaard	34
VII.	Gaarden Søgaard i Vindeby og dens Beboere	40
VIII.	Egemose og Hougaard Slægterne	47
IX.	Nissen Slægten paa Ristinge	53
X.	Morfar og Mormor	56
XI.	Enkeltpersoner i Forfædres Efterslægt udover andet Steds omtalte	84

SLÆGTSTAVLER.

Tavle 1.	Julie Antonie Hansen Søgaards Anetavle	ved	5
"	2. Af Lars Nielsen Søgaards For- og Efterslægt	"	14
"	3. Af Iver Kierudsens For- og Efterslægt	"	14
"	4. Af Mads Hansens For- og Efterslægt	"	19
"	5. Af Hans Peter Hansen Hougaards og Hans Hansen Nissens For- og Efterslægt	"	46
"	6. Hans Hansen Søgaards Efterslægt af 2. Egteskab	"	55

FORORD.

Det her foreliggende Skrift er bestemt for vor nærmeste Familie, derfor den personlige Form og Omtalen af mange Ting og Forhold, som ikke kan have Interesse for andre.

Da nogle af de foretagne Undersøgelser imidlertid maaske kan være til Nytte for enkelte slægtsinteresserede ud over den nævnte, snævre Kreds, er Skriftet tilstillet nogle faa Personer uden for denne samt forskellige Arkiver og Biblioteker.

- - -

Ved et Besøg paa Langeland i Pinsen 1953 søgte jeg efter en Sø, der kunde antages at være Aarsag til, at Morfars Gaard i Vindeby, hvor jeg under Fars Indkaldelse til Militærtjeneste blev født i 1884, hedder Søgaard. Jeg ansaa det nemlig for givet, at Gaarden maatte have Navn efter en Sø, og at Gaarden havde givet Navn til Slægten.

Men jeg fandt ingen Sø, og det gav mig Anledning til at foretage Undersøgelser, som førte videre, end jeg oprindeligt havde tænkt, og som er resulteret i Slægtstavlerne 1 - 6 samt i efterfølgende nærmere Redegørelse i Tilknytning til disse.

At det saaledes blev vor mødrene Slægt, Undersøgelserne kom til at omfatte, var for saa vidt heldigt, som denne overvejende bestaar af fastboende Bondeslægter inden for et snævert Omraade, Øen Langeland. Derved og ved, at disse Slægter for en væsentlig Del har Navne, der er gaaet i Arv i et Par Hundrede Aar og mere, er Undersøgelsesarbejdet blevet lettet betydeligt. Gunstigt har det ogsaa været, at der, i en lang Række Kronikker af Harald Kier i Langelands Avis 1924-25, foreligger en Mængde personalhistoriske Oplysninger fra de langelandske Sogne, Oplysninger, som paa mange Punkter har været af stor Værdi for mit Arbejde.

- - -

Vor fædrene Slægt er ogsaa en Bondeslægt, fastboende saa langt tilbage, som jeg kender den - inklusive vore Tipoldeforældre - paa Halvøen Røsnæs (Refnæs) paa Sjælland.

Far blev døbt Larsen, fordi Farfar havde Fornavnet Lars, og egentlige Slægtsnavne forekommer næppe i Familien. Dette Forhold vil nok volde nogle Vanskeligheder, hvis jeg faar Lejlighed til at foretage Undersøgelser ogsaa vedrørende vor fædrene Slægt.

- - -

Kilden til de enkelte Oplysninger i Skriftet er i Almindelighed opført sammen med disse, dog ikke, naar det forstaar sig af sig selv, at Kilden er en Kirkebog fra et bestemt Sogn, en Folketælling, en Lægdsrulle, et Skiftedokument el. lign. Naar Kildeangivelsen sker ved et Tal i (), refererer Tallet sig til Nummeret i Kildefortegnelsen. I Afsnit XI har Tallet dog en anden Betydning, saaledes som der angivet.

Korrektthed i Overensstemmelse med Kilderne er naturligvis tilstræbt, men ikke Fuldstændighed f. Eks. med Hensyn til Antal Giftermaal eller Antal Børn i de anførte Ægteskaber.

Kilden er kun efterprøvet og korrigeret, hvor det syntes paakrævet og var muligt uden større Vanskelighed. Dette gælder navnlig Oplysninger om Alder og Fødselsaar hentet fra eller udledet af Skifter, Begravelsesnotater og Folketællingslister, som i ældre Tid ofte var behæftet med væsentlige Fejl, uden at disse dog almindeligvis hindrer en tilstrækkelig Orientering.

Stavemaaden for Person- og Stednavne er ofte højst forskellig i de forskellige Kilder, undertiden ogsaa inden for samme Kilde, og der er ikke forsøgt Ensretning af disse Navne.

- - -

Paa Slægtstavlerne er Børn af samme Ægteskab anbragt efter hinanden, ikke efter Alder, men paa den for Arrangementet mest hensigtsmæssige Maade.

Forkortelsen Gmd. er - ligeledes paa Tavlerne - anvendt som Betegnelse for saavel Fæstere som Ejere af smaa og større Gaarde, og i Skriftet er saa vidt muligt givet nærmere Oplysning.

Betegnelsen Sogneforstander er at forstaa som Medlem af Sogneforstanderskabet.

- - -

Det i Skriftet ofte forekommende Begreb "Herlighed" i Forbindelse med saakaldte jordegne Gaarde, Selvejergaarde, kan vist groft defineres som en Slags Prioritet i saadanne Gaarde, en Prioritet, hvis Oprindel-

se gaar tilbage til Middelalderens Lensvæsen, og hvis Værdi i Aarene omkring 1700 som oftest paa Langeland var en Fjerdedel af Værdien af Bygninger og Jorder hørende til vedkommende Selvejergaard.

Prioriteten forrentedes ikke alene med Afgifter i Penge og/eller Naturalier, men ogsaa ved Ret til Jagt og Fiskeri paa Gaardens Arealer og visse andre Rettigheder. (I "Fra Ribe Amt", 1936, skriver H. Schlanbusch nærmere om "Herlighed").

Ejeren af en Bondegaards Herlighed var sædvanligvis en Hovedgaards-ejer.

- - -

Afstamning gennem kvindelige Slægtsmedlemmer er behandlet sideordnet med Afstamning fra Mandssiden.

- - -

Endnu skal paa dette Sted gives nogle faa lokalt orienterende Oplysninger:

Øen Langeland er 53 km lang, og den er paa det bredeste Sted 9 km bred. Arealet er 285 km², Indbyggerantallet 20.000, deraf i Rudkøbing 4.500.

Før Svenskekrigene 1657-60 kan Indbyggernes Antal efter W. Lützens Skøn anslaaes til noget over 7.000 inkl. Rudkøbings 6-700, medens Tallet efter Krigen og Hungersnøden maa have været under 5.000 inkl. Rudkøbings 4-500. Omkring Aar 1800 var der 11.000 Mennesker paa Øen.

I Landsbyen Vindeby boede ved Folketællingen 1787 33 Familier med 171 Personer, deraf i de 10 Gaarde 10 Familier, med Børn og Tjenestefolk, i alt 74 Personer. De øvrige 23 Familier var Husmænd, Daglejere og Haandværkere med deres Børn.

Navnet Vindeby stammer ifølge Kr. Hald: "Vore Stednavne" fra Vendernes By - en slavisk (vendisk) Bosættelse i Middelalderen. Samme Navn har en Landby paa Vestlolland, en paa Taasinge og en ved Eckernførde.

- - -

Ved Udarbejdelsen af Skriftet har jeg fra mange Sider modtaget Raad og Oplysninger, for hvilke jeg er meget taknemlig.

E. S-L.

KILDER.

1. Mors mundtlige Slægtsoplysninger af 26. Dec. 1944.
2. Fars og Mors Stambog.
3. Morfars Mors Skiftedokument 1838.
4. Mundtlige Oplysninger modtaget ved Pinsebesøg paa Langeland 1949, -53, -54, -55.
5. Breve fra og Samtaler med Lærer Carlin Klæsø i Lindelse.
6. Carlin Klæsø: Klæsøeslægten.
7. Harald Kier: Langelands Sognes Personalhistorie og Stedbeskrivelse. (Kronikker i Langelands Avis 1924-25).
8. " " Slægten Guldborg og Guldborggaards Historie.
9. " " Familierne Wardinghausen og Lollesgaard.
10. Chr. Kiilsgaard: Rudkøbing Havns Historie.
11. Marie Alette Nielsen, Rudkøbing: Min Slægt.
12. Dommerkontoret i Rudkøbing: Ejerskifter.
13. Matrikelarkivet: Kort og Forhandlinger fra Udskiftningstiden omkring Aar 1800, Sogneprotokoller.
14. Landsarkivet i Odense: Kirkebøger, Skifteprotokoller, Fæsteprotokoller, Skøde- og Panteprotokoller.
15. Rigsarkivet: Folketællinger 1787-1901, Lægdsruller 1790-1830, Chr. V's Matrikel med Markbøger ca. 1682, Modelbøger ca. 1686, Matrikelprotokoller ca. 1690; Frederik III's Matrikel 1664, Kommissions Matriklen 1661-62, Ekstrakt-Matriklen 1680, Hoveri-Reglementer 1773, Ekstra Skatte Mandtal 1674-1714, Hartkornslister 1778-94, indsendte Jordebøger 1660-62.
16. Universitetsbiblioteket: Langelands Avis 1924-25, Personalhistorisk Litteratur.
17. Gentofte Kommunebibliotek: Personalhistorisk Litteratur, Danske Gaarde, Danske Herregaarde.
18. W. Lütken: Bidrag til Langelands Historie.

TAVLE 1.

Julie Antonie Hansen Søgaards
Anetaule.

Hans Madsen
Smd. Brandsbygd,
Humble.
Har 1600

Kierulfversen
Smd. Stulebølle
Sd. Bøstrup.

Johs. Heichsen
*1611 Lundsgaard
Fyn
+1687 Sundersgd.
Bøstrup

Mads Hansen
Smd. Brandsbygd,
Brandsby, Humble.
Har 1642

Maren Jver Kierulf
Smd. Suldborggd.
Flebbølle, Lindelse.

Karen Heichsen
*1637 Lunds-
gaard Fyn
+1715 Flebbølle

Hans Tomesen
Hagenby i
Humble S.
+ efter 1715

Margrethe
Hansdatter
*1648
+1696 Hagenby

Viet 1687-91

Mads Madsen
Smd. Søgaard
Vindeby

Karen Jversdatt
*1663 Suld-
borggd. 31
Lebølle

Erich Entsen
Smd. Peders-
strup, Longelø.

Susanne
Christophers-
datter
* Drejer

+1742 Vindeby
Lindelse S.

+1731 Vin-
deby

+1726 Peder-
strup

+1720 Peder-
strup

Viet ca. 1687

Viet ca. 1710

Erik Hansen
i Egemose
Lindelse S.
*1695 Hagenby
Humble S.
+1743 Lindelse S.

Anna
Jørgensdatt.

Viet 1721 Lindelse

Christen Hansen
Bagenkop i
Magleby S.
+1763 Magleby

Anna
Christensdatt.

Viet 1742 Magleby

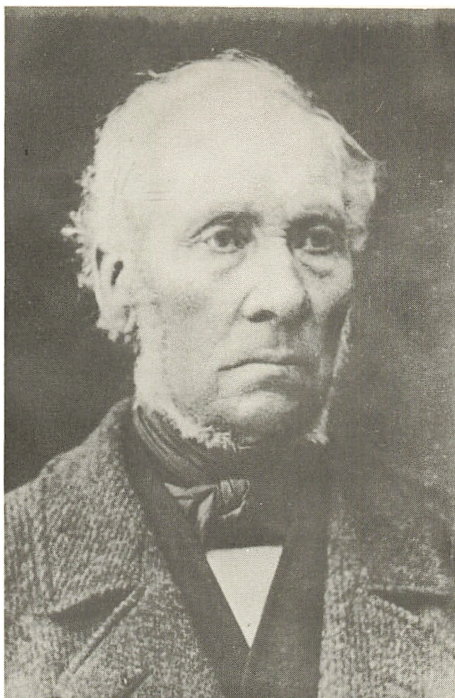
Claus Pedersen Smd. Torpe, Skrøbeløvs. *1703 Claus- bølle, Tullebølle. +1780 Torpe Viet 1732 Skrøbeløvs.	Anne Rasmusdatt *1772 Torpe	Mads Madsen Smd. Søgaard, Vindeby *1688 Brandsby- gaard, Humble. +1763 Vindeby Viet 1732 Lindelse	Maren Erichsdatter *1711 Longelse S. +1786 Vindeby Viet 1732 Lindelse	Mads Hansen Smd. Vindeltorp, Skrøbeløvs. *1694 Vindeltorp +1756 Vindeltorp Viet ca. 1743	Maren Hansdatter * efter 1756	Hans Erichsen Smd. Vindebø *1722 Egemose, Hersted, Lindelse +1808 Vindeby Viet 1755 Lindelse	Sinde Christensdatt * Hannelvtd. Lindelse S.	Hans Christensen Selvejerbunde Lindelse *1722 +1796 Lindelse	Johanne Hansdatter *1732 +1795 Lindelse	Hans Christensen Bagenkop Magleby S. *1742 Magleby +1779 Magleby Viet 1765 Magleby	Dorthe Pedersdatter Sitt 2' og 1779 med Niels Rasmussen Nissen *1746 Longelse + efter 1801
--	-----------------------------------	---	---	---	-------------------------------------	---	---	---	--	--	--

Lars Nielsen Søgaard Smd. Torpe, Skrøbeløvs. * 1747 + 1825 Torpe Viet 1777 Skrøbeløvs.	Karen Clousdatter *1741 Torpe +1824 Torpe	Mads Madsen Smd. Søgaard, Vindeby *1736 Vindeby, Lindelse S. +1803 Vindeby Viet 1779 Skrøbeløvs.	Margrethe Cathrine Madsdatter *1751 Vindeltorp, Skrøbeløvs. +1841 Vindeby, Lindelse S.	Hans Peter Hansen Hougaard Smd. Hougaard, Vindeby * ca. 1764 Vindeby +1810 Vindeby Viet 1796 Lindelse	Anne Margrethe Hansdatter *1775 Tryggeløvs +1828 Vindeby	Hans Hansen Nissen Skipper, Førgemønd paa Ristinge, Humble S. *1772 Magleby +1844 Ristinge Sitt 2' og 1814 m. Anne Rasmusd. Viet 1801 Humble	Maria Hansdatter *1771 +1813 Ristinge
Hans Jørgen Larsen Søgaard Smd. Søgaard, Vindeby, Lindelse S. +1832 Vindeby, Lindelse S. Viet 1805 Lindelse	Maren Madsdatter *1783 Vindeby +1844 Vindeby	Jørgen Hansen Hougaard Smd. Hougaard, Vindeby *1801 Vindeby +1844 Vindeby Viet 1822 Lindelse	Maren Hansen Nissen *1802 Ristinge, Humble S. +1886 Vindeby, Lindelse S.	*1809 Vindeby	Hans Hansen Søgaard Smd. Søgaard, Vindeby, Lindelse S. +1889 Vindeby Viet 1855 Lindelse	*1830 Vindeby	Hanne Margrethe Jørgensen +1892 Flebbølle

* 1866 Vindeby

JULIE ANTONIE HANSEN SØGAARD

+ 1945 København

HANS HANSEN SØGAARD
1809 - 1889

HANNE MARGRETHE, F. JØRGENSEN
1830 - 1892

ANDERS SØGAARD-LARSEN
1861 - 1927
FOT. 1924

ANTONIE, F. SØGAARD
1866 - 1945
FOT. 1941

I.

SØGAARD NAVNET.

Den Søgaard Slægt, som vi tilhører, er paa Slægtstavle 2 ført tilbage til Tipoldefar, Lars Nielsen Søgaard, der var Gaardfæster i Torpe, Skrøbeløv Sogn, paa Langeland.

Han er den første af vore Forfædre med Navnet Søgaard, der har kunnet findes. Hvor han kom fra, eller hvem hans Forældre var, kan ikke konstateres ved Hjælp af Kirkebøger. Alt tyder paa, at Tullebølle Kirkebog før 1813 vilde have givet de savnede autoritative Oplysninger; men Forholdet er det, at denne, ligesom Kirkebøgerne for Longelse, Fuglsbølle, Tranekær, Snøde og Stoense Sogne med Oplysninger fra før 1813, er brændt ved Præstegaardsbrand.

Et Skridt længere tilbage kan man dog komme ved Hjælp af andet foreliggende Materiale:

1. Skrøbeløv Kirkebogs Begravelsesnotat 1825 angiver Lars Nielsen Søgaards Alder til 78 Aar, Fødselsaar altsaa 1747. Efter Folketællingslisterne 1787 og 1801 skulde han være født 1749 eller 1747.
2. Lars Nielsen Søgaard har en Bror, Hans Nielsen Søgaard, Gaardfæster i Kragholm, Skrøbeløv Sogn. Bevis for Brorskabet er Navnet og yderligere, at Lars Nielsen Søgaard ved Folketællingen 1801 har en 9-aarig Brordatter, Inger, boende hos sig, og et Kirkebogs Daabsnotat bekræfter, at hun er Datter af Hans Nielsen Søgaard. Denne er ifølge Begravelsesnotat og Folketællinger født 1749-55.
3. Skrøbeløv Kirkebogs Daabsnotat fra Lars Nielsen Søgaards første Barns Daab udtaler: "1778 ----- hafde Lars Nielss: Sægrd fra Torpe 1 Datter i Kirke kaldet Anna Marie, Baaren af Hs: Christopher Rasmussens H: fra Sægrd i Tullebølle Sogn. -----" Og saa siger man til sig selv: Mon sidstnævnte ikke skulde være født Nielsdatter? - Og det var hun, som det efterfølgende vil vise.
4. Paa Udskiftningskortet af 1810 for Skebjerg i Tullebølle Sogn er Mads Hansen Pelle opført som Fæster paa Gaarden Søgaard, ca. 125 Td. Land, 11-12 Td. Hartkorn. Paa Folketællingslisten 1787 kaldes han Mads

Hansen, han er 43 Aar, og 1801 hedder han Mads Hansen Pelle. Søgaard. og er 57 Aar, Fødselsaar altsaa 1744. "Søgaard" er paa Listen anbragt saaledes, at det utvivlsomt er Stednavn, ikke Personnavn.

5. I Lægdsrullen 1792 for Tullebølle Sogn (Schieberg) finder vi 3 Sønner af Mads Pelle, nemlig Mogens, 8 Aar, f. i Scheberg, Lars, 11 Aar, f. i Nordenschau og Hans, 13 Aar, f. i Longelse, og umiddelbart derefter opføres Hans Christoffers: 2 Sønner: Hans Christoffer H. 10 Aar, f. paa Søgaard, og Rasmus Hansen, 12 Aar, f. i Schieberg.

6. Under Søgen efter Hans Christoffer, Hans Christoffersen eller Hans Christopher Rasmussen finder vi:

Folketælling 1787 Schieberg, Tullebølle S.

Arnt Olsen	Husbonde	35 Aar.	Han i 1',	Bonde og Huusmand.
Johanne Nielsdatter	Madmoder	32 Aar.	Hun i 2'	Ægteskab.
Rasmus Hansen	{	Børn af	6 "	
Hans Christopher		hendes 1'		
Hansen		Ægteskab	4 "	
Anna Maria.	Datter af 2'Ægteskab	2 "		

Folketælling 1801, Schieberg.

Arent Olsen	Mand	44 givt	1'Gang.	Huusmand med Jord.
Johanne Nielsd ^t	Hans Kone	50 "	2'Gang.	Landeværnsmand.
Anne Marie Arentsd.	} Deres	16	ugivt	
Maren Arentsd.		Børn	10 "	

Navnet Arent Olsen finder vi ogsaa paa Udskiftningskortet for Schieberg ved et Hus i Schieberg By i Nærheden af Søgaard.

7. Et Sted udover ovennævnte støder vi paa Hans Christoffer, nemlig i Hoveriprotokollen 1773 for Fyn og Langeland, og i Hartkorns Specifikationerne 1778-86 finder vi Hans Christophersen i en Faarevejle Jordebog 1781. Begge Steder staar han opført som Fæster paa en Gaard med 11 Td. $2\frac{1}{2}$ Alb Hartkorn i Schieberg under Faarevejle, han skal som Hoveri til Faarevejle afgive aarligt i alt 28 Spanddage og 41 Gangdage, og Gaardens Størrelse passer paa Søgaard.

Punkterne i Rækkefølgen 6, 5, 7, 3 beviser klart, at Johanne Nielsdatter først var gift med Hans Christoffers: eller Hans Christopher Rasmussen paa Søgaard, og denne maa være afgaaet ved Døden i Tidsrummet 1782-84, det fremgaar af Børnenes Alder i Johanne Nielsdatters to Ægteskaber. Hun døde i 1819, og i Begravelsesnotatet angives hendes Alder

til 70 Aar - Fødselsaar altsaa ca. 1749.

- - -

At Navnet Hans Christoffer, eller Hans Christophersen, optræder i Lægdsrullen, Hoveriprotokollen og Hartkornsspecifikationerne, skyldes sikkert, at det var Fornavnet, Hans Christopher, han var kendt under i daglig Tale, paa samme Maade optræder Tip Oldefar, Hans Peter Hansen Hougaard, ofte paa Kort og i andre Papirer som Hans Peter. Men i Daabsnotatet Pkt. 3 vilde Præsten have Orden i Sagerne, derfor kom Rasmussen med. Et Indicium herfor er ogsaa, at hans ældste Søn hedder Rasmus, formodentligt Opkald efter Farfar'en. Forøvrigt er det i denne Forbindelse ligegyldigt, om han hed det ene eller det andet, han var i hvert Fald gift med Johanne Nielsdatter, og han var Husbond paa Søgaard.

- - -

Og Johanne Nielsdatter var Søster til Lars og Hans Nielsen Søgaard. Navnet passer, Alderen - Fødsel ca. 1749 - passer, og hun er Gudmoder til Lars Nielsen Søgaards første Barn. Ydermere hedder hendes to Pigebørn Anne Marie og Maren - tilfældigvis begge - det samme som hendes Bror, Lars', to Døtre. Det ene Navn, Maren, er uden Tvivl Opkald efter de tre Søskenes Mor, medens Lars Søgaards Datter Anna Maria er opkaldt efter sin Mormor, Anne Rasmusdatter. Endelig passer det godt ind i Billedet, at Hans Nielsen Søgaard i Folketællingslisten 1801 har en Karl, der hedder Rasmus Hansen, 21 Aar, som efter Alder og Navn rimeligvis er Johanne Nielsdatters Søn, der, efter Lægdsrullen, allerede som Barn kom til Skrøbeløv Sogn.

- - -

Naar Johanne Nielsdatters første Søn hedder Rasmus som sin Farfar, skulde man vente, at den anden Søn hed Niels efter sin Morfar og ikke Hans Christopher efter sin Far. Dette skyldes utvivlsomt den i de Tider - ligesom Opkald efter Bedsteforældre - meget udbredte Skik at opkalde en Søn efter hans Far, hvis denne er afgaaet ved Døden før Sønnens Fødsel, svarende til, at Datteren af en Mor, død i Barselsseng, blev opkaldt efter den afdøde Mor. Det kan saaledes næsten med Sikkerhed siges, at Johanne Nielsdatters første Mand, Hans Christopher Rasmussen, døde i Løbet af de 9 Maaneder før Sønnen Hans Christophers Fødsel i 1783, hvilket passer med det paa anden Maade fundne Tidspunkt, 1782-84.

- - -

Tip Oldefar og hans Bror, Hans, nævnes i Kilderne som oftest med Søgaard Navnet; men enkelte Steder benævnes de kun henholdsvis Lars og Hans Nielsen, og for den sidstes Vedkommende forsvinder Navnet Søgaard inden længe i Efterslægten, endskønt der til Stadighed er mandlige efterkommere i denne. Brødrenes Søgaard Navn maa derfor betragtes, ikke som et Slægtsnavn, men som et personligt Tilnavn, de har faaet paa Grund af Tilknytning til en Gaard, Søgaard.

Og da vi nu ved, at Søsteren Johanne Nielsdatter var Kone paa Søgaard i Skebjerg, Tullebølle Sogn, medens Brødrene havde Gaarde i Nabo-sognet, maa det formodes, at Brødrenes Tilnavn skyldes Tilknytning til denne Gaard, en Tilknytning, der efter al Sandsynlighed maa være den, at Gaarden var de tre Søskendes Barndomshjem.

Formodningen bliver til Vished, naar følgende tages i Betragtning:

Paa Tip Oldefars Tid har vi paa Langeland kun fundet to Gaarde med Navnet Søgaard, nemlig den i Skebjerg i den nordlige Del af Øen og saa den Søgaard, som Storkansleren, Grev Ahlefeldt oprettede i 1673 af 12 øde Gaarde i Magleby ved Sydspidsen af Langeland. Fra en af disse to Gaarde maa Brødrenes Tilnavn altsaa i hvert Fald antages at stamme.

Det vilde imidlertid være et næsten utænkeligt Tilfælde, at de to Brødre Søgaard, hvis de havde faaet deres Tilnavn fra Søgaard i Magleby, begge skulde være havnet i et Sogn langt derfra paa hver sin Gaard i Nærheden af den anden Søgaard, den i Skebjerg, og med en Søster som Kone paa denne Gaard.

Ydermere maa det erindres, at Søgaard i Magleby hørte til Grev Ahlefeldts Gods, medens Søgaard i Skebjerg og de to Brødres Gaarde i Nabo-sognet alle tre hørte til Godset Faarevejle, som den Gang omfattede 40 Bøndergaarde. Og Fæstere paa Gaarde hørende til større Godser var i langt de fleste Tilfælde født paa Ejendomme hørende til vedkommende Gods (Hofman-Bang: Jens Sørensen og Maren Nielsdatter).

Der kan saaledes efter alt foreliggende ikke være Tvivl om, at ovennævnte Formodning om Oprindelsen til Tip Oldefars Navn er i Overensstemmelse med Virkeligheden.

- - -

Og med dette "Indiciebevis" maa vi lade os nøje, idet en direkte Bevisførelse ikke er mulig, da Kirkebogen for Tullebølle før 1813, som allerede nævnt, er brændt, og Skifte- eller Fæsteprotokoller for paagæl-

dende Tid og Sted heller ikke forefindes.

- - -

Medens, som sagt, Søgaard Tilnavnet efterhaanden forsvandt i Hans Nielsen Søgaards Familie, holdt det sig hos en Række af Tip Oldefars, Lars Nielsen Søgaards, Efterkommere og blev til det Slægtsnavn, som nu har været knyttet til Dele af Slægten i henved 200 Aar.

II.

SØGAARDEN I SKEBJERG.

Først et Par Ord om Navnet Skebjerg; saaledes hedder en Del af Tullebølle Sogn i Dag. Der er ingen egentlig Landsby nu; men der var en saadan paa Udskiftningstiden, og da hed den paa Opmaalingskortet Skjegeberg. I Markbogen 1682 hedder den Skiebier; men i Matriklen 1690 kaldes den Schebjerg, og til forskellige Tider - for øvrigt ogsaa ofte samtidigt - finder man alle mulige Variationer af disse Navne.

- - -

Paa "Originalkort over Skjegeberg Byes Grund, Opmaalt Schelet i andledning Matriculeringen, Aaret 1810", er Gaarden vist som en firelænget Gaard, medens den paa et Specialkort 1798 har en helt anden, trelænget, Bygningsform, den er altsaa fuldstændig nybygget mellem de to Tidspunkter. Gaarden er i Dag en firelænget Gaard, beliggende nogle faa Meter sydligere end gaarden af 1810.

Sogneprotokollen fra første Halvdel af 1800-Aarene er "forkommet"; men den er i 1863 "saa godt som muligt rekonstrueret", og det fremgaar af den og af Kortene, at Gaarden omkring 1810 var paa ca. 125 Td. Land

med 11-12 Td. Hartkorn. Den blev fra omkr. 1783 drevet af Mads Hansen Pelle og efter ham af hans Søn, Lars Madsen Pelle, til sidst i 1850'erne. Gaarden var fra før 1660 en Fæstegaard under Godset Faarevejle.

Ved Folketællingen 1860 har Svigersønnen, Hans Bruun fra Tryggeløv, overtaget Gaarden, og Lars Pelle og Hustru bor, henholdsvis 80 og 70 Aar gl., som Aftægtsfolk paa Gaarden, der omkring denne Tid, maaske lidt senere, er udstykket, saaledes at Hans Bruun har en Hovedlod paa 48 Td. Land, hans Svoger, Christian Larsen Pelle, har 23 Td. Land, og Resten er fordelt paa syv Hænder.

Paa et eller andet Tidspunkt, vistnok 1875, er Fæstet afløst, og senere Ejere af Søgaard er først Hans Bruuns Brorsøn, Niels Bruun, og derefter Artur Møller Jakobsen fra Bøgehavegaard i Lindelse, g. m. Camilla Skou fra Snebjerggaard i Humble. Deres Datter og Svigersønnen Nordahl Petersen har nu Gaarden (4).

- - -

Ser vi tilbage paa Tiden, før Mads Hansen Pelle fik Gaarden, saa maa vi gaa ud fra, at Hans Christopher Rasmussen og Johanne Nielsdatter kun havde Søgaard nogle faa Aar, nemlig fra de blev gift engang i 1770'erne, til han døde i 1783. Og før den Tid drev altsaa formentlig hendes Forældre, vore Tip Tip Oldeforældre, Gaarden. Hvor længe, har vi ingen Holdepunkter for, og vi ved intet om, hvor de kom fra, eller hvad de hed, blot at Tip Tip Oldefar hed Niels; vi ved altsaa heller ikke, om flere Generationer af Slægten forud havde Fæste paa Gaarden, hvilket var meget almindeligt, saaledes som det fremgaar af de følgende Afsnit i dette Skrift.

I Hartkorns-Specifikationerne 1778-86 findes en Faarevejle Jordebog 1781, hvor Hans Christophersen, som under I omtalt, nævnes paa Gaarden, og som ligeledes under I omtalt, viser Hoveriprotokollen 1773, at Hans Christoffer allerede havde Gaarden paa det Tidspunkt. Men før den Tid maa vi helt tilbage til 1710, da en Ekstra-Skatteliste angiver, at Joachim Pedersen bebor Søgaard, og det samme oplyser Kop Skattelisterne 1705 og 1699.

Matrikelprotokollen fra 1690 nævner ogsaa Joachim Pedersen, som bor paa Søgaard, tilhørende Velb. Knud Urne (Faarevejle), med gl. Hartkorn 10 Td. 4 Skp. $3\frac{1}{2}$ Fdk. og nyt Hartkorn 10 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., og der omtales en Del Ændringer i Hartkornet, varierende fra ca. 9 Td. 6

Skp. til ca. 12 Td. 1 Skp. Endelig indledes et Afsnit af Markbogen fra 1682 saaledes:

"Schiebiere By

Bestaar udi efterskrevne 5 Gaarder som hafver hver sit særdeles Naufn Formedels Gaardene ligger vidt fra hinandens Adspredelse, nemlig:

1. Søe Gaarden hvorpaa Boer Joachim Pedersen
2. Bremholm " " Hendrich Hansen
3. Spoetofte Gaard " " Hans Jensen
4. Schiebierg " " Stephen Hansen
5. Sandgaard " " Hans Erichsen - "

I Fortegnelsen er endvidere Ejerne opført, nemlig:

- "1. Velb. Knud Urne, 2. Velb. Rubrich von Ditten,
3. Jesper Christophersen i Rudkøbing, 4. Er Kongens Rytterbonde, 5. Tilh. Hands Excellentze Hr. Grosz Cantzler Friedrich v. Ahlefeldt. - "

En Kop Skatteliste viser 4 Aar før, i 1678, at Joachim Pedersen ogsaa paa dette Tidspunkt havde Søgaard. Han og hans Hustru havde 4 Tienestefolch og en Besætning paa 4 Heste och Hopper og 1 Foele, 6 Kior og 4 Ungnød, 10 Faar och Lam og 3 Suin.

- - -

Fjorten Aar i Forvejen - i Frederik III's Matrikel 1664 - bebor Anders Christensen Søgaard, som hører under Velb. Frue Elisabeth Urne, Sal. Gregers Friises, til Faarevejle. Ogsaa en Jordebog 1663 nævner Anders Christensen paa Søgaard; men Faarevejles Jordebøger 1662 og 1661 opfører Niels Bay, og sidstnævnte Jordebog angiver, at Søgaard er øde.

Endelig oplyser Faarevejles Jordebog for Aaret 1660 det samme om Gaard, Bruger og Afgiftsforhold som Jordebogen 1661, men i Marginen giver et datidigt Notat i knappest tænkelig Form et rystende Indtryk af det Drama, som i det foregaaende Aar, 1659, udspillede sig paa Lange-land:

" Søgaard

Niels Bay

	(Landgilde)	(Hartkorn)	
Manden død shut aff Fienderne	2 Mk. 6 Sk.	}	- 10 $\frac{1}{2}$ Td. $\frac{1}{2}$ Skp.
Quinden i Bagovnen pint til	2 $\frac{1}{2}$ pd Biug		
døde gaarden megit Ruin	1 $\frac{1}{4}$ oting Smør		
erit och Affbrut ehr øde			"

Formodentlig er det Niels Bay, der er "shut af Fienderne", og hans Navn er da blevet hængende ved Gaarden i Jordebøgerne, saalange Søgaard var "øde".

Tilsvarende findes i Jordebogen opført Tilstanden for 40 andre Gaarde under Faarevejle, et sørgeligt Billede af Krigens Ødelæggelser.

Jordebogen afsluttes med:

"Att dette ehr en Rigtig Copie aff min Jordebog och saaledis aff Fienderne de Svenske at være Medhandlid och udi Ruin Satt som hos en hver findis Antegnid. Bekiender jeg med egen Hand Underschr.

S(alig) Gregers Lisbet Sophie
friises Urne

Ehand. "

Paa Indersiden af Jordebogs Omslagets bageste Blad er der skrevet følgende:

"Efter som vy Kongl. May^{sts} Bønder och Tienere Nafnlig Lauritz pedersen i Windeltorp, Rasmus Pedersen i Schrøbeleff Kiercheby, Søffren Rasmussen och Knud Madtzen i Svenstrup aff Nørreherritsting ehr udmelt, At Siune och forfare Velb: Frue Fru Elisabeth Sophie Urne til Faarevejle, hendis Jordegodtz och Bønder, hvorledis det nu befindis och aff Fienderne udi Ruin Satt, da haffner vy dett Grandgiffueligen siunet och beseet. Och befindis dett Saaledis aff Fienderne at være medhandlit Ruinerit och ødelagt som hos en hver forhen udi denne Jordbog findis Spicial Antegnid, Och de som ehr i gaardene ehr saa for Armid Att de iche haffuer Korn eller andet saa meget de kand haffue til deris Liffes ophold, Langt Mindre til Sæden Ikke heller kand de giøre eller giffue Øfrigheden nogen Redtzell eller Rettighed, Uden dersom de iche kand faa Hielp och Undsettning ehr iche Andet at formode end de Nødis till at affgiffue deris gaarder. Och efter som iche nu her paa Landet Thing holdis formedelst her iche ehr aff det for seiglet padpir at bekomme thil At schrifue paa • Kunde vy iche voris Afsigt til Thingit Afsige, Hvorfor vy dette nu med egne Hænder haffuer Underschrefuit och videre vill værgestendig hvor och naar Behoff giøris och ved voris høyeste Led stadfæste Saaledis udi Sandhed at være som forskrefuit staar

ERP

Lauritz Pedersen

Copi af Jordebøgerne blev af Regeringen straks efter Enevoldsmagtens Indførelse i 1660 forlangt indsendt for at danne Grundlag for Skatteudskrivningen, saaledes ogsaa denne Jordebogscopi, som nu findes i Rigsarkivet. To afsnit af samme er efter en Fotocopi gengivet omstaaende - dels i Maalestoksforholdet 1:1, dels noget formindsket.

- - -

Af det foregaaende fremgaar, at Søgaard Navnet paa Gaarden i Skøjbjerg i hvert Fald gaar tilbage til Tiden før 1660, men hvor langt tilbage vides ikke.

Navnet paa Gaarden, og dermed paa vor Slægt, maa formodes at stamme fra Beliggenheden i Nærheden af en Sø, der antagelig i gammel Tid har dækket Lavningen nordøsten for Søgaard.

Master of the ...

Loyard

... ..

... ..

... ..

... ..

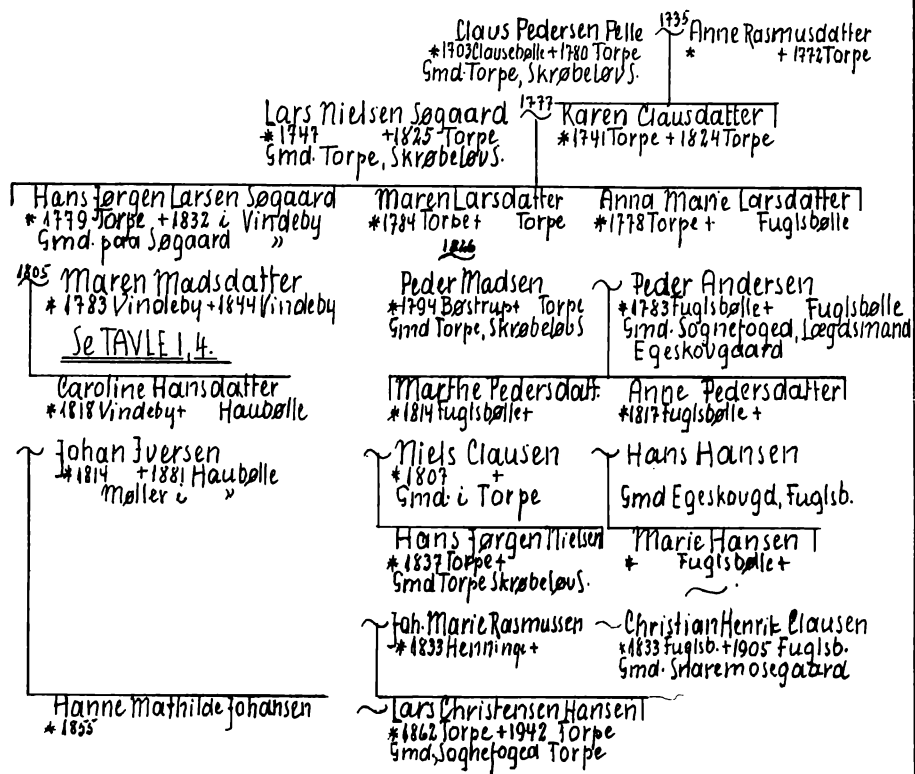
... ..

Uddrag af Faarevejles jordebog 1660.

LRP

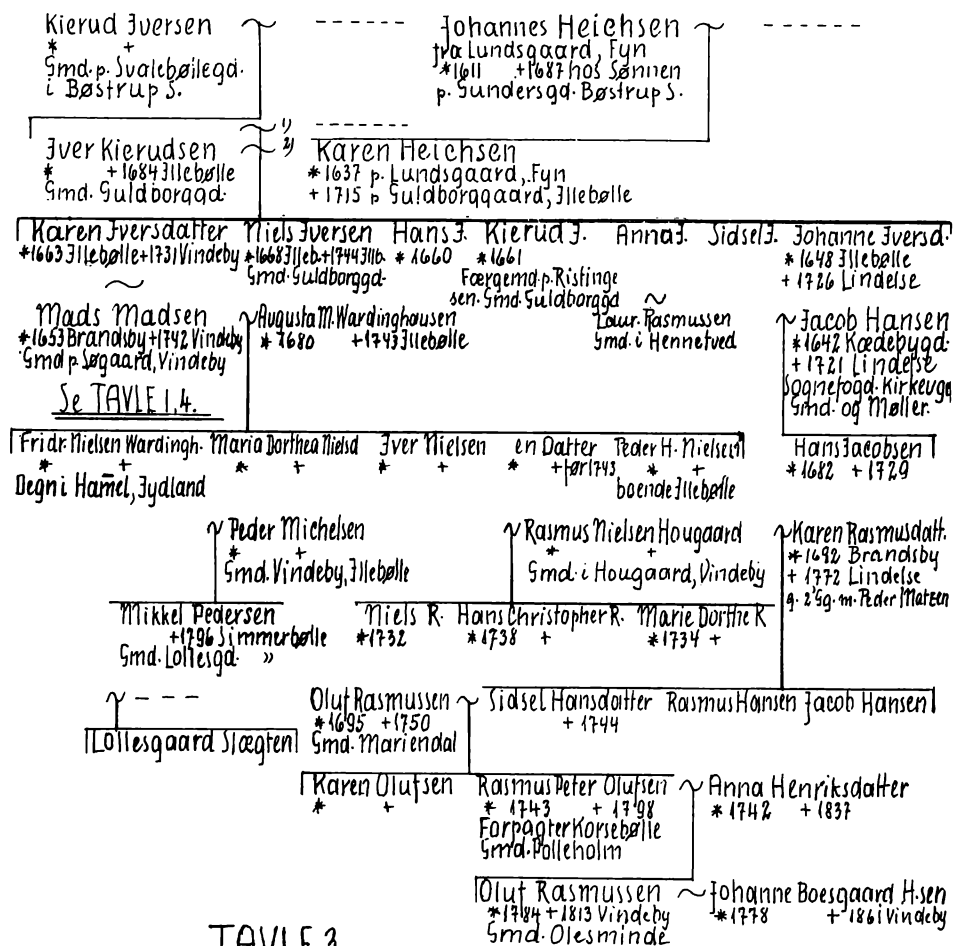
...

...

TAVLE 2.

Af Lars Nielsen Søgaards For- og Efterslægt.

TAVLE 3.

Af Jver Kierudsens For- og Efterslægt.

III.

SØGAARD SLÆGTEN I SKRØBELØV.

Som allerede nævnt, boede vor Tip Oldefar, Lars Nielsen Søgaard, i Landsbyen Torpe, Skrøbeløv Sogn, hvor han havde en Fæstegaard, der laa ved Landevejen lige over for den nuværende Torpe Gaard. Vi finder ham i Hartkorn-Specifikationerne 1778-86 og 1788-94, begge Steder nævnt paa Gaard Nr. 6, med Hartkorn 7 Td. 1 Alb., under Faarevejle Gods.

Ved Udskiftningen fik Gaarden et Tilliggende paa 50 Td. Land med 5 Td. 3 Skp. 1 Alb. Hartkorn, delt i to lige store Dele ved Landevejen. Desuden havde Lars Søgaard en "Skovhave" paa nogle Td. Land ovre i Nærheden af Søvertorp.

Tip Oldemor hed Karen Clausdatter og var Datter af Gaardfæster i Torpe, Claus Pedersen Pelle, og dennes Hustru i 2. Ægteskab, Anne Rasmusdatter.

Karen Clausdatter blev gift med Lars Nielsen Søgaard i 1777, hun 36 Aar og i 2. Ægteskab, han 30 Aar og i 1. Ægteskab.

Folketællingslisten 1787 nævner som boende hos dem hendes Søn af 1. Ægteskab, Ras: Rasmussen, og Hoveriprotokollen viser, at en Rasmus Rasmussen i 1773 boede paa Gaard Nr. 6 i Torpe med Hartkorn 7 Td. 1 Alb., hvilken Gaard var den eneste i Torpe med dette Hartkorn.

Karen Clausdatter var Enke efter Rasm. Rasmussen, da hun giftede sig med Lars Søgaard, og hun bragte altsaa Gaarden med i Ægteskabet.

- - -

Tip Oldeforældrene fik 3 Børn i Rækkefølgen: Anna Marie, Hans Jørgen og Maren. Hans Jørgen blev vor Oldefar.

Anna Marie blev gift med Peder Andersen paa Egeskovgaard i Fuglsbølle, som var Sognefoged og Lægdsmand ligesom sin Far, Anders Rasmussen i Torpe. En Datterdatter af dem, Marie Hansen, blev gift med Christian Henrik Clausen (af Guldborgslægten), som ved Arv og Køb blev Ejer af Snaremosegaard, Fogedgaard, Lassegaard, Bremmelbjerg, Fladmose og Egeskovgaard og ydermere købte Bønnelykke med 132 Td. Land til en Datter (7).

Lars Søgaards yngste Datter, Maren, blev, 42 Aar gl., Aaret efter sin Fars Død, i 1826 gift med Peder Madsen fra Bøstrup, 32 Aar gl., som ved Giftermaalet overtog Tip Oldefars Gaard i Torpe. De var barnløse. Peder Madsen var Sogneforstander, og han og hans Kone maa være afgaaet ved Døden før 1860, paa hvilket Tidspunkt Erik Hansen Søgaard, 48 Aar, gift med Ingeborg Hansen, 62 Aar, bebor Gaarden. De havde ingen Børn.

- - -

Erik Hansen Søgaard var Søn af Hans Jørgen Larsen Søgaard og saaledes Bror til Morfar i Vindeby, og han arvede altsaa Gaarden i Torpe efter sin Faster, Maren Larsdatter. Han havde ca. 1841 ved Giftermaalet med Enken Ingeborg Hansen overtaget en lille Gaard i Fuglsbølle (han er Fadder ved en Daab 1841 og nævnes der som Selvejer), og han fik saaledes sidst i Halvtredserne sin Farfars Gaard i Torpe, hvor han døde i 1870. Enken havde Gaarden til sin Død i 1884, og den overgik derefter til Hans Søgaard Johansen fra Havbølle Mølle og dennes Søster, Hanne.

Sidstnævnte var gift med Lars Hansen, f. i Torpe, som blev Sognefoged i Skrøbeløv Sogn. De boede i den gamle Gaard, medens Hans indrettede sig paa Eriksminde, som blev bygget i 1885 paa den ham tilfaldne Del af Jordlodden og fik Navn efter Erik Hansen Søgaard. Lars Hansen, som døde 1942, var forøvrigt Tip Oldebarn af Lars Nielsen Søgaard, idet hans Farmor, Marthe Pedersdatter, gift med den kendte Landmand i Torpe, Niels Clausen (Halvbror til den meget yngre Christian Henrik Clausen, Snaremoesgaard), var Datterdatter af Lars Søgaard.

I 1895 brændte den gamle Gaard, og den blev erstattet med en nybygget Gaard vesten for, som kaldes Sognefogedgaarden.

Hans Søgaard Johansen og Søsteren Hanne var Børn af Møller Johan Iversen, Havbølle Mølle, og dennes Hustru, Caroline Hansdatter, som var Søster til Morfar i Vindeby. De to førstnævnte Søkende var altsaa Søsterbørn af Gaardens tidligere Ejer, Erik Hansen Søgaard, og Sønnetterbørn af den gamle Lars Søgaard.

De to Gaarde er ikke mere i Slægtens Besiddelse.

- - -

Ved mit Pinsebesøg i 1954 i Skrøbeløv S., mit første Besøg der i det Hele taget, blev det tilraadet mig at tale med den 91-aarige Rasmus Peter Olsen og hans dengang 80-aarige Søster, Oline Olsen, som jeg derfor opsøgte i deres Hus i Torpe.

De havde sammen med deres kort Tid i Forvejen afdøde Bror paa 89 Aar og Søster paa 77 Aar, alle ugifte, drevet deres afdøde Forældres og Bedsteforældres Gaard i Torpe fra 1899 til 1923, paa hvilket Tidspunkt de byggede Villaen og trak sig tilbage til den. De viste sig at være Oldebørn af vor Tip Oldefars førnævnte Bror, Hans Nielsen Søgaard, og selv om de ikke vidste noget om denne eller Tip Oldefar, saa var de i Besiddelse af en forbavsende Hukommelse og Livlighed, som gjorde Besøget til en Oplevelse for mig.

Deres Far var født i 1824, og næsten alt, hvad der er sket i Byen og Slægten efter den Tid, havde de Rede paa. En hel Del af Oplysningerne i dette Afsnit stammer fra de to gamle, venlige Søskende.

Efter Sigende er Martha Skikkelsen i den nu 81-aarige I. Anker Larsens Roman, "Martha og Maria", inspireret af Line Olsen. Forfatteren er fra Torpes Naboby, Henninge, og har skrevet en lang Række Skuespil og Romaner, bl. a. Præmieromanen "De Vises Sten", var ogsaa en Tid Sceneinstruktør og Censor ved Det kgl. Theater.

IV.

SØGAARD SLÆGTEN I VINDEBY.

Oldefar, Hans Jørgen Larsen Søgaard, bragte Søgaard Navnet med sig fra Torpe i Skrøbeløv, hvor han var født i 1779. Han var altsaa 26 Aar, da han i 1805 giftede sig med den 22-aarige Maren Madsdatter i Vindeby. Hendes Far, Mads Madsen, var død $1\frac{1}{2}$ Aar før, og hun boede hos sin Mor paa den Gaard i Vindeby, som senere fik Navnet Søgaard, idet Oldefars Navn efterhaanden gik over ogsaa paa Gaarden. I det følgende og paa Slægtstavlerne - ogsaa før Oldefars Tid - benævnes Gaarden Søgaard, selv om den først senere fik Navnet.

Hans Jørgen Larsen Søgaard havde en lille Skævhed i venstre Side og stod længe i Lægdsrullen; men da Skævheden ikke forsvandt, blev han kasseret ved Sessionen 1809. I øvrigt har jeg ikke fundet noget om ham, ud over at han i 1811 blev valgt ind i Lindelse Sogns Fattigforstanderskab og sad der i en Aarrække (5).

Vore Oldeforeldre havde syv Børn, 3 Piger og 4 Dreng, af hvilke Caroline og Erik er nævnt under III. Den ældste Dreng var født 1805 og havde Fornavnene Mads Madsen efter Navnet paa hans Morfar og paa dennes Far og Farfar. Det har aabenbart været Mening, at han skulde videreføre den ved hans Morbrors, Mads Madsens, Død afbrudte Navnetradition - en Mads Madsen paa den gamle Gaard i Vindeby (se Side 58) - men det gik anderledes. Han blev paa Sessionen 1828 taget til Garder ved "Kongens Regiment" og blev indkaldt, men maatte sende Sygemelding og døde Aaret efter, kun 23 Aar gammel.

Hans, Morfar, der nu var den ældste, (idet en Bror, Lars, f. 1807, døde allerede i 1808), fik, efter at hans Far var død i 1832, Lægdsrullebetegnelsen G.B.E.S. - Gammel Bonde Enkes Søn - og var dermed fritaget for Tjeneste i Hæren. Hans Bror, Erik, trak Frilod. Morfar overtog Søgaard i 1838 og boede der til sin Død i 1889.

De to ~~ikke~~ før nævnte Døtre, Cathrine og Martha, blev gift med henholdsvis en Gaardmand i Vindeby og med Smeden sammesteds.

Ved Hans Jørgen Larsen Søgaards Ægteskab med Maren Madsdatter indgik Søgaard Slægten Forbindelse med den gamle Mads Madsen Slægt i Vindeby og derigennem med den lige saa gamle Iver Kierudsen Slægt i Illebølle. Og ved Sønnen Hans Hansen Søgaards, vor Morfars, Ægteskab med Hanne Margrethe Jørgensen, Hougaard, vor Mormor, skabtes Forbindelse med Hougaard Slægten og de tilknyttede Egemose og Nissen Slægter.

Morfars og Mormors hører selvfølgelig til i dette Afsnit, men omtales først nærmere i et Afsnit (X) for sig selv, efter at der er gjort Rede for de ældste Dele af Slægten.

Hans Madsen
ca 1600
Smd Brandsbyggaard Humbles.

Mads Hansen
* før 1620 + før 1662
Smd Brandsbyggaard

Maren ---
(* 1628 + 1693)

Mads Madsen (I)
* 1653 Brandsbygd + 1742 Søgaard, Vindeby
Smd " 1686-92 " efter 1692

1687
Karen Eversdatter
* 1663 Suldborggd, Lilleballe + 1731 Søgaard V-by

Rasmus Madsen
* 1651 Brandsbyggaard + 1713 Bbyggaard
Smd " " efter 1692

Peder Christensen
+ 1689 Mariendal
Smd Mariendal, Hinnerød

Jnger Rasmusdatter
fra Houggaard i Longelse

Sidsel Pedersdatter
Mariendal + Brandsbygd

Rasmus Pedersen og 6 Søskende
+ 1731
Smd Mariendal
~ Johanne Oluvsdatter
fra Kindebjerggaard

Mads Madsen (II)
* 1688 Brandsbygd + 1763 Vindeby
Smd Søgaard

Jver
* 1692 Brandsbygd +
Smd Lilleballe S.

Jnger
* 1695 Vindeby +
Mads Madsen
Smd Lindelse

Hans
i Henne
tved =

Maren

1732 Maren Erichsdatter
* 1711 Longelse + 1786 Vindeby

Karen Rasmusdatter
* 1692 + 1772

Maren
* 1682 Ugift

Jnger Rasmusdatter
* 1710

Michel Rasmussen
* Smd Bøsselballegaard Magleby S

1714
1730 Hans Jacobsen
Peder Madsen
+ 1744

Se TAVLE 3.

Mads Madsen (III)
* 1736 Vindeby + 1803 Vby
Smd Søgaard

Karen Susanne Erich
* 1733 + 1735 + 1738 + 1743 + 1745
+ 1737 + 1735 + før 1786 + 1784 + (Her 1802)
Smd Hinnerød Smd i Hinnerød
gaarden Lilleballe
Smd Lilleballe Smd Lindelse

Niels Hans
* 1747 + før 1786 + efter 1801
Smd Hinnerød Smd i Hinnerød
sen Smd i Frø Smd Vesterg
Annergd
Lesvig Sognefoged, Løngsmid.

Susanne
* 1747 + før 1786 + efter 1801
Smd Hinnerød Smd i Hinnerød
sen Smd i Frø Smd Vesterg
Annergd
Lesvig Sognefoged, Løngsmid.

Rasmus Karen
* 1740 + 1749 + før 1786 + efter 1801
Smd Hinnerød Smd i Hinnerød
sen Smd i Frø Smd Vesterg
Annergd
Lesvig Sognefoged, Løngsmid.

Anna Madsd.
+ 1752 + efter 1801
Smd Vesterg
Annergd
Lesvig Sognefoged, Løngsmid.

1739 Margr. Cathr. Madsdatter
* 1752 Vindelforp, Skrybølæs + 1841 V-by

Hans Jacob Pedersen
Smd i Hinnerød

Rasmus Michelsen
* Mariendal, Brandsbygd,
og Medejer af Skousgaard

Hans Michelsen
* 1720 + 1791
Medejer af Skousgaard

Lauritz Michelseni
* 1717 + 1797
Godsejer Skousgaard, Humble S
Forp. Søgaard Magleby, Hinnerød.

Maren Christensdatt.
Kirstine Sørensd.
* 1722 + 1799
Kirstine Jespersdatt.
* 1719 + 1800

Maren Madsdatter
* 1783 Vindeby + 1844 Vby

Mads Madsen
* 1781 Vindeby + før 1787 Vby

1805 Hans Jørgen Larsen Søgaard
* 1779 Toppe, Skrybølæs + 1832 Vindeby
Smd Søgaard, Vindeby.

Se TAVLE 1, 2.

Michel Rasmussen
* 1749 + 1809
kaldet "Rigsbank"
Smd. Mariendal m-m
~ Cathrine Hansdatt.
* 1763

Hans Rasmuss.
* 1740 Smd. Bondegaard
Præst Sjøland
Langelse 1768-1810
senere Sjælland
~ Joh. Kirstine Lassen
* 1744

Peder Rasmuss.
* 1740 Smd. Bondegaard
Præst Sjøland
Langelse 1768-1810
senere Sjælland
~ Joh. Kirstine Lassen
* 1744

7 Børn bl.a. Mads Christensen Hansen
* 1782 + 1842
Smd. Bondegaard Longelse 1810-16
derefter Olesminde, Vindeby

Efterslægten har Gaarden i Eje
op til Nutidens

Hans Hansen Søgaard
* 1809 Vindeby + 1889 Vindeby
Smd Søgaard

Mads Madsen H. Erik H.
* 1805 + 1829 * 1812 + 1870 * 1816 +
Lars H. Smd. Torpe Smd. Torpe
* 1807 + 1808 ~ Jnger. Hansen * 1798 + 1834
~ R. Christman
Hauvølle Mølle

Marthe H.
* 1816 +
~ R. Christman
Hauvølle Mølle

Caroline H.
* 1818 +
~ R. Christman
Hauvølle Mølle

Cathrine H.
* 1824 +
Smd Vindeby

1838 Anne Cathrine Nielsdatt.
* 1815 Øjrerrebogd, Lilleb. + 1858, Vindeby
Datt. af Forpagt. Niels Pedersen

14 Børn bl.a. Hans Lauritzen
* 1750 + 1829
Godsejer Skousgaard
~ Elisbeth Caspersd.
+ 1863
~ Dorthe K. Johansd.
+ 1863

17 Børn bl.a. Mads Christensen Hansen
* 1782 + 1842
Smd. Bondegaard Longelse 1810-16
derefter Olesminde, Vindeby

Johanne Boesgaard Hansen
i dennes 2de Gateskab
* 1778 + 1861

Oline Hansen, Olesminde, Vindeby
* 1815 Vindeby + 1893 Vindeby.

Se TAVLE 3.

Margrethe Hansen
* 1839 Vindeby +

Mads Madsen Hansen
* 1843 Vindeby +
i U.S.A.
fra 1876

Johanne Hansen
* 1841 Vindeby +

1859 Anton Jørgensen
* 1833 i Lindelse
Murermester, Sandby

1856 Ellfrida Johansen
Datter af Farmv. J. J. Svendsen

~ J. J. Weber
* 1845 Højrup
Lærer i Almtoft

1860 Georg, Anker, Kathrine, Rasm. Jak.
* 1865 * 1867 * 1869

Antonie Martine, Valdemar
* 1872 * 1876

Kathrine Valdemar, Vilhelm, Johan
* 1872 * 1875 * 1877 * 1879

1859 Hanne Margrethe Jørgensen
* 1830 Houggaard Vindeby + 1892 Lilleballe

Se TAVLE 1, 5.

Se TAVLE 4
Af Mads Hansens For- og Efterslægt

Julie Antonie Hansen Søgaard
* 1866 Vindeby, Lindelse + 1945 Hellerup, Kbh.

Laura Kathrine Hansen Søgaard
* 1862 Vindeby + 1910 Hørup S.

1869 Anders Larsen
* 1861 i Kallerup + 1927 i Køberstavn
Lærer i Lindelse, Lilleballe, St. Fuglede.

1869 Kristen Bang
* 1857 Skibelund Mølle + 1944 Kjellerup
Smd i Almtoft, Hørup S.

Se TAVLE 6

V.

MADS MADSEN SLEGTEN I VINDEBY.

Oldemor, Maren Madsdatter, f. 1783, d. 1844, var Datter af Mads Madsen i Vindeby, hvis Far og Farfar ligeledes hed Mads Madsen. Hvor det i det følgende er nødvendigt for at skelne dem fra hinanden, vil vi kalde den yngste Mads Madsen III, hans Far Mads Madsen II og dennes Far Mads Madsen I.

- - -

At Mads Madsen I var Far til Mads Madsen II, var ikke paa Forhaand givet, og det har krævet et forholdsvis langvarigt og besværligt Undersøgelsesarbejde at konstatere Slægtskabet. Hovedtrækkene i Bevisførelsen skal her angives:

I en af Harald Kiers Kronikker (7) skriver han:

"Cathrinebjerg (i Brandsby, Humble S.) kaldtes indtil den nyere Tid Brandsbygaard og var fra ældgammel Tid en jordegen Gaard, og det var vistnok denne Gaard, som Jep Kortsen i Brandsby i 1490 solgte til Kong Hans. Gaardens Herlighed tilhørte dog Tranekær Len og senere det heraf oprettede Grevskab Langeland.

Af Ejerne kendes:

1. Hans Madsen, ca. 1600, hans Søn:
2. Mads Hansen i 1642, hans Søn:
3. Mads Madsen, f. 1653, d. 1742, gift med Karen Iversdatter, f. 1663, d. 1731, Datter af Ivar Kierudsen til Guldborg. Mads Madsen blev senere Gaardejer i Vindeby og solgte Brandsbygaard til sin Broder:
4. Rasmus Madsen, f. ca. 1660, d. 1713, der var en meget rig Mand, gift med Sidsel Pedersdatter, Datter af Peder Christensen til Mariendal og Inger Rasmusdatter fra Haugaard i Longelse. Sidsel Pedersdatter bragte sin Mand en betydelig Medgift, og desuden ejede hun Halvdelen af Lindelse Mølle og hendes Broder Hans Pedersen i Hennemved den anden Halvdel. - - - "

Det ovenfor nævnte Fødselsaar for Rasmus Madsen, 1660, maa skyldes

en Fejlskrift. I Kirkebogsnotatet ved hans Begravelse 5. Maj 1713 angives hans Alder meget nøjagtigt til 62 Aar 2 Uger og 1 Dag, saa han maa antages at være født i 1651.

- - -

Kirkebøgerne, henholdsvis i Humble (derunder Brandsby) og Lindelse, begynder i 1692 og 1706, saa før den Tid kan man ikke der hente Oplysninger. De første og eneste Kirkebogs Oplysninger, der er fundet, som nævner Mads Madsen I og hans Hustru, er fra Lindelse:

1731 "Lørdagen d. 15 Junij Blev begrafven Matz Matzens Hustru Karen Iversd. af Vindeby. Var fød i Illebølle 1663 og døde 68 Aar og 2 Maaneder gl."

1742 "Onsdagen d. 17 Januar Blev Matz Matzen af Vindeby begrafven. War fød i Bransby i Humblet Sogn A^o 1653 og døde nu 88 Aar 9 Maaneder gl."

- - -

Af Skiftet 29/5 1686 efter afdøde Ifver Kierutzen i Illebølle ses, at hans Datter, Karen Ifversdatter, paa det Tidspunkt var ugift.

- - -

I Skiftet 1713 efter afdøde Rasmus Madsen paa Brandsbygaard nævnes hans Bror, Mads Madsen, som Varge for de umyndige Børn, og i Skiftedokumentet er gengivet:

"Et skøde brev af 4 Junii 1692, saa Meldende ord fra andet som følger

Kiendes Jeg unterschrefne Mads Madsen boende udi Brandsbygaard at Jeg Med Min frie Villie, og Velberaadhue, saa og Med Min Kiere Hustrues saa og Med Min Kiere Moders begge derres Villie og Samtycke, Hafuer Solt og afhent, Som Jeg og her med Selger, Skiøder og af hender til min Kiere Broder Rasmus Madsen boendis udi Longelse, Hans Hustrue og begge deris arf vinger, ald dend Rettighed og Joord Egen Herlighed som Jeg Hafuer I dend Jord Eyen gaard som Jeg nu paa boer Med Min Kiere Moder i Brandsbye, som Mig saaledis Er berettiget og tilhørendis som er - - -
- - - Hvilcken for schrefne Joord Egne Gaard med ald dens Herlighed som nu tilliger og af arrildtz tiid tilliget hafver, Inttet undertagendis I Nogen Maader, Jeg Mads Madsen for Mig og Min Hustrue og begge Vorris Arfvinger Her med bort Skiøder og af hender til min broder Rasmus Madsen og hans Hustrue og Arfvinger, til Evindeligh Arf og Eie, - - - "

Iøvrigt fremgaar det af Skødet, at Mads Madsen den 16. August 1686 havde afkøbt sin Bror dennes fædrene Arvepart ($\frac{1}{4}$) i Gaarden og den Arvepart ($\frac{1}{4}$), denne maatte tilkomme ved deres Mors Død til sin Tid. Ved Skødet af 1692 sælger han til sin Bror det i 1686 af denne købte og desuden sin egen fædrene Arvepart ($\frac{1}{4}$) og den Arvepart ($\frac{1}{4}$), som han selv maatte tilkomme efter deres Mors Død. De to Brødre ses saaledes at være Forældrenes eneste Børn. Det nævnes endvidere, at deres Far hed Mads Hansen, og at denne til sin Død ejede Brandsbygaard. Og deres Mor levede altsaa endnu i 1692.

Gaardens Værdi er efter Kongl. Taxt beregnet til 40 Rd.pr.Td. Hartkorn, "Hvorfra afgaar for Herlighed som deris Høj Grefl. Exell. Hr. Gref Charles af Ahlefeldt Er berettiget $\frac{1}{4}$ part af forbem(el)te Taxt bliver saa Igien for 1 tønde Hartkorn at beregne penge - 30 Rdl., Hvilket Bedrauger af for bemte. 8 td. 1 skp. 2 fr. og 2 albd. Hartkorn, til penge - 246 Rdl. 1 mk. 8 s."

- - -

Vi søger nu andre Kilder vedr. Brandsbygaard og Mads Madsen.

I Kommissions Matriklen 1661-62 finder vi i Brandsby paa en "Jordeigen" Gaard med 9 Td. 5 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{3}$ Alb. Hartkorn en Peder Mogensen, og i Chr. V's Matrikel 1690 staar under Brandsby:

Gaard	Gammelt Hartkorn
Nr. 1 Maren Sal. Peder Mogensen	9 Td. 5 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.
nu Madtz Madtzen	Nyt Hartkorn
	8 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.

Heraf fremgaar, at Mads Madsens Far, Mads Hansen, døde inden 1661-62, da hans to Drengene var smaa, født som de var hhv. 1651 og 1653. Og da Drengenes Mor endnu i 1686 og 1692 sad i Gaarden, maa hun efter Mandens Død have giftet sig med Peder Mogensen, som altsaa døde inden 1686, paa hvilket Tidspunkt Mads Madsen købte sin Brors Arvepart i Gaarden og overtog denne i Fællesskab med sin Mor.

At Forholdet er saaledes, bekræftes ogsaa derved, at de almindelige Opkaldsregler, anvendt paa Mads og Rasmus Madsens Døtre, forudsætter, at deres Farmor hedder Maren, og navnlig af, at Kirkebogen for 1695 siger: "26 Juny begravet Rasmus Madsens Stifsøster i Bransby, Anna Pedersdatter gl. 20 Aar", svarende til, at Rasmus Madsens Stif Far hed Peder Mogensen.

Kirkebogen 1693 siger: "24 Januar begravet Maren Madses i Bransby, gl. 65 Aar". Maaske var det Brødrenes Mor. Hun var i saa Fald 23 Aar, da hendes første Søn blev født og 47 Aar, da Datteren Anna blev født, hvis ellers Aldersangivelsen i Kirkebogen er korrekt. Det være nu, som det være vil.

- - -

I Aarene omkring 1700 blev der udskrevet en lang Række Ekstraskatter, saasom Kop-, Kvæg-, Ildsteds-, Folkeløns-, Peruque, Fontange- og Carosse-, Kaaber (Kobber)-, Krigs-Skat og maaske flere Slags, og Skattelisterne giver bl. a. følgende Oplysninger fra Brandsby:

1678 Kop- og Quegschatt: Peder Mogensen og Hustrue nævnes.

1686 " " : "Matz Matzen for sig self" betaler Kopskat. Der er 2 Tjenestefolk, og han betaler Kvægskat af 4 bester, 2 foeler, 5 Kiør, 2 Ungnød, 4 Faar og 2 Suin.

1687 Kop- og Quegschatt: Matz Matzen nævnes.

1688, 89, 90 Kop- og Ildstedsschatt: Matz Matzen betaler Kopskat for sig, sin Hustru og 3 Tjenestefolk, samt Ildstedsskat af 3 Ildsteder.

1691, 92 Kop og Ildstedsschatt: Madtz Matzen og Hustru nævnes med 2 Børn.

Peder Mogensen levede altsaa endnu 1678. Mads Madsen var ugift 1686, men giftede sig i 1687 eller 1688 - vi saa jo ogsaa Side 21, at Karen Iversdatter var ugift 29/5 1686 - og han havde 2 Børn i 1691, maaske før, idet Børn under 10 Aar var skattefri og formodentlig derfor først blev nævnte i 1691, da der blev indført særlige Skemaer.

- - -

Efter 1692 findes Ekstraskatte Lister ikke før 1699-1700, og i dem optræder for første Gang Rasmus Madsen i Brandsby og Mads Madsen i Vindeby, stemmende med ovenanførte Oplysninger af H. Kier.

I Vindeby bor Mads Madsen I altsaa i 1699, og han betaler i det Aar Kopskat for sig, sin Hustru og 4 Tjenestefolk (Børnene er ikke nævnt); de bor paa en Gaard, som er den eneste Gaard i Vindeby, der hører under Lykkesholm Gods, som ejes af Otto Kaas.

Paa samme Gaard nævnes Mads Madsen i Kop Skattelisterne 1704 og 1705. Og paa en Folkeløns Skatliste 1710-11 (Skat: 1/6 af Lønnen) nævnes paa Godset Lykkesholms Gaard i Vindeby:

" Matz Matzen	$\frac{1}{2}$ Aars Løn
1 Søn Iver 18 Aar, regnes hans Klæder $\frac{1}{2}$ Aars Løn	2 Rd.
1 Datter Inger 15 Aar, hendes Klæder $\frac{1}{2}$ Aar	1 " 2 Mk.
1 Dreng Peder Knudtzen 13 Aar faar $\frac{1}{2}$ Aars Løn	1 " 3 "
1 Pige Cathrine Ludvigsd. 22 Aar " " "	2 " - "

Paa denne Skatteliste er ogsaa opført en Matz Matzen, 22 Aar, "Undersvend" (2. Karl) hos Christen Thomassen, som ifølge Matriklen 1690 maa have været Ejer af 2 Ejendomsgaarde i Vindeby. Samme Matz Matzen, der altsaa var født ca. 1688, er antagelig Søn af Mads Madsen I og er i saa Fald det ene af de to Mads Madsen Børn, som er opført paa den tidligere nævnte Skatteliste 1691 for Brandsby.

Ogsaa paa "Krigsstyr" Listen 1713 findes Mads Madsen I paa Lykkesholms Gaard i Vindeby, og efterhaanden ophører saa Ekstraskatterne.

- - -

Fra 1686 til 1713 er Mads Madsen I nu fundet, indtil 1692 i Brandsby, og fra 1699 i Vindeby. Der kan imidlertid næppe være Tvivl om, at han allerede i 1692, efter at have solgt Brandsbygaard til sin Bror, Rasmus, flyttede til Vindeby, dette begrundes side 44. Her skal yderligere bemærkes, at der ikke i det omtalte Tidsrum i Brandsby eller Vindeby er fundet nogen anden Mads Madsen, med hvem en Forveksling er tænkelig.

- - -

Fra 1706 begynder Lindelse Kirkebog at give Oplysninger, selv om disse ikke direkte nævner Mads Madsen I eller hans Kone, bortset fra de før nævnte Begravelsesnotater. Ved Bedømmelsen af disse Oplysninger maa erindres, at Mads Madsen I og dermed hans Børn var af Selvejerslægt, selv om han nu i Vindeby havde en Fæstegaard under Godset Lykkesholm - og vi ved, at hans Kone, Karen Iversdatter, var Datter af Iver Kierudsen (se Afsnit VI) paa Selvejergaarden Guldborggaard i Illebølle.

I Lindelse Kirkebog 1708-12 optræder, i hvert Fald 3 gange, som Fadder en "Matz, Matz Matzens Søn af Vindeby" eller "unge Matz Matzen af Vindeby". I eet Tilfælde er Barnets Far Niels Iversen paa Guldborggaard, Bror til Mads Madsen I's Kone, i et andet Tilfælde er Niels Iversens Kone (Datter af senere omtalte Kaptain Wardinghausen) Fadder sammen med Matz ved Daab af et Barn af Ryttergaarden Quindebjerg, Nabogaard til Guldborggaard. Nævnte Matz kan ikke være Søn af nogen anden end

Mads Madsen I, der findes nemlig ingen anden Mads Madsen i Vindeby, og da Matz var Fadder i 1708, kan han ikke være født senere end ca. 1688, han er nok identisk med den side 24 nævnte "Undersvend". Han maa i hvert Fald være ældre Bror til sammesteds opførte Iver og opkaldt efter sin Farfar, Mads Hansen, ligesom Iver er opkaldt efter sin Morfar, Iver Kierudsøn.

- - -

Ser vi nu paa Mads Madsen II, saa blev han i 1732 gift i Lindelse Kirke med Maren Erichsdatter, og han døde i Vindeby i 1763, idet der foreligger Skifte efter ham, paabegyndt 6. Juli og afsluttet 22. Juli 1763; men da Lindelse Kirkebog mangler Løde 1762-90, kan hans Begravelse og dermed hans Alder ikke findes der.

I 1733 bliver Mads Madsen II's første Barn, Karen, døbt, men dør tidligt, ligesaa i 1735 Suzanne, hun bliver kun 5 Uger gl. I 1736 bliver den første Søn, Mads Madsen III, døbt, og Selvejerslægten mobiliseres som Faddere. Der er bl. a. Peder Michelsen i Vindeby (Stamfar til Lollesgaard Slægten), gift med en Brordatter (fra Guldborggaarden) til Karen Iversdatter, der er Sidsel Hansdatter paa den store Selvejergaard Mariendal i Hennemved, Datterdatter af M.M. I's Bror, Rasmus Madsen paa Brandsbygaard, og der er som Gudmoder Selvejergaardmand Mads Madsens Hustru i Lindelse.

Ogsaa ved 3 andre af Mads Madsen II's Børns Daab er Mads Madsens Hustru i Lindelse i 1740, 46 og 49 henholdsvis Fadder og Gudmoder, og til et 4de er hendes Datter, Karen, i 1738 Fadder. Paa den anden Side har ogsaa Mads Madsen II og hans Kone været Fadder og Gudmoder ved Lindelse Familiens Børns Daab. Der har altsaa været paafaldende nær Forbindelse mellem de to Familier.

Vi ser nærmere paa Mads Madsen i Lindelse og paa hans Kone, det kunde jo tænkes, at førnævnte "unge Matz Matzen af Vindeby", Mads Madsen I's Søn, som Tiden gik, var blevet til Selvejergaardmanden Mads Madsen i Lindelse.

I Skiftet 1757 efter "afgangne Mads Madsen i Lindelse" nævnes, at han ejede den Gaard, han paaboede, dog saaledes, at Greven havde Herligheden. Enken hedder Inger Madsdatter, og Værge for Datteren er dennes Morbror, Hans Madsen i Hennemved.

Vi ser saa paa Hans Madsen.

Fra 1719 til 1737 har Matz Matzen i Lindelse og hans Kone, Inger, 7 Børn i Kirke. I 1728 er Hans Madsen i Vindeby Fadder, i 1730 Hans, M. Matsøns Søn af Vindeby og i 1733 Hans Mathsen af Hennesved og Søster, Maren Madsdatter, Faddere.

Af Kirkebogen fremgaar videre, at Hans Madsen af Vindeby gifter sig i 1731, og fra 1732 og fremover, men ikke før dette Tidspunkt, faar Hans Madsen i Hennesved Børn.

Hans Mathsen af Vindeby og Hans Mathsen af Hennesved samt Hans, M. Matsøns Søn af Vindeby, er altsaa samme Person, og han og hans Søster Inger er Børn af Mads Madsen I i Vindeby. - Ingers Mand, Mads Madsen i Lindelse kan altsaa ikke være Søn af Mads Madsen I i Vindeby.

Vi har nu fundet den Inger, der er nævnt som 15-aarig Datter af Matz Matzen (I) paa Ekstra Skattelisten 1710-11 sammen med en 18-aarig Bror, Iver.

Og saa søger vi efter Iver.

I 1733 er Iver Madsens Hustru af Tullebølle Fadder og i 1737 Gudmor til et Barn af Mads Madsen i Lindelse. Ved Mads Madsen II's første Barns, Karens, Daab 1733 er Iffver Matzsøns Hustru af Tullebølle Fadder.

Og i det nedenfor i Udtog gengivne Skifte 1763 efter Mads Madsen II findes, at de umyndige Børns Farbror, Iver Madsen i Tullebølle, er indsat som deres Værge.

Mads Madsen II er altsaa Bror til Iver Madsen i Tullebølle, som er Bror til Inger og Hans og Maren Madsdatter, alle Børn af Mads Madsen I.

Mads Madsen II er altsaa selv Søn af Mads Madsen I, og det kunde naturligvis være bevist med færre Ord; men saa var de fremdragne Slægtsoplysninger ikke kommet med.

Som det vil ses i Afsnit VII, boede og døde Mads Madsen II paa den samme Gaard i Vindeby, som Mads Madsen I boede og døde paa.

- - -

Hvad angaar Opkald efter Bedsteforældre, som i det foregaaende flere Steder kort er berørt, saa var det i gammel Tid almindelig Skik, at de første Børn i et Ægteskab blev opkaldt efter deres Bedsteforældre. Der var dog Afvigelser og Undtagelser, bl.a. ofte naar Bedsteforældrene endnu ikke var døde. Det, at Reglen i et bestemt Tilfælde er fulgt, er saaledes et Indicium for nævnte Slægtskab, medens Afvigelser fra Reg-

I en ikke er Indicier imod samme Slægtskab. Oldefar, Hans Jørgen Larsen Søgaard, som var 1ste og eneste Søn af Lars Nielsen Søgaard og Karen Clausdatter, skulde saaledes efter Reglen være kaldt Niels eller Claus, eller maaske Rasmus efter Tip Oldemors 1ste Mand.

- - -

Undersøger vi, om Reglen er fulgt for Mads Madsen I's Børnebørn, saa finder vi for de tre Hold Børnebørn, vi kender, at alle Bedsteforældrene (saa vidt vi kender dem, nemlig 10 af de 12) konsekvent er opkaldt ved Navnene paa de første to Sønner og to Døtre i hvert af de tre Ægteskaber, og hvis et Barn med Opkald-Navn er afgaaet ved Døden, er Opkaldet gentaget, naar et Barn af samme Køn derefter er født. Mads Madsen i Lindelse og Inger fik saaledes efterhaanden 3 Sønner, der blev kaldt Mads.

- - -

Naar den nu foretagne specielle Undersøgelse er gennemført saa indgaaende, saa skyldes det til Dels, at det paa et tidligt Tidspunkt viste sig, at M.M. II, hvis han var Søn af M.M. I, maatte være ca. 44 Aar, da han giftede sig, hvilket ikke paa Forhaand forekom sandsynligt.

Som eftervist, var M.M. II alligevel Søn af M.M. I, og der kan naturligvis tænkes mange Aarsager til det sene Giftermaal. Rimeligt er det maaske at gætte, at M.M. I ikke vilde afgive Gaarden til Sønnen, før han ved sin Kones Død i 1731, da han var 78 Aar, blev nødt til det, først da kunde Sønnen gifte sig.

Forøvrigt var M.M. II's Søn, M.M. III, 43 Aar, da han giftede sig, endskønt han var i giftefærdig Alder, 26 Aar, da hans Far døde. Hans Mor har aabenbart, hvad Skifteforretningen 1763 ogsaa tyder paa, drevet Gaarden videre ved Børnenes Hjælp, indtil disse alle var voksne og i Vej, saa M.M. III kunde gifte sig og overtage Gaarden.

I denne Forbindelse skal nævnes, at Aldersforholdene ved Giftermaal i hine Tider var vidt forskellige fra Nutidens, hvilket fremgaar af talrige Eksempler i dette Skrift. Det skyldes jo nok, at den opvoksende Slægt paa en Fæstegaard som Regel blev og maatte blive ved Landbruget. Men Gaardenes Antal var næsten konstant, og Chancen for at komme som Mand eller Kone i en Gaard kunde naturligvis ikke tages, før den var der; men saa maatte den ogsaa tages, og Spørgsmaalet om rigtig Alder for Giftermaal, ofte ogsaa om rigtig Ægtefælle, maatte træde i Baggrunden.

Hvad angaar Bondebefolkningens Kaar i de Tider, saa synes de efter samstemmende Beretninger at have været væsentligt bedre paa Langeland end i de fleste andre Egne af Landet.

- - -

Før vi gaar videre frem i Tiden, og efter at Mads Madsen I nu har faaet sin Plads paa vor Anetavle, skal det omtales, hvad vi ved om hans Far og Farfar.

Om hans Farfar, Hans Madsen, ved vi intet andet end, hvad Harald Kier beretter i sin tidligere omtalte Kronik, at han ejede Brandsbygaard, den senere Cathrinebjerg, omkring Aar 1600, og at hans Søn, Mads Hansen, ejede Gaarden i 1642.

Men om sidstnævnte ved vi lidt mere. I W. Lützens: Bidrag til Langelands Historie, anføres i et Regnskab for Helsingborg Smaatold af Heste, at Mads Hansen af Brandsby paa Langeland den 8. August 1646 købte 14 Heste i Helsingborg. Det har jo nok været Tip Tip Tip Tip Oldefar. Brandsby var og er en ganske lille Landsby, som næppe har haft to Mads Hansen'er paa samme Tid. Langelænderne drev paa den Tid en omfattende Handel med Heste, som de købte paa Markederne i Helsingborg og Landskrona og formodentlig eksporterede til Tyskland. Alene i 1646 købte 47 Langelændere 514 Heste i de to Byer. I 1630 var Tallet endda oppe paa 932 Heste.

Dengang regerede Christian IV, dengang hørte Skaane med Helsingborg endnu som fra Arilds Tid - i hvert Fald fra Harald Blaatands Dage 700 Aar før - til Danmark, og dengang var der endnu Indenrigstold af Heste, den ophørte 1651.

I Skiftet 1763 efter Mads Madsen II opføres bl. a. en detaljeret Vurdering af Gaardens Indbo og Besætning, og det indledes saaledes:

"A^o 1763 d. 6te July Paa Deris høy grevelig Excellence, Høybaarne Hr: Frederich Greve von Ahlefeldt, Greve til Langeland og Rixingen Herre til Holmegaard, Løchisholm, Broløkke, Westergaard og Strynø, Ridder, Hans Kongl. Majes^t Høye Bestalter Comenderende General over Cavalleriet og Kåmer Herr Hans Veigne, Møtte ieg underskrevne Jørgen Hansen, Inspecteur over ermelte Grevskab og Godser, med tiltagne 2de Mænd Mads Jensen

i Illebølle og Jakob Jakobsen af Windebye udi ved Døden afgangne Sal: Mads Madsens forhen iboende Gaard i Bemelte Windeby paa Løchisholms Gods for at foretage Registrering og Wurdering Samt Skifte og Deling efter oven melte Sal: Mads Madsen imellem hans efterlevende Enke Maren Erichs Dotter paa den Eene og deris tilsammen avlede Børn som ere

1: Mads Madsen 26 aar værende og tienende her paa Stedet

2: Erich Madsen 24 aar Ligesaa her i Gaarden

3: Niels Madsen 20 aar Tienende Iver Madsen i Tulebølle

4: Hans Madsen 17 aar værende her i Gaarden hos hans Moder

5: Susanne Madsdotter Ligeledes her i Gaarden

6: Karen Madsdotter 13 aar og

7: Ana Madsdotter 11 aar Begge Ligesaa her i Gaarden,

paa den anden Side, Paa disse sidst nævnte 4re umyndiges vægne var mødt deris farbroder som fød væge efter Loven Iver Madsen i Tuulebølle og -

- - - . "

- - -

Af Fortegnelsen over Indbo og Besætning anføres her:

"Sølv: 4 gl. Skeer a 1 Rd. 5 Mk er	7 Rd 2 Mk
Kaaber: 1 indmuret Brygger Kiedel 1½ Tønde stor 16 Rd 1 mindre 6 Rd	22 Rd -
Messing: 1 Fyr Bækken 5 Mk, 1 Liden Kiedel 1 Mk 8 Sk. 1 Dito 3 Mk. 3 Lysestager 1 Rd	2 Rd 3 Mk 8 Sk
Tin: 4 Tin Fade 2 Rd 1 Dosiin Tallerkener 2 Rd, 4 Saltkar 3 Mk	4 Rd 3 Mk -

I den øverste Stue:

1 Stueuhr 11 Rd, 1 stor fiirkantet Bord af Fyhr, 1 Skab af Fyhr, 1 gl Gaase Bæk, 1 Brude Kiste, 1 Due Bæk og 12 høye Bagstoele (Rygstole).

I den anden øverste Stue:

1 stort fiirkantet Bord af Eeg, 1 Lang Fyhr Bæk, 1 stort gl. Dags Skab, 1 gl. Dags Sengested af Eeg med høye Stabler, 1 Dito af Fyhr, 1 Lidet Klædeskab, 1 Brude Kiste af Fyhr, 1 Bord af Fyhr, 1 Lidet Egeskriin, 2 Spejle.

I Brøgger Huset

1 Kierne med Vinde, 62 Sie Bøtter, 4 Mælke Kander, 2 Fløde Bøtter, 4 Kar, 6 Spande, 5 heele Øl Tønder, 1 halv Øl Tønde, 8 gl. Bremer Tønder, 1 gl. Egekiste, 6 Gryn Fierdinger, 1 gl Fyr Bækken, 14 Fielle, 1 gl.

Skieppe, 2 gl. Deign Truge, 1 qværn med Huus, 2 gl Eege Tønder, 1 Mast Trug, 1 Viin Fad, 3 Øl Beigler, 1 gl Ballie, 1 Haar Sold, 3 Skueme Sold, 1 Puster.

Der er 9 Beester (Heste), deriblandt 1 Hingst Klaad og 1 Føl, vurderet i alt til 154 Rd. 20 Stk. Quæg, deriblandt 1 Tyer, 3 Quier og 4 Kælve, ansat i alt til 123 Rd. 11 Faar med hver 1 Lam, i alt 14 Rd 4 Mk. 2 Søer med 11 Griise og 7 Stk. ung Sviin, i alt 14 Rd. 3 Mk. 4 gl. Gies med 20 Gieslinger, 4 Rd., 3 gl. Bistader og 4 unge Stader, 9 Rd."

- - -

I alt vurderes Boet til 499 Rd. 3 Mk. 10 Sk. Herfra gaar, som hørende til Gaarden, Værdier for 176 Rd. Til Istandsættelse af Gaarden 10 Rd. Til Madam Sal. Hans Henrich Olsens Enke 2 Rd. Og endelig hensættes efter Boed Enkens Paastand til hendes Begravelse, saa meget som hendes Sal. Mands Begravelse efter Reigning har kostet, nemlig 14 Rd.

Fradragene udgør i alt 202 Rd., hvortil kommer Omkostninger:

"1 ark stemplet papier Til skifte Brevet 1 Rd., 1 Ark dito Til en Lod Sæddel for værgen Iver Mads: 3 Mk, Skifte Salarium 2 Rd 4 Mk., for Skifte Brevet og Lod sædelen at give Beskrivning paa 11 Ark 5 Rd 3 Mk, Skifte Forvalteres Reyser Tour de Retour 1 Rd, Skrivpapier 10 Sk; ialt 6 Rd 3 Mk 10 Sk., samt Vurderings Mændene for deris umage 3 Mk."

Samlet Fradrag altsaa 213 Rd. 1 Mk. 10 Sk., som gaar fra Vurderings-Summen 499 Rd. 3 Mk. 10 Sk.

- - -

"Bliver saa til arv og deling 286 Rd 2 Mk. Deraf Tilkommer Enken Maren Erichsdatter den Halve deel og 1: Loed som er 143 Rd 1 Mk.

Den øvrige Halve deel arver Børnene som deeles i 4re Brødre og 3 Systre Lodder og Bliver da paa en Broder Lod 26 Rd 2 10/11 Sk og paa en Søster Lod 13 Rd 1 5/11 Sk."

For hver enkelt Arving gøres der saa "Udlæg" for den ham eller hende tilkommende Arvelod f. Eks. til Mads Madsen III:

"2^{den} Lod Mads Madsen for 26 Rd 2 10/11 Sk udlagt:

1 Blaae Broget Koe 7 Aar 8 Rd,	1 Soe med 5 Griise 2 Rd	10 Rd	- -
2 Meie Reder med Leer 3 Mk,	4 Erte Leer 2 Mk,		
1 Buløxe 1 Mk		1 Rd	- -
1 Haandøxe 2 Mk, 1 1 Mk,	1 Jernstang 4 Mk,		
1 Skiurte Saug 4 Mk		1 Rd	5 Mk

1 Stik Saug	2 Mk
1 gl. Flindt 1 Rd, 14 par Blaargarns Lagn.	
a 4 Mk. - 9 Rd. 2 Mk	10 Rd 2 Mk
Modtager hos Christen Pedersen i Illebølle	2 Rd 1 Mk
1 Hvid Liñet Hoveddyne 2 Mk, 3 Hamre 1 Mk 8 Sk	<u>3 Mk 8 Sk</u>
Er Udlæg for 1 Mk 5 1/11 Sk meere end	26 Rd 2 $\frac{10}{11}$ Sk -"

De 1 Mk 5 1/11 Sk skal Mads saa udbetale til sin Bror, Erich.

- - -

Efter at Boet er fordelt til de forskellige Arvinger, skrives der:

"Saaledes er saa Til Saavel Aald gielden som arve Lodderne giordt fuldkomen udlæg, dog forbeholdes Enken Maren Erichs Datter som har erklæret sig at ved Blive Gaarden at udbetale saavel Creditorerne Deris Fordringer, som Børnene deris arve Lodder med Reede Penge om hun vil, og derimod at beholde den gandske Boe, Ligesom den nu er forefunden og Wurderet - - - - - aftalt at Enken nyder Renter af de Tvende yngste Døttres arv indtil enhver af dem har opfyldt Deris femtende aars Alder, Hvor imod hun imidlertid uden videre Betaling skal forsiune dem med alt fornødne skikkelig Ophold af Klæder Føde og Christelig oplærelse paa saadan Maade er dette Skifte Sluttet og Til ende Bragt som Bekræftis ved min og medhafte Mænd samt øvrige vedkommendes underskrift Actum ut Supra."

Skiftet, der som nævnt er paabegyndt 6te July 1763 og afsluttet 22 July, fylder 9 tætskrevne Foliosider, paa hvilke blandt meget mere er opført Vurderingspris for hver enkelt Dyne, Hovedpude, Bord, Kierne, Seng, Harve, Koe o.s.v.

Det kan jo nok siges, at de to Vurderingsmænd har gjort Arbejde for de 3 Mk, de tilsammen fik for "deris umage".

- - -

I W. Lützens før nævnte Langelandshistorie gøres paa Grundlag af Skifter Rede for Udviklingen i det 18. Aarhundrede paa en enkelt Gaard, Løllesgaard i Simmerbølle S., som inden Udskiftningen var paa 11 Td. 7 Skp. 3 Fdk. Hartkorn, ca. 100 Td. Land. Der skrives: "Men hvad der især fortjener Opmærksomhed er Forholdet mellem Køernes og Sibøtternes Tal. 1713 var der 13 Køer (foruden Kvier og Kalve) og 14 Sibøtter: 1740: 16 Køer og 27 Sibøtter og 1796: 12 Køer og 41 Sibøtter. Den Fremgang i Mælkeudbytte og Mejeri, som dette betegner, viser bedre end noget andet,

at Bønderne tog Lære af, hvad de saa paa Mejerigaardene."

Skiftet 1796 var efter Mikkel Pedersen, som fæstede Gaarden i 1753. "Han var en sjælden dygtig og driftig Mand og den første Bonde paa Øen, som fik (i 1777) det kgl. Landhusholdningsseksselskabs Belønning af et Sølvbæger eller 20 Rd." Belønningen var for Forbedring af Gaarden i det Hele taget.

Ved Mads Madsen II's Skifte 1763 var der paa "Søgaard" med Hartkorn 7 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 0 Alb: 12 Køer (foruden 1 Tyr, 3 Foraars Kvier og 4 Kalve), og der var 62 Sibøtter.

Hvis der anlægges samme Maalestok som ovenfor, tør man altsaa formode, at Tip Tip Oldefar, Mads Madsen, var en usædvanlig dygtig og driftig Mand.

Mads Madsen II's Kone, Maren Erichsdatter, overlevede sin Mand i 23 Aar, hun døde i 1786, og af Skiftet efter hende fremgaar, at de fire dalevende Børn alle sidder i Gaarde rundt om paa Langeland. Ogsaa den to Aar i Forvejen afdøde Søn, Niels, havde en Gaard, Anneksgaarden i Tullebølle. To Børn var døde som smaa, og om den ottende og niende, Erich og Rasmus, ved vi kun, at de var døde, da deres Mor døde.

- - -

Om Maren Erichsdatter vides i øvrigt, at hun var Datter af Selvejergaardmanden Erich Erichsen i Pederstrup, Longelse Sogn, og dennes første Hustru, Susanna Christophersdatter, som var fra Drejø og døde i 1720.

Sidstnævnte efterlod sig foruden Manden to Sønner og to Døtre, hvoriblandt Maren var den ældste, 9 Aar, Erich var 7 Aar, og den yngste, Niels, var kun $\frac{3}{4}$ Aar. Johanne, der var født 1715, blev gift med Mads Madsen Brun i Hesselbjerg, Humble Sogn, og var Fadder til flere af Søsteren Marens Børn.

- - -

Erich Erichsen giftede sig igen, men døde allerede i 1726. Han havde, som nævnt, en Ejendomsgaard; den var paa ca. 9 Td. Hartkorn, og ved Skiftet i 1720 efter hans Kone blev den sat til en Værdi af 30 Rd. pr. Td. Hartkorn, i alt 269 Rd., efter at "Herligheden" til Greven var truk-

ket fra med 10 Rd. pr. Td. Hartkorn. Løsørets Værdi blev sat til 361 Rd., og der var ingen Gæld.

Skiftet i 1726 efter Erich Erichsen selv fylder 60 tatskrevne Folioider. Enten maa det have været et virkeligt stort Bo, eller ogsaa var der en virkelig omstændelig Skifteforvalter.

- - -

Mads Madsen II's Søn, Mads Madsen III, giftede sig i 1779, 43 Aar gl., med den 27-aarige Margrethe Cathrine (Datter af Mads Hansen i Vindeltorp, Skrøbeløv Sogn, og Sønnedatter af Hans Madsen i Windeltaarup). Han var 67 Aar, da han døde i 1803, hun 89 Aar, da hun døde 1841.

De fik i 1781 en Søn, som naturligvis blev døbt Mads, og siden fik de kun eet Barn, nemlig Datteren Maren. Sønnen Mads døde allerede som Barn.

Hvornaar Mads Madsen III overtog Gaarden efter sin Mor, vides ikke med Sikkerhed, det har jo nok været, da han giftede sig i 1779, maaske før. Folketællingen viser, at han i 1787 boede i Vindeby med Kone, Datter og 5 Tjenestefolk.

I Mads Madsen III's Tid blev de store Landboreformer gennemført. Endnu i Hoveriprotokollen efter Forordning af 1773 staar Gaarden opført med en Hoveripligt paa 17 Spanddage og 49 Gangdage om Aaret, men i 1795 blev det egentlige Hoveri afløst. En Rest, der var tilbage, blev paa Grevskabet Langeland afløst i 1856 (C. Klæsøe i Langel. Avis 8/4 1925).

- - -

Ved Skiftet efter Mads Madsen III i 1803 fik Datteren, Maren Madsdatter, efter skønsømmæssig Overenskomst tildelt en fædrene Arv paa 300 Rd., og dertil en Seng og en Kiste.

"Den Datteren tilstaaede Seng blev dernæst eftersat og befunden af Beskaffenhed saaledes:

1 Fyhr Sengested med Eegestabler grønmalet og rødternet Hvergarns Omhæng	5 Rd
1 rødtribet Olmerdugs Overdyne	8 "
1 blaastribet Linnet Underdyne	9 "
1 do. do.	9 "
1 do. Hoveddyne	3 "
2 rødtribede Olmerdugs Hovedpuder	4 "
2 Par Blaarlærreds Lagner	8 "

2 Par Hørlærreds Lagner	12 Rd.
I blaamalet Eege Heel Kiste med Beslag	<u>8 "</u>
	66 Rd.

Det var altsaa Oldemors arvede Seng.

- - -

I 1805 indgik Mads Madsen Slægten Forbindelse med Søgaard Slægten ved Giftermaalet mellem Maren Madsdatter og Hans Jørgen Larsen Søgaard - som omtalt under IV.

VI.

IVER KIERUDSENS SLÆGT OG HANS GAARD.

Ved Foden af den store Guldborg Banke i Illebølle, paa Nordsiden, ligger Illebølle Skole, hvor alle mine Søskende er født, og hvor vore Forældre og vi boede 1886-95. Bakken kaldtes dengang snart Guldborg Banken og snart Bjerg Banken. I Nærheden af Skolen ligger Bjerregaarden og mod Vest Kvindebjerg Gaarden.

Paa Sydsiden, ogsaa tæt op ad Bakken, ligger Guldborg Gaard. Den ejedes af vor Tip Tip Tip Tip Oldefar, Iffuer Kierudsen, fra 1642 til hans Død i 1684 og gik i Arv til hans efterlevende Kone og Børn.

- - -

Efter Sagnet skal der i gamle Dage paa Guldborg Banken i Illebølle have ligget et Slot, Guldborg Slot, som var Langelands ældste Herresæde, og Guldborg Gaard menes at have været Ladegaard til Slottet. Der er paa Stedet fundet Munkesten, Stumper af Kobber og Bronze, og Skeletter. Og Navne paa Marker og Steder deromkring kan nok tyde paa, at der er noget om Snakken, Navne som Fruerlund, Kvindebjerg, Buretofte, Ringholmen, Møllebjerget, Svalehøjen og Taarnshave (8).

I L. Both: Danmark (1871) siges om Guldborg Gaard:

"Guldborggaard, der ligger ved den halvanden Hundrede Fod høje Guldborg Banke, skal i længst forsvundne Tider, førend Tranekær fremstod, have været Øens vigtigste Herresæde kaldet Guldbjerg".

Og andet Steds i nævnte Værk gengives Sagnet i følgende Forbindelse:

"I Nærheden af Humble By, hvor der i Middelalderen skal have været Skov, kaldet Humletved, ligger "Kong Humbles Grav", der forlængst er aabnet, og hvor man i Begyndelsen af forrige Aarhundrede opgravede et Skelet af ualmindelig Størrelse. Til denne Grav knytter sig følgende Sagn:

Kong Dan kaldet Mykillati (den Storladne eller Stolte) i Modsætning til hans Svigerfader, Kong Oluf, der havde Tilnavnet Litillati (den Sagtmodige), havde med sin første Dronning, Gyrithe, tvende Sønner, Humble og Lothar, som i Fællesskab fik Middelsyssel i Sjælland at regere over.

Senere fødte Kong Dans anden Hustru Olufa, en Datter af ovennævnte Kong Oluf, ham en Søn Frode, med Tilnavnet den Fredsommelige; men da han var 7 Aar gl., døde hans Fader, og da hans Morbroder Hugleik tragtede efter Regeringen over alle de Provinser, Dan havde samlet sig, overtog Halvbroderen Humble Styrelsen af Riget som Formynder for Frode, ved hvilken Lejlighed han formelig blev valgt og hyldet som Konge.

Derover blev Humbles Broder Lothar misundelig, samlede en Del Folk og angreb og fangede Broderen, som han nødte til at afstaa fra Regentskabet og til at trække sig tilbage til Langeland, hvor han skal have boet paa Guldbjerg, som var det bekvæmste Sted efter Datidens Fordringer og laa omtrent midt i Landet.

Men ikke engang her kunde man lade ham i Fred. Lothar lod Humbles Søn Dan dræbe og derfor samlede Hugleik en Del Jyder, Angler og Saxer om sig, og understøttet af Humble angreb han Lothar. Ved en Fjord kom det til Slag, det siges ikke hvor, men Humble blev dræbt af sin egen Broder.

Lothar blev ved samme Lejlighed tagen tilfange og ligeledes dræbt, og saa blev der sluttet Fred paa Vilkaar, at Frode skulde selv regere, men dog saalænge han var Barn opfostres i Jylland hos Hugleik. Hvor Lothars Legeme blev af, omtales ikke, men Hugleik, hvis Datter var udset til Humbles Hustru, lod denne højtlægge i den omtalte Grav ved Humble."

I 1400 Aarene nævnes adelige Navne som Bertel Pors, Thomas Baad og Ditlev Reventlov i Forbindelse med Guldborggaard. I 1476 udstedte sidstnævntes Enke, Sophie Bjørn, Bekræftelse paa sin Mands Gave af Gaarden til Sct. Hans Kloster i Odense. Senere kom Guldborggaard fra Klosteret og blev en jordeggen Gaard, altsaa en Selvejergaard, men saaledes at "Herligheden" tilhørte Tranekær Len, som ogsaa ved Ejerskifte fik en Afgift, kaldet Husbondhold (8).

I 1642 købte Iver Kierudsen altsaa Gaarden og dertil et Areal kaldet Bruusejorden, i alt 15 Td. 6 Skp. Hartkorn. Han var Sognefoged og Kirkeværges og siges at have været en meget anset og dygtig Mand. Han siges ogsaa at have været Langelands rigeste Selvejer paa den Tid (8).

Iver Kierudsen døde i 1684, og der blev 29. Maj 1686 holdt Skifte efter ham af Hans Christopher Wardinghausen, den fra Svenskekrigene berømte langelandske Folkehelt, som nu var Godsinspektør paa Grevskabet Langeland, og hvis Datter Augusta Margrethe senere blev gift med Iver Kierudsens Søn, Niels, som arvede Guldborggaard.

- - -

I Skiftet nævnes Enken, Karen Heichsdatter, med Lavværges, hendes Bror, Sigvart Heichsen i Gundersgaard, endvidere Børnene: Hans nu 26 Aar, Kierud, 25 Aar, Niels, 19 Aar, Johanne, paa hendes Vegne hendes Mand, Jacob Hansen i Lindelse, Anna, paa hendes Vegne Lauritz Rasmussen i Hennemved, Karen og Sidsel.

Enken ønskede og tillodes at være Værges for de umyndige Døtre, Karen Iversdatter og Sidsel Iversdatter, under Tilsyn af henholdsvis Lauritz Rasmussen (for Karen) "indtil hun en Anden værges bekommer", og Christen Heichsen, for at Loven kunde ske Fyldest og "Eftersom ingen befantes dertil paa Faderens Side".

Boets Formue blev "udi Penge Anslagen": 1144 Rd., efter at udestaaende Fordringer var lagt til og Gjæld samt Skifteomkostninger trukket fra, og i denne Formue var foruden Løsøre og Besætning indbefattet:

"Dend jord Egne Bundegaard med Bruusejorden som den Sal. Mand tilhørende med al sin Bunde Egne Retighed, Herlighed og tilligelse udi schouff, March og Huuse. Taxerit af de Herredsvurderingsmænd for 300 Rd."; desuden tilkøbt Jord "Taxerit" for 40 Rd.

Vurderingssummen for den 16 Td. Hartkorn store Avlsgaard viser, at Boets Formue for den Tid maa have været betydelig.

Besætningen paa Guldborg var 15 Heste, 13 Køer, 6 Stude, 9 Ungkvæg, 10 Faar, 10 Lam, 8 Ungsvin, 7 Ynglingegrise og 6 gamle Gæs.

I Skiftet oplyses, at Enken, som arver Halvdelen af Boet, besidder Gaarden og svarer Afgifterne "Indtil saalænge hun og hendes andre Børn derom med hver Andre forenes hvo af Sønnerne dend virkelig skal Antage og bebo som da de andre deraf udløser enhver for sin der udi tilfaldne Arfue Loed."

Sønnerne arvede hver Værdier i Boet for 135 Rd., og hver af de to gifte Døtre, Johanne og Anna, Værdier for 15 Rd., saa disse sidste maa have faaet en hel Del Arvegods, da de giftede sig.

- - -

Bemærkningen om Værgemaalet for Karen Iversdatter: "indtil hun en anden Værgе bekommer" tyder paa, at hun allerede ved Skiftet var lovet bort til Mads Madsen I, som hun blev gift med ca. 1687 (se Side 23). Hun var ved Skiftet 23 Aar, og hun fik som Arvepart tildelt:

"7' Lod Karen Iversdatter som bedrager sig til 67 Rd. 3 Mk. 3 Sk. 10 P. dertil er udlagt udi den Jørd Egne Bundegaard med Bruuse Jorden 15 Rd., af den Part udi Kalle Olufzens Gaard 2 Rd. 2 Mk., 1 blaabroget Hoppe 16 Rd., 1 rødblisset Hest 12 Rd., 1 Rødbroget Ko 7 Rd., 7 Skp. Malt af det som fantes paa loftet 3 Mk. 8 Sk., 1 hvid Ege Kiste i den østre Stue 5 Rd., 1 hvid Manched Røed Quie 3 Rd. "

Den yngste Datter, Sidsel, fik en lignende Arvepart.

- - -

Iver Kierudsen var Søn af Kierud Iversen paa Svalebølle Gaard i Bøstrup S. Harald Kier skriver 1924 om denne Gaards Beboere: "Den ældgamle Selvejerslægt Kierudsen, fra hvem næsten alle Selvejerslægterne paa Langeland nedstammer, boede paa Svalebøllegaard allerede for over 300 Aar siden."

Af Harald Kiers Omtale af Iver Kierudsens Hustru, Karen Heichsdatter eller Heichsen, som hun ogsaa benævnes, maa man forstaa, at hun var Moder til dennes Børn. Imidlertid ses i Lindelse Kirkebog 1715: "Løfverdagen d. 7. Dec: Blef begravet Karen Heichsdatter Sl: Ifver Keruds: af Illebølle Var fød paa Lundsgaar i Fyn og Døde her efter 78 aars og 9 maaneders Lefned."

Karen Heichsen var altsaa født 1637 og kan tidligst have giftet sig omkring 1656, og da havde Ifver Kierudsen været Husbond paa Guldborg-

gaard i 14 Aar.

Det er sikkert, at Ifver Kierudsen ikke har kunnet drive den store Bondegaard, uden at der var en Husmoder; men han kan naturligvis have været gift før, med eller uden Børn. I første Tilfælde er Spørgsmaalet, om alle eller nogle af Børnene stammer fra det første Ægteskab. De i Skiftet opgivne Aldre for Sønnerne svarer til Fødselsaar 1660, 61 og 68, og vi ved, at Datteren Karen var født 1663, og at Sidsel var yngre. Af de to gifte Døtre var Johanne født 1648, og Harald Kier skriver, at hendes Mor var Karen Heichsen. Da denne imidlertid i 1648 kun var 11 Aar, kan hun kun have været Stedmoder til Johanne, som altsaa, maaske sammen med Anna, hører til 1. Ægteskab. De øvrige Børn, deriblandt Karen, danner øjensynligt en Gruppe for sig selv, og vi maa derfor gaa ud fra, at de er Børn af 2. Ægteskab, og at deres Mor, vor Tip Tip Tip Tip Oldemor, var Karen Heichsen.

Hendes to Brødre var Johannes Heichsen paa Hestehavegaard i Leibølle, Bøstrup S., og Sigvart Heichsen paa Gundersgaard, samme Sogn. Deres Far hed, ligesom den ene Søn, Johannes Heichsen og var fra Lundsgaard paa Fyn, f. 1611, d. 1687. Slægten havde tidligere der haft en Del store Herregaardsforpagtninger (7). Af Skiftet efter Sigvard Heichsen ses, at hans Svoger havde Hesselagergaard paa Fyn i Forpagtning.

- - -

Af Iver Kierudsens Børn er Karen omtalt under Afsnit V. Johanne blev gift med Jacob Hansen, f. paa Kiedebygaard 1642, d. i Lindelse 1721, som var Kirkeværge, Sognefoged, Forpagter af Lindelse Kirketidende, havde Lindelse Mølle og en stor jordegen Gaard i Lindelse og var kendt bl. a. for sin Varetagelse af Selvejernes Rettigheder.

Iver Kierudsens Søn, Niels Iversen, arvede Guldborggaard. Han var som nævnt gift med Augusta Margrethe, en Datter af den andet Steds omtalte tidligere Kaptajn i Kongens Livgarde, H. C. Wardinghausen.

En anden Søn, Kierud Iversen, blev Færgemand paa Ristinge, en Bestilling, som Tip Oldefar, Hans Hansen Nissen, og derefter dennes Halvbror Rasmus Nissen, mere end 100 Aar senere blev Indehaver af.

Niels Iversen udstykkede en Del af sine Jorder og solgte Hovedparcellen af Guldborggaard til sin Bror, Kierud, selv havde han stadigvæk derefter en anden stor jordegen Gaard i Illebølle (se i øvrigt Afsnit XI B).

- - -

Et ikke videre gunstigt Indtryk af de to Brødre giver Herredstingbogen, som oplyser, at de Illebølle Bymænd 7. April 1714 afgav Forklaring om den overdrevne Pantning og Drikkeriet i deres By, "som truer med at lægge den helt øde". "Det er især de tre Mænd: Niels Iversen, Kierud Iversen og deres Svoger Jesper Broch som nøde de andre til at sidde og drikke med dem og terrorisere Oldemanden og hele Lavet. De bruge bl. a. den Maade, at komme sammen og drikke en Time eller to, hvor der er Brændevin at faa og saa støde de i Hornet en Gang eller to og pante saa dem der ikke møde. Ofte sidde de en hel Dag og drikke og alle Pantter blive straks omsatte i Brændevin." (8).

H. Kier er i sin Wardinghausen Stamtavle, hvor han omtaler Episoden, meget overbærende, naar han siger: "De var maaske nok som saa mange temmelig livsglade Langelændere; men ser vi nærmere efter i Tingbogen, faar vi det Indtryk, at de var rige, myndige Mænd, der holdt strengt paa Markfreden og deres Rettigheder, baade her og overfor Lensgreverne, naar disse vilde herske over de jordegne Bønder, hvortil de hørte."

- - -

Kierud Iversen, der ingen Børn havde, solgte i 1725 Guldborggaard til Hans Ditlev Kaas paa Lykkesholm, og efter ham kom Gaarden i Greverne Ahlefeldts Besiddelse. En Steddattersøn af Kierud Iversen, Mads Jensen Guldborg, f. 1714, fik Gaarden i Fæste, og hans Efterslægt har boet paa og fra 1812 ejet Gaarden op til vore Dage.

VII.

GAARDEN SØGAARD I VINDEBY OG DENS BEBOERE.

I Matrikelarkivet foreligger 2 Kort i Maalestoksforholdet 1:4000, begge fra Udskiftningstiden. Det første, fra 1802, et saakaldt Udskiftningskort (Opmaalingskort), det andet, fra 1803, det originale Matrikelkort. Kortene vedrører den i Aarhundredets første Aar stedfundne Udskiftning af Landsbyen Windebyes Jorder, begrænset af Hennemved, Lindelse, Hersløv og Illebølle. De er udarbejdet paa Grundlag af Opmaalinger, foretaget af Landmaaler M. N. Bondesen, som var Far til P. N. Bondesen, Lærer i Illebølle 1836-74, en af Fars Forgængere.

Af Matrikelkortet i Forbindelse med den saakaldte Sogneprotokol fremgaar bl. a. Beliggenhed og Omfang af de enkelte Brugs Jorder efter Udskiftningen, og der findes Arealangivelse for de forskellige Lodder, Bonitetstal og Hartkornsudregning samt Navn paa Ejere og Brugere. Desuden er der en Del senere Notater.

De Lodder, der hørte til Søgaard (Navnet anvendes stadig om Gaarden, selv om den paa det Tidspunkt ikke havde Navn), havde Bonitetstal 0-20 efter en Skala, der gaar fra 0 til 24 for henholdsvis ringeste og bedste Agerjord. Gennemsnitlig var den Jord, der hørte til Gaarden, af Bonitet $12\frac{1}{2}$.

Gaardens Arealer har paa Matrikelkortet Nr. V (eller 5), og de findes i Sogneprotokollen opført saaledes:

" 1 Hovedlod	502890	□ Alen	Vesten for Byen		
1 Udlod	205140	"	Østen	"	"
1 Lod	56720	"	Nordøst	"	"
1 "	76990	"	"	"	"
1 "	<u>108540</u>	"	"	"	"
I alt	950280	□ Alen			

Er $67\frac{12280}{14000}$ Td. Land.

Samlet Hartkorn 6 Td. 6 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb."

Dertil, maaske noget senere, Matr. nr. 19^b, "Husplads og Have", 6300 □ Alen, i Tilslutning til Hovedlodden.

I Hovedloddens nordlige Udkant laa Gaarden, firelænget, og bestaaende af to sammenbyggede Længer mod Nord og Vest og to fritliggende Længer mod Øst og Syd. Gaarden laa ved Foden af og Nordøst for Skiækkebjerg, som paa Generalstabskortet 1945 hedder Skægebjerg.

Udlodden østen for Byen laa ca. 1400 Alen fra Gaarden ved en Markvej. De to sidst opførte Lodder, Nordøst for Byen, laa op til og paa hver sin Side af Vejen til Illebølle, og de begrænsedes mod Nordøst af Skellet til Illebølle, 2000 Alen fra Gaarden. Den trediesidste Lod laa ligeledes ved Illebøllevejen, men kun 1400 Alen fra Gaarden.

- - -

Paa Matrikelkortets Fortegnelse over "Mændenes Navne og Nummer" er bl. a. opført 10 Gaardmænd, og af de 10 Gaarde ejedes de 4 af Grevskabet Langeland, 1 af Stamhuset Ahlefeldt, 1 af Godset Hjortholm, og 4 var Selvejergaarde.

De 10 Gaarde laa alle i den gamle Landsby, en enkelt dog lidt udenfor. Som Led i Udskiftningen blev vistnok 3 af Grevskabets Gaarde flyttet bort fra Landsbyen og ud paa Marken, de blev Udflyttergaarde.

Søgaard ejedes af Stamhuset Ahlefeldt og blev ikke flyttet ud. Som Bruger af Gaarden er i Fortegnelsen opført Mads Madsens Enke (efter Mads Madsen III, som døde 1803); men paa Gaardens 5 Lodder staar Navnet Hans Søgaard, øjensynligt skrevet senere end Kortets almindelige Paaskrift, Oldefar, Hans Jørgen Larsen Søgaard, blev jo først i 1805 gift med Mads Madsen III's Datter, Maren. Han nævnes i Vielsesattesten 14 Martii 1805 som "nye Fæster af afdøde Mads Madsens Gaard i Windebye".

Paa Opmaalingskortet er der henover hver af de nævnte fem Lodder skrevet "Lykkesholm Bonden", hvilket viser, at Gaarden hørte til Lykkesholm Gods, som i 1749 for første Halvdels og 1755 for anden Halvdels Vedkommende blev købt af Lensgreve Fredr. Ahlefeldt, og sammen med Brolykke, Holmegaard og Vestergaard m.m. indgik i Stamhuset Ahlefeldt, som han oprettede i 1765.

Af Paategninger paa Kortene og andre Oplysninger synes at fremgaa, at væsentlige Dele af Søgaards Jorder efter Udskiftningen var de samme som før denne, og navnlig gælder dette Skægebjerg og de nærmest Gaarden liggende Arealer. Gaardens Hartkorn var før Udskiftningen 6 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 1 $\frac{3}{5}$ Alb. og bagefter 6 Td. 6 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. - ca. 68 Td. Land.

- - -

Mads Madsen III havde Søgaard i Fæste til sin Død 1803, og hans Far havde før ham samme Gaard i Fæste til sin Død 1763. Af Mads Madsen II's Skifte fremgaar nemlig, at hans Gaard hørte til Lykkesholm Gods, og da der saavel i 1802 som i 1713 og 1690 kun var een Fæstegaard i Vindeby, der tilhørte Lykkesholm, maa begge Mads Madsen'er efter hinanden have beboet samme Gaard.

Forøvrigt findes, i en Udskrift af Fynbo Landstings Skøde- og Panteprotokol 1687-1805 i Langelands Herredsfogeds Arkiv, paa Folio 37-43 en Jordebog fra 1765 over Stamhuset Ahlefeldt. Her anføres, Folio 40, som hørende under Lykkesholm en Gaard (Nr. 7) i Vindeby, Lindelse S., af Hartkorn 7 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 0 Alb., Fæster Mads Madsen (senere - inden Udskiftningen - blev Hartkornet ændret). Det angives, at der er et Hus paa Gaardens Grund, og Side 199 siges: "Dette Huus er bygget paa Gaardmand Mads Madsens Gaards Grund, hvorfor sidste og faar en Buddag af Huusmanden."

- - -

Som det fremgaar af Afsnit V, viser sikre Kilder, at Mads Madsen I i 1692 bor i Brandsby, men i Tiden inden 1699-1700 flytter til Vindeby, hvor han i de følgende Aar bor paa den eneste Gaard i Byen, som hører under Lykkesholm Gods, altsaa den samme Gaard, hans Søn Mads Madsen II efter ham har i Fæste.

- - -

I Matriklen af 1690 nævnes Otte Kaas, Lykkesholm, som Ejer og Aage Mogensen som Bruger af Gaard Nr. 7 i Vindeby med gammelt Hartkorn 8 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb. og nyt Hartkorn 7 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 0 Alb., og i Markbogen af 1682 opføres for Vindeby: Gaard No. 7, Beboer Oufve Moensen, Deelefoged.¹⁾

Det drejer sig altsaa i 1765, 1690 og 1682 om den samme Gaard, den senere Søgaard. Aage Mogensen og Oufve Moensen er naturligvis Navne paa samme Person, skrevet paa forskellige Tidspunkter og af forskellige Skrivere.

1) Deelefoged er "den Bonde som i Herskabets Sted dømmer imellem splidagtige Bønder i en Landsby udi smaa Tvistigheder, der ey behøves at gaa til Tinge med. - Egentlig: Foged, der besørger Forbrydelser paataalt".
(Ordbog over Det danske Sprog).

Medens, som nævnt, Matriklen, dateret 1690, nævner Otte Kaas, Lykkesholm, som Ejer og Aage Mogensen som Bruger af Gaard Nr. 7 i Vindeby, siger Markbogen af 1682 i Fortegnelsen over Ejerne: "Dend gaard N° 7 tilhører forb(emelte) Ofve Mogensen deelefoged sielfuer".

I 1682 ejede Ofve Mogensen altsaa Søgaard, forøvrigt nævnes han ogsaa i en Skatteliste 1678 som Selvejer; men han maa efter 1682 og før 1686, da han i en Skatteliste opføres som Fæster under Lykkesholm, have solgt Gaarden til Lykkesholm Gods mod at faa den i Fæste under Godset.

- - -

Gaar vi nu længere tilbage i Tiden, saa ser vi af Godset Hjortholms Jordebøger for 1663, 1662 og 1660, at 2 Gaarde i Vindeby ejes af Godset, og paa den ene af dem sidder Ouffue Mogensen som Bruger i 1663 og 1662, men ikke i 1660, og baade Frederik III's Matrikel 1664, dateret 29/3 1665, og Kommissions Matriklen 1661-62 viser, at Landsdommer Erich Kaas (som fra 1638 til 1676 ejede Hjortholm Gods) var Ejer af 2 Gaarde i Vindeby, hvoraf den ene, med $8\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn, beboedes af Offue Mogensen (resp. Offue Moensen).

I Markbogen 1682 er derimod kun 1 Gaard (Nr. 3) opført som tilhørende Hjortholm Gods, Brugeren hedder Jes Knudsen.

Forholdet med Hensyn til Søgaard maa da være saaledes:

Offue Mogensen havde Gaarden som Fæster under Hjortholm Gods fra 1662 eller 1661, men ikke før. Han købte saa Gaarden til Ejendom paa et Tidspunkt mellem 1665 og 1678 og solgte den som før nævnt inden 1686 til Lykkesholm Gods mod at forblive som Fæster paa Gaarden.

At Offue Mogensens Gaard paa $8\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn under Hjortholm i 1660'erne er den samme som hans Gaard Nr. 7 (Søgaard) under Lykkesholm i 1690, fremgaar af, at sidstnævnte Gaard er den eneste af Vindebys Gaarde, som har "Gammelt Hartkorn" 8 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.

Samme Ouffue Mogensen, boende paa "Søgaard", var forøvrigt en Tid Ridefoged (Godsforvalter) paa Hjortholm Gods. I W. Lützens Langelands-historie omtales Side 368 en Sag, som Nordenbro Mænd i 1668 anlagde mod de Sondenbro Mænd (Magleby S.) med "Ridefoged over Hjortholm Gods, ærlig og velfornemme Offue Mogensen i Vindeby som Sagfører".

Endnu i 1691 nævnes Ofve Mogensen i Vindeby paa en Kop- og Ildstedsskatteliste; men paa Skattelisten 1692 findes han ikke, medens Mads Madsen I endnu paa dette Tidspunkt nævnes i Brandsby, men samme Aar sælger

sin Gaard til sin Bror (se Afsn. V). Det ligger da nær at formode, at Offue Mogensen, som dengang maa have været til Aars, døde ca. 1692, og at Mads Madsen I solgte sin Gaard i Brandsby for at kunne overtage Gaarden i Vindeby i dette Aar eller kort efter. Fra 1692 til 1699 foreligger der, som tidligere berørt, ingen Efterretninger, og 1699 bor Mads Madsen I i Vindeby (se Side 23).

At den Gaard, Mads Madsen I flyttede til i Vindeby, var Offue Mogensens hidtidige Gaard, fremgaar af, at de to Mænd efter hinanden beboede den eneste Lykkesholm Gaard, der var i Vindeby, og af, at Mads Madsen I's Efterkommere ifølge Jordebogen 1765 boede paa Gaard No. 7 med Hartkorn 7 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 0 Alb., samme No. og Hartkorn, som Aage Mogensens Gaard i Matriklen 1690 (se Side 42).

- - -

Vil man fabulere, kan man gætte paa, at Offue Mogensen var Bror til Mads Madsen I's Stedfar, Peder Mogensen (se Side 22); Mogensen var dengang og paa det Sted et ikke noget videre almindeligt Navn. Forbindelsen mellem Brandsbygaard og Søgaard kan derigennem have eksisteret i Tiden før 1692 og kan i saa Fald have været medvirkende til, at Mads Madsen I flyttede til Vindeby. - Men det er naturligvis kun Gætteværk, og maaske var Aarsagen bare, at Karen Iversdatter gerne vilde være Nabo til sin Mor i Guldborggaard. Det var forøvrigt - af skattemæssige Grunde - ikke ualmindeligt, at en Selvejer foretrak at blive Fæster.

- - -

Beboerforholdene paa Søgaard ligger nu klare fra 1662 til 1889, da Morfar, Hans Hansen Søgaard, døde, altsaa i ca. 230 Aar.

Efter Morfars Død overtog Mormor Fæstet, og hun fik i 1890 Adgang til at købe Gaarden til Arvefæsteejendom, og samme Aar solgte hun Ejendommen til Rasmus P. Larsen, gift med Morfars Søsterdatter, Hanne Flin-tegaard.

I 1919 blev Arvefæsteafgiften aflyst, og i 1924, da Rasmus P. Larsen døde, blev hans Enke, Hanne Larsen, Ejer af Gaarden, som hun i 1925 solgte til sine to Børn, Osvald og Marie Larsen.

I 1939 blev Ejendommen efter en afholdt Auktion overdraget til Trælasthandler Viggo Frydenborg, Rudkøbing.

Efter dennes Død blev Gaardejer Hans Larsen, Torpe, en kort Tid Ejer af Gaarden i 1952, men solgte den samme Aar til den nuværende Ejer,

Aksel P. Hansen, som i nogle Aar havde været Forpagter af Gaardens Avlsbrug.

- - -

Hermed er der gjort Rede for Søgaards Beboere fra 1662 til 1955, altsaa i ca. 300 Aar.

Inden for dette Tidsrum har, som det fremgaar af Fortegnelsen side 46, Slægten Mads Madsen - Søgaard, vor Slægt, i lige og ubrudt Linie fra Forældre til Søn eller Datter, beboet Søgaard i Vindeby i syv Slægtled fra 1692 til 1890 - ca. 200 Aar - og af disse syv Slægtled er de sidste fem født paa Søgaard.

- - -

Gaarden har, efter alt foreliggende, rimeligvis været nogenlunde den samme i 1662, 1802 og op til Nutiden, hvad angaar Jordarealernes samlede Størrelse og Bygningernes Beliggenhed. Dog er den ca. $14\frac{1}{2}$ Td. Land store Udlod østen for Byen af den forrige Ejer solgt fra, saaledes at Gaardens Jordareal, Matr. No. 5a og 19b, nu er ca. 53 Td. Land.

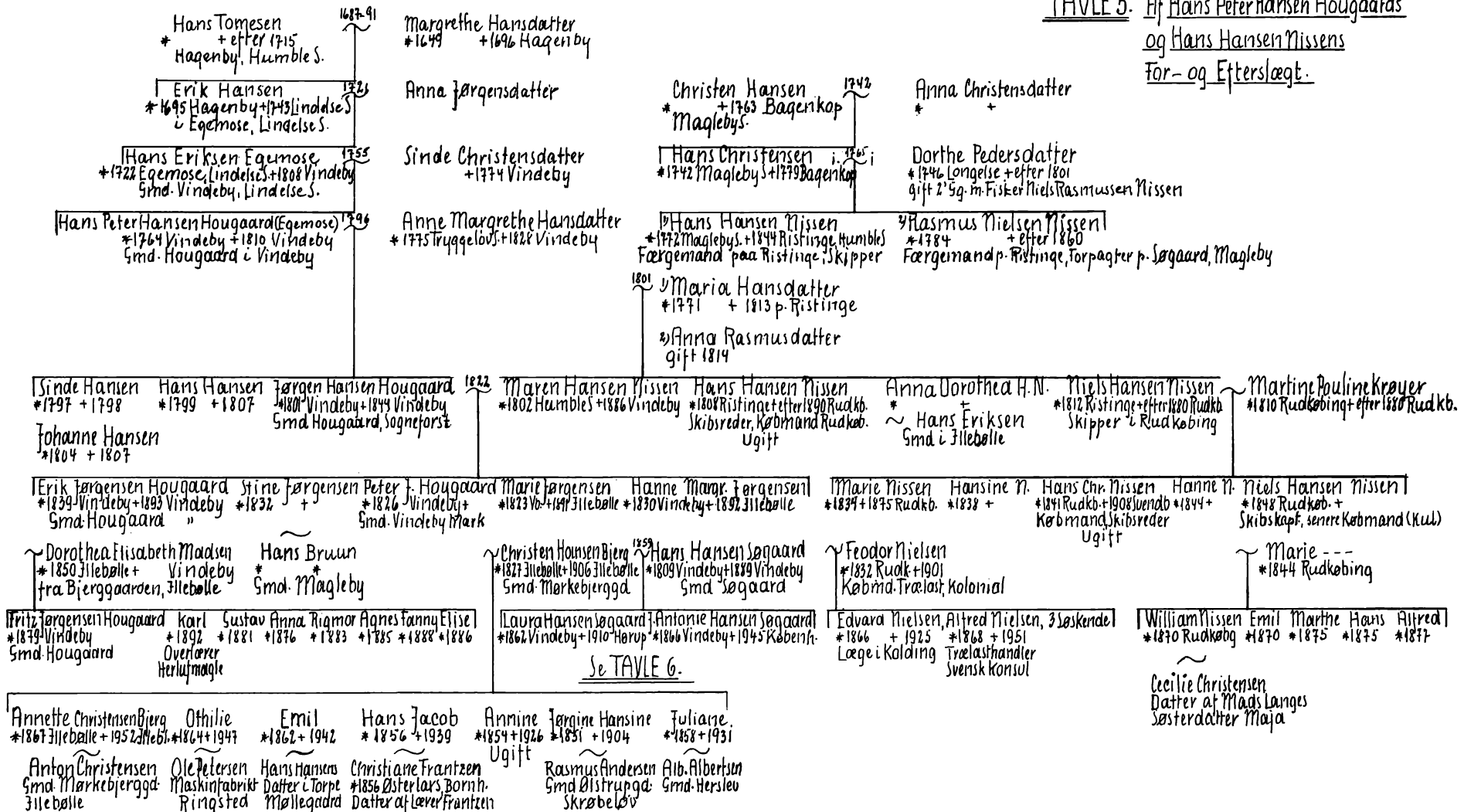
Nærmere om Søgaard i Morfars Tid og senere, se Afsnit X.

BEBOERE OG FØDTE PAA SØGAARD I VINDEBY.

	Fødested	Født Aar	Beboet Søgaard ⁺)	Viet Aar	til
	Offue Mogensen, Delefoged	-	1662-1692	-	-
	Mads Madsen I	Brandsby- gaard	1653	1692-1742	1687 Karen Iversdatter
Søn:	Mads Madsen II	"	1688	1692-1763	1732 Maren Erichsdatter
Søn:	Mads Madsen III	Søgaard	1736	1736-1803	1779 Margr. Cathr. Madsdatter
Datter:	Maren Madsdatter	"	1783	1783-1844	1805 Hans Jørgen Larsen Søgaard
Søn:	Hans Hansen Søgaard	"	1809	1809-1889	1838 Anne Cathrine Nielsdatter 1859 Hanne Margr. Jørgensen, Hougaard
Datter:	Julie Antonie Hansen Søgaard	"	1866	1866-1884	1884 Anders Larsen
Søn:	Einar V. Søgaard-Larsen	"	1884	1884-1884	

+) Regnet fra Tidspunktet for Tilflytning til, resp. Fødsel paa, Søgaard
til " " Fraflytning fra, " Død " , " ,
alt uden Hensyn til midlertidig Fraværelse.

TAVLE 5. Af Hans Peter Hansen Hougaards
og Hans Hansen Missens
Før- og Efterslæggt.

VIII.

EGEMOSE OG HOUGAARD SLÆGTERNE.

Slægtstavlens første Hougaard Navn er Hans Peter Hansen Hougaard, vor Tip Oldefar. Han var dog ingen Hougaard, men en Egemose.

Vi vil imidlertid begynde med hans Oldefar, vor Tip Tip Tip Tip Oldefar, som hed Hans Tomesen og boede i Hagenby, senere i Haubølle, begge Byer i Humble Sogn. Hans Daab og Vielse fandt Sted, før Humble Kirkebog blev paabegyndt i 1692, og Notat om hans Begravelse, med Aldersangivelse, er ikke fundet.

Hans Kone, Margrethe Hansdatter, døde i Hagenby i 1696, 47 Aar 9 Mdr. gl., var altsaa født ca. 1648, og ad Omveje kan det af senere Kirkebogsnotater fastslaaes, at hun blev gift med Hans Tomesen paa et Tidspunkt mellem 1687 og 1691.

I 1695 faar Hans Tomesen døbt en Søn, "kaldet Erich, frembaaren af Abel, Hr. Mogens Haugaards i Humble", d.v.s. Abel Scharfenberg, gift med Præsten i Humble, Hr. Mogens Hansen Haugaard.

Erich Hansen var vor Oldefars Oldefar. Han blev, 26 Aar gl., gift med "Salig Hans Bremosis Enke Anna Jørgensdatter", om hvem vi kun ved, at hun var født i Lindelse Sogn.

Da deres Søn, Hans Erichsen Egemose, blev født i 1722, boede Forældrene i Egenose, Herslev, Lindelse Sogn, rimeligvis paa en Gaard, som Sal. Hans Bremosis Enke bragte med i Egteskabet.

- - -

Hans Erichsen Egemose, vor Tip Tip Oldefar, tog øjensynligt i 1746 en Chance for at faa en Gaard, idet han, 24 Aar gl., giftede sig med den 43-aarige Karen Christensdatter, Enke efter Salig Rasmus Nielsen i Vindeby. Men "1755, Manddagen d. 9. Junj blev begravet Hans Egemose Gaardmands Hustru Karen Christensdatter af Windebye, 52 Aar gl."

Nu manglede der altsaa en Kone paa Gaarden, og 1½ Maaned efter: "1755, Manddagen d: 24. Juli trolovede jeg Hans Erichsen, Encke-Mand af Windebye, til en Pige Sinde Christensdatter af Hennemved. Blev viede d. 10. Octb^r".

Og det var der aabenbart ikke noget mærkværdigt ved, en Gaard kunde

ikke undvære en Kone.

- - -

I dette Egteskab blev Hans Peter, vor Tip Oldefar, født omkring 1764-68, nærmere kan vi ikke komme det. Kirkebogen siger 1810: "Fredag 22 Juni lagt Jord paa Selvejer Gaardmand Hans Peter Hansen Hougaard af Vindeby. 46 Aar gammel", og Lægdsrullen nævner 1790: "Hans Erichsens Søn - Nr. 232, Peiter, Windeby, 22 Aar"; men Lindelse Kirkebog mangler "Fødte" 1762-69. "Hans Peter" er den samme som "Peiter"; Beviset er det imidlertid for omstændeligt at bringe her.

- - -

Sinde Christensdatter døde ca. 1774, og kort efter giftede Hans Erichsen Egemose sig for 3. Gang, nemlig med Karen Larsdatter, som døde i 1783 efter at have skænket sin Mand 4 Børn.

Mærkeligt nok giftede Tip Tip Oldefar sig ikke 4. Gang. Han døde, formodentlig mæt af Dage, i 1808, 86 Aar gl. I Kirkebogen angives hans Alder til 79 Aar, saa han har været anset for at være yngre, end han var, og har altsaa nok baaret sin Alder godt.

Hans Gaard i Vindeby, Matr. No. 6, som var Fæstegaard under Hjortholm Gods, havde før Udskiftningen 6 Td. 6 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn og bagefter: 6 Td. 1 Skp. 0 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb., og den var da paa 57 Td. Land.

Ved Skiftet efter Hans Erichsen Egemose, foretaget 4/1 og afsluttet 27/12 1809, ses det, at en afholdt Auktion indbragte 507 Rd. "hvortil kommer, som Rasmus Ejmose (Søn af 3. Egteskab) anmeldte at have oppebaaren til Bispisning af og Penge til de spanske Tropper 40 Rd. (Napoleons Krigene)

hvoraf er bleven betalt til Slagter Christian Christensen

for Kød til bemeldte Tropper efter Arvingernes Bifald 30 Rd.

Igen i Behold til Rasmus Ejmose, som bliver Boet til

Indtægt at beregne med 10 Rd. - "

Efter Fradrag af udestaaende Fordringer og Omkostninger blev der 32 Rd. 1 Mk. 7 Sk. tilbage, som deltes mellem de 7 Arvinger, med 5 Broderlodder à 5 Rd. 5 Mk. 2 $\frac{8}{11}$ Sk. og 2 Søsterlodder à 2 Rd. 5 Mk. 9 $\frac{4}{11}$ Sk.

- - -

Nævnte Rasmus Ejmose, der fik Fødegaarden i Fæste, blev forøvrigt gift med en Datter af Brandsbygaards Ejer, Mikkel Lauritzen, som var Søn

af Lauritz Mikkelsen, en af de tre Brødre Mikkelsen, der i 1760 købte Herregaarden Skovsgaard, se Afsnit XI A. En anden af Hans Egemoses Sønner, Lars (af 2. Ægteskab), ses ved Folketællingen 1801 at være Husbond paa Barnemosegaard i Herslev, Lindelse Sogn. Han var gift med Anne Albertsdatter, Datter af den tidligere Husbond paa Gaarden, Albert Larsen, der nu boede som Aftægtsmand hos Datteren og Svigersønnen.

- - -

Endnu skal her blot antydes de Besværligheder, den gamle Hans Egemose sikkert har haft, for, med Hensyn til Militærtjeneste, at faa sine Sønner stillet saa gunstigt som muligt.

Ved Nyordningen af Militærforholdene i 1790 efter Stavnsbaandets Ophævelse skulde den mandlige Landbougdom, fra nyfødte til 40 Aars Alderen, alle optages i Lægdsrullen. Vi ser da ogsaa, at Hans Erichsen i 1790 har anmeldt sine 4 Sønner til Rullen, nemlig Peiter 22 Aar, Christen 23, Lars 21 og Rasmus 15 Aar.

Peiter bliver, ligesom Lars, taget til Soldat, de faar Afdeling og No.; men i 1794 Rullen staar Notat om, at Peiter fik Afsked ved Sessionen 1797, formentlig fordi han giftede sig og fik Gaard, Lars fik Tilladelse til at stille en Mand i sit Sted, og endelig fik Christen Betegnelsen G.M.S - Gammel Mands Søn. Saa var alle tre "i Salveten", kun Rasmus maatte vistnok "springe Soldat".

- - -

1796 blev ægteviet "Kaadm. Hans Peter Hansen Egemose og Pigen Anne Margrethe Hans Datter af Lindelse", det var vore Tip Oldeforeldre, han var ca. 31, hun ca. 20 Aar gl. Hans Peter Hansen kaldtes altsaa den Gang Egemose ligesom Faderen; men efter at han havde faaet Selvejergaarden Hougaard i Vindeby, gik Gaardens Navn over paa ham, og "Egemose" forsvandt. Da han ved Vielsen benævnes Kaadmand, maa han før Giftermaalet have haft en lille Gaard.

- - -

Gaarden Hougaard i Vindeby var fra gammel Tid Fæstegaard under Godset Skovsbo; som saadan er den opført i Matriklen 1688 og tidligere, og endnu i 1789 viser et Skifte, at Gaarden hører til Skovsbo. Men i 1790'erne bortsolgte Skovsbo sit Bøndergods til Selveje (H. Hatt i "Danske Herregaarde"), og Hougaard blev Ejendomsgaard. Hans Peter Hansen nævnes da ogsaa som Selvejer i et Kirkebogsnotat 1798 og senere; men om

han og hans Kone allerede ved Brylluppet 1796 kunde flytte ind i Hougaard som Selvejere, er ikke konstateret.

- - -

Ved Skiftet i 1810 efter Hans Peter Hansen Hougaard fastslaaes Boets Værdi til 5780 Rd., og Enken Anne Margrethe Hans Datter foreslaar, at der fastsættes en fædre Arvepart til deres eneste Barn, Jørgen, paa 3000 Rd. (en Datter, Sinde, en Datter, Johanne, og en Søn, Hans, døde allerede i hhv. 1798, 1807 og 1808). Det finder de tilstedelevende særdeles højsindet, eftersom den afdøde kun havde medbragt 5-600 Rd. i Ægteskabet, medens hans Kone havde medbragt Resten. Midlerne til Erhvervelse af Gaarden har altsaa væsentligst stammet fra hendes Familie. Hun døde 4. Januar 1828, 52 Aar gl., var altsaa født i 1775.

- - -

Anne Margrethe Hans Datters Forældre har det voldt Vanskeligheder at finde.

Af Vielsesnotatet fremgaar, at Anne Margrethe var hjemmehørende i Lindelse, men født der var hun ikke. Det ses imidlertid, at der blandt "Confirmander til Paaske 1790" var en Anne Margrethe Hans Datter, hvis Far var Selvejer Husmand Hans Christensen i Lindelse. Hun var 15 Aar, og hendes "Kundskabs Grad" angives som "Optime".

Og paa Folketællingslisten 1787 for Lindelse By er opført:

Hans Christensen	Hosbond	67 Aar i 1. Ægteskab.	Selv Eier
Johanne Hans Datter	Madmoder	56 Aar i 1. "	Bunde.
Anne Hans Datter	deres Datter	12 Aar	
Anne Christensd.	Tienestepige	30 Aar	ugift.

Selvom Mellemlavnet Margrethe mangler (der var ikke Plads i Rubriken), saa maa det være Anne Margrethe og hendes Forældre, der her er opført. Alderen passer da ogsaa, idet hun efter Aldersangivelsen i Begravelsesnotatet er født ca. 1775. Ligeledes passer to af hendes Børns Navne, Hans og Johanne, som Opkald efter hendes formodede Forældre. Men deres Alder i Forhold til hendes synes jo nok lidt usædvanlig, omend den naturligvis meget vel er tænkelig.

- - -

Der er imidlertid noget, der gør, at det maa anses for sikkert, at Anne Margrethe var Datter af de anførte Forældre. Det er Navnetrækkene paa den Ske, jeg daglig spiser med.

Skeen er stemplet med Københavns Bymærke 1769, med Fabricius's Guardeinmærke og med Guldsmeden Hödrich's Mestermærke samt endelig med Maa-nedsmærket V (Vædderens Tegn: 20. Marts - 20. April). Og der er paa Skaftet indpunslet Navnetrækkene HS og GJ, Hans Søgaard og Grethe Jørgensen, Morfar og Mormor.

Men ovenover disse Navnetræk er indgraveret H-C-S og H-H-D.

Skeen stammer fra Mors Barndomshjem, derfor de indpunslede Navnetræk. Men medens jeg tidligere gik ud fra, at den var købt paa Auktion, og at derfor de ældre indgraverede Navnetræk var vor Familie uvedkommende, saa er jeg nu klar over, at Skeen længere tilbage stammer fra Mormors Barndomshjem og gennem flere Slægtled har været et Arvestykke efter hendes Oldeforældre, vore Tip Tip Oldeforældre: Hans Christensen og Hanne Hans Datter. - Fremtidig spiser jeg med større Andagt Søbemanden med Tip Tip Oldeforældrenes Ske.

- - -

Da Hans Christensen var i Stand til at købe Hougaarden paa dengang mere end 8 Td. Hartkorn til Datteren, maa han have været en holden Mand, hvad han næppe var i Egenskab af Selvejer Husmand. Rimeligvis har han ejet en Gaard, som han paa sine ældre Dage har solgt for at købe et Hus i Lindelse og der tilbringe sine gamle Dage i Fred og Ro.

Naar vi ser paa Fadderlisterne for Anne Margrethe Hans Datters og Hans Peter Hougaards Børn, saa finder vi, at blandt andre var Selvejergaardmændene Mads Madsen Bruun og dennes Nabo og Svoger, Hans Angelbo, begge af Nørreballe, Tryggeløv Sogn, Faddere ved Sønnen Jørgens Daab i 1802, og ved Skiftet i 1810 efter Hans Peter Hougaard var Mads Madsen Bruun af Nørreballe Enkens Lavvørge. Der maa saaledes have været nært Slægtskab mellem Mads Madsen Bruun og Anne Margrethe Hans Datter, og vi søger derfor Oplysninger i Tryggeløv Sogn.

Vi finder i Tryggeløv Kirkebog: "1775, 6 August blev Hans Christensens Datter Anne Margrethe til Daab frembaaren af sin Moster Mads Bruuns Hustru. Faddere: Anders Skolemester, Laurs Pedersen, Hans Turesens Anne Cathrine og Else Rasmusdatter."

Der har vi Slægtskabet. Efter Folketællingslisterne 1787 og 1801 var nemlig Mads Madsen Bruun af 1802 og 1810 søn af Mads Bruun af 1775 og saaledes Fætter til Anne Margrethe Hans Datter.

Og Hans Christensen maa paa sine ældre Dage være flyttet fra Tryg-

geløv til Lindelse. Han døde der i 1796, 73 Aar 9 Mdr. gammel, medens hans Kone døde Aaret før, 63 Aar gammel.

- - -

I 1777 døde Rasmus Madsen i Hougaard, og af Skovsbo's Skifteprotokol fremgaar, at Hougaards Besætning dengang var 12 Heste, 23 Køer og 3 Mælkekalve, 10 Faar, 3 Galte og 2 Søer med 4 Grise.

Rasmus Madsens Enke, Kirsten Pedersdatter (fra Løkkeby), giftede sig med Claus Rasmussen (vistnok fra Herslev), som saaledes fik Hougaard i Fæste, han døde i 1789. En nær Familieforbindelse mellem disse sidste og vore Tip Oldeforældre synes ikke at bestaa.

Gaarden Hougaard er i en Hartkornsfortegnelse fra omkring 1788 opført med Hartkorn 8 Td. 1 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. samt Skov 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Ved Udskiftningen fik den 6 Td. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, 66 Td. Land, fordelt paa 5 Lodder forskellige Steder inden for Landsbyens Markomraade. Hovedlodden laa op til Oldefars, Hans Jørgen Larsen Søgaards, Hovedlod. Før Udskiftningen og nogen Tid efter Aarhundredskiftet laa Gaarden ude paa Marken, godt 200 Alen vesten for dens nuværende Plads ved Vejen til Illebølle.

- - -

Jørgen Hansen Hougaard blev født i Vindeby 1801, og 1822 giftede han sig med den 20-aarige Maren Hansen Nissen fra Ristinge, Humble S. De var vore Oldeforældre. Han fik som eneste Barn naturligvis Gaarden og var Sogneforstander. Medens han, ligesom Forældrene, døde ung, kun 43 Aar gl., blev Oldemor 84 Aar, idet hun først døde i 1886; Mor fortalte, at jeg som ganske lille har siddet paa Skødet hos hende.

Ved Ægteskabet mellem Oldefar og Oldemor blev Egemose-Hougaard Slægten knyttet til Ristinge Slægten Hans Nissen, og ved Datterens, Hanne Margrethe Jørgensen Hougaards, vor Mormors, Ægteskab med Hans Hansen Søgaard kom Mads Madsen-Søgaard Familien i Forbindelse med disse Slægter.

Foruden Hanne Margrethe havde vore Oldeforældre 4 Børn. Erik Jørgensen Hougaard blev Ejer af Hougaard, han var gift med Dorothea Elisabeth Madsen fra Bjerggaarden i Illebølle. Hun var af Guldborgslægten, og i Ægteskabet var der 8 Børn. Hendes Tip Tip Oldefar var den i Langelands Historie saa berømte Kaptajn i Kongens Livgarde, Hans Christopher Wardinghausen, som, paa Grund af sin tapre Indsats i Svenskekrige-

ne 1657-60, i Folkemunde fik Tilnavnet Langelands Gøngehøvding. Hans Far og Farfar var Præster i Kampen ved Rendsborg (6).

Af de øvrige Søskende blev, som det fremgaar af Tavle 5, Stine gift med Gaardejer Hans Bruun i Magleby, Bror til forlængst afdøde Chr. Bruun i Lindelse. Peter blev Gaardejer paa Vindeby Mark, og Marie, som var født 1823, blev gift med Christen Hansen Bjerg paa Mørkebjerggaard i Illebølle; deres 7 Børn er opført paa Slægtstavlen.

Christen Bjerg var Dattersøn af Hans Jeppesen, f. 1778, og Anne Cathrine Larsdatter, f. 1781, der begge er blandt Personerne i P. C. Bondesens Bog "Fredløs", se side 54.

Ved vore Forældres Bryllup i 1884 var ovennævnte Erik Jørgensen Hougaard og Christen Bjerg Forlovere.

IX.

NISSEN SLÆGTEN PAA RISTINGE.

Mormor, som paa fædrene Side tilhørte Hougaard Slægten, stammede paa mødrene Side fra Nissen Slægten paa Ristinge, en Skipper Slægt. Den er paa Slægtstavlen ført tilbage til vore Tip Tip Tip Oldeforældre, Christen Hansen og Anna Christensdatter i Bagenkop, Magleby Sogn, Langelands sydligste. De giftede sig i 1742 og har formodentlig begge været født først i 1700 Aarene.

Deres Søn, Hans Christensen i Bagenkop, giftede sig i 1765 med Dorte Pedersdatter fra Longelse, og deres Søn var Hans Hansen Nissen, vor Tip Oldefar, som blev født 1772. Da han var 7 Aar, døde hans Far, og hans Mor giftede sig med Fisker Niels Rasmussen, som efter Kirkebogen førte Familienavnet Nissen. Tip Oldefar fik altsaa ikke Navnet Nissen

efter sin Far, men efter sin Stedfar.

Hvad hans Far og Farfar ernærede sig ved, vides ikke; men han selv blev Skipper. Ved sin Vielse 1801 i Humble med den jævnaldrende Maria Hansdatter benævnes han Færgemand paa Ristinge; men i Generalpostdirektoratets Forestillings Protokol ses, at hans yngre Halvbror, Rasmus Nielsen Nissen, allerede i 1812 var Færgemand paa Ristinge, og Hans Hansen Nissen benævnes da ogsaa senere flere Steder Skipper. Han døde som en velhavende Mand i 1844. Bestillingen som Færgemand ses i nævnte Protokol at have været ret omfattende, idet Færgemanden maatte holde 3 Færger med Bemanding til Disposition for Overfart, Dag og Nat hele Aaret, til Marstal og andre Steder paa Øerne syd for Fyn - 1 Færge til Overfart af 40 Mand eller 6 Heste, 1 Færge til Overfart af 20 Mand og endelig 1 Færge til 2 Mand. Desuden hørte der naturligvis ogsaa en Færgetro til Færgestedet, vel ogsaa Landbrug.

Rasmus Nissen benævnes da ogsaa undertiden Gæstgiver eller Gaardbruger foruden Færgemand, og han havde en Tid, vistnok 1826-37 (7) desuden den store Gaard Søgaard i Magleby Sogn i Forpagtning, den Gaard, Grev Ahlefeldt, Griffenfeldts Efterfølger som Storkansler, i 1673 oprettede af 12 "øde" Gaarde i Søndebro og kaldte Søgaard efter sit Slægts-gods Søgaard i Klipleve Sogn mellem Aabenraa og Flensborg. - Der er ingen Forbindelse mellem vort Navn og disse Gaarde (se Afsnit I).

- - -

Nævnte Rasmus Nissen, der altsaa var Halvbror til vor Tip Oldefar, optræder forøvrigt i P. C. B. Bondesens Bog "Fredløs", et Tidsbillede med historiske Personer, som en noget vidtløftig Ægtemand. Han var gift med Maren Bjerg fra Bjerggaarden, "Tante Dortheas" Fødeggaard, ved Guld-borg Banken. Bondesen skriver, at Maren Bjerg var blevet gift 1815 med Rasmus Nissen og havde skænket ham fem Børn; men Nissen var hende utro og holdt mere af Barnepigen end af Konen. Det endte saa med, at de blev skilt, og hun giftede sig 1830 med Lærer Matthisen ved Illebølle Skole, en af Fars Forgængere i Embedet. Han blev i 1839 afsat som Lærer efter mange Genvordigheder og er Hovedpersonen i Bogen.

- - -

Tip Oldefar Hans Hansen Nissen var gift to Gange. I sit første Ægteskab, med Maria Hansdatter, havde han to Døtre, Maren og Anna Dorthea, og to Sønner, Hans og Niels.

Datteren Maren blev, som tidligere nævnt, gift med Jørgen Hansen Hougaard i Vindeby, og et af deres Børn var Hanne Margrethe Jørgensen Hougaard, vor Mormor.

Datteren Anna Dorothea blev gift med Gaardmand i Illebølle, Hans Eriksen.

Sønnerne Hans og Niels Hansen Nissen blev Skippere og bosatte sig i Rudkøbing. De og Efterslægten dér omtales nærmere i Afsnit XI.

Hans Hansen Søggaard
* 1809 Vindeby + 1889 Vindeby, Lindelse S.
Smd. Søggaard

Se TAVLE I, 4.

TAVLE 6. Hans Hansen Søggaards
Efterslægt af 2' Ægteskab.

¹⁸³⁸ Anne Cathrine Nielsdatter
* 1815 Bjerrebjerg (Tullebølle). + 1858 Vindeby

¹⁸⁵⁹ Hanne Margrethe Jørgensen
* 1830 p. Hougaard, Vindeby + 1892 Jillebølle Skole

Se TAVLE I, 5.

Julie Antonie Hansen Søggaard
* 1866 Vindeby + 1945 København

¹⁸⁸⁴ Anders Larsen
* 1861 Kallerup, Raklev. + 1927 København
Familie - Navneforandring 1908 til Søggaard-Larsen

Andenlærer Lindelse 1882-86, Enelærer Jillebølle 86-95,
Førstelærer St. Fuglede 1895-1927

Søn af Saardejer Lars Jensen p. Pindeshøjgaard, Kallerrup
* 1831 Kallerup + 1908 Kallerup, og Hustru, Karen Olsdatter, * 1834 Ellede, Raklev. + 1909 Kallerrup.
A. L. havde 12 søskende, hvoraf 5 døde som små.

Einar Valdemar Søggaard-Larsen
* 1884 Vindeby, Lindelse S.
Civilingeniør. R. af Døg.

cand. polyt. 1908. Jng. hos C. Brandt, Düsseldorf og Obering. h. Schäffer & Co. Duisburg til 1917. Jng. og 1921-50 Overjng. i Aarhus, Leder af Christiani & Nielsens Jyske Jngemærkesvirksomhed. 3 Bestyrelser i Aarhus Entreprenørens 18-29, for Entreprenørens Jyske Afd. 29-50. 3 Repræsentantsk. for Dansk Jngeniørforeh. 25-35, i Hovedbestyrelser 41-47. Skrevet „Aarhus Rotary Klub gennem 25 Aar“, „Vor Langelandske Slægt“ og Tidsskriftartikler. Opfundet Kulsilø, patenteret 1914.

Karen Margrethe Valborg S.-L.
* 1887 Jillebølle, Lindelse S.

¹⁹¹⁵ Niels Møller
* 1881 i Aalborg
prakt. Læge i Slagelse.
Skolelæge og Læge ved
de gamle Hjem. Søn af
Grosserer Martin Møller
i Aalborg.

Niels Erik Møller
* 1916 i Slagelse
3 senkræmmer i Vordingborg fra 1942.

¹⁹⁴⁵ Lissa Christensen
* 1920 i Aalborg

Laura Kathrine Hansen Søggaard
* 1862 Vindeby + 1910 i Hørup S.

¹⁸⁹⁰ Kristen Bang
* 1857 i Skibelvind Mølle v. Bjerringbro + 1944 Kjellerup
Saardejer i Almtoft, Hørup S.

Søren Bang
* 1891 Almtoft
Snedkermester i Københ.

Margrethe Bang
* 1892 Almtoft

Hans Bang
* 1894 Almtoft + 1923 Hørup

¹⁹²⁵ Anna Sofie Petersen
* 1894 Maarup + 1944 København

Ebba Elisabeth Søggaard-Larsen
* 1889 i Jillebølle, Lindelse S.
Koncertsangerinde.

Uddann. h. Kammersangerin.
derine Joh. Krarup-Hansen og Ida Møller
1910-12. Paa det kgl. Teaters Operaskole
1912-14. Debut paa Operaen som
„Liden Kirsten“ 1913. — Paa det kgl.
„Musikkonservatorium (Sang og Klaver) 1915-19.

Suppleret Uddannelsen hos
kgl. Kammersangerinde Ellen Sulbrant
som, Kristiania 1920-21.
Udtrakt Koncertvirksomhed
i København og Provinsen.
Turne'er med „Den danske
Opera“ og med Peter Cornelius
Afskedsturne 1925-26.
i Hellerup Kirkekor 1915-50.
Sangundervisning.

Sunnar Wain Larsen
* 1890 Jillebølle
+ 1891 ”

Astrid Larsen
* 1892 Jillebølle
+ 1893 ”

Agnes Søggaard-Larsen
* 1892 Jillebølle

¹⁹³³ Jens Jørgen Jensen
* 1883 i Thystrup
Saardejer, Thystrup-
gaard, Thystrup, St. Fuglede S.
Sognejoged og Sog-
neraadformand

Hans Jørgen Søggaard Jensen
* 1934 i København

Sunvar Astrid Erika Johanne S.-L.
* 1894 Jillebølle + 1946 Horsens

¹⁹²³ Sorm Pedersen
* 1888 Nykøbing M.
Købmand, Horsens

Vi beke Sorm Pedersen
* 1924 Horsens

Kirsten Sorm Pedersen
* 1927 Horsens

Mogens Sorm Pedersen
* 1935 Horsens

¹⁹⁴⁵ Jander Landrock
* 1922 Horsens
Sekretær, Horsens

¹⁹⁵¹ James B. Gregorie, jr.
* 1918 U.S.A.
Oberstløjtnant i
U.S. Army, Washington

Peter
* 1948 Horsens

Marianne
* 1952 Horsens

Erik Martin
* 1952 Stuttgart

Stephen
* 1955 Washington

X.

MORFAR OG MORMOR.

Hans Hansen Søgaard, Morfar, var født i Vindeby 1809 og døde 1889 samme Sted. I de første Aar efter Oldefars Død i 1832 drev Oldemor, Maren Madsdatter, Gaarden ved Morfars Hjælp; men 1838 overtog denne selv Søgaard, efter at hans Mor ved Samfrønder havde skiftet med sine Børn.

Kort forinden, samme Aar, havde Morfar giftet sig med den 23-aarige Anne Cathrine Nielsdatter, Datter af Forpagter Niels Pedersen paa Bjerrebysgaard, Tullebølle S., og Hustru Anne Jensdatter.

To Aar efter er paa Folketællingslisten 1840 for Windebye, Lindelse Sogn, opført:

	Alder	
Hans Hansen Søgaard	32	gift, Gaardmand
Anne Kath: Nielsd.	25	" , hans Kone
Ane Margr: Hansen	1	ugift, deres Datter
Maren Madsdatter	57	Enke, Husfaders Moder, Aftægtskone
Margrethe Katr. Madsd:	88	Enke, Husfaders Mormoder, "
Ane Katr: Hansen	16	ugift)
Mads Hans: Pedersen	20	")
Anders Jøppe Christensen	17	")
Semine Gotfredsd:	22	")
Inger Gotfredsd:	18	")
Christian Arendsen	24	")

Morfar forsørgede altsaa paa Gaarden sin Mor og sin Mormor til deres Død, henholdsvis 1844 og 1841.

- - -

Kort efter 1850 byggede Hans Hansen Søgaard Gaarden om, eller maaske brød han den ned og byggede den op paany. Det ses ved Sammenligning af nyere Kort med Udskiftningskortet af 1802, at den nye Gaard ligger paa samme Sted som den gamle. Kælderen under den nordlige Ende af Stuehuset gør da ogsaa med sine Kampestensvægge Indtryk af maaske at stamme fra tidligere Tid, altsaa fra Mads Madsens Stuehus.

I en Sten i Indgangstrappen er indhugget: H S G 1852 A K N, og man maa saaledes gaa ud fra, at Gaarden har været færdig i 1852.

Sandsynligvis paa samme Tid plantede Morfar den endnu eksisterende Bøgeallé, bestaaende af klippede Buer, som udgik fra mandshøje, klippede Hække langs Vejen, der fører op til Gaarden.

Medens den gamle Gaard var firelænget, bestod den nye af 3 Længer, Stuehus og to Udlænger, og der blev noget senere, paa den fjerde Længes Plads mod Øst, anlagt Rosenhaver paa begge Sider af Indkørslen. Haverne blev, som Tiden gik, til halvanden Gang Mandshøjde, indfattet af klippede Tjørnehække med Udsparinger mod Vej og Gaardsplads.

Paa begge Sider af Alléen blev der anlagt Frugt- og Køkkenhaver, og midt paa Gaardspladsen blev anbragt et Springvand med Vandforsyning fra Pumpeanlæg i en af Staldene. Pryd- og Humlehave fandtes Vest for Stuehuset og den nordlige Længe, og i denne Have opførtes en særskilt Bygning med Mejeri, Bryggers og Vaskerum.

Paa Toppen af Skægebjerg, almindelig kaldet Søgaards Banken, sønden for Gaarden, plantede Morfar et Anlæg bestaaende af fire Hjørnepartier med hver fem fritvoksende Bøgetræer anbragt i Rundkreds, og mellem Hjørnebeplantningerne lave, klippede Bøgehække. Over disse havde man fri Udsigt til alle Sider over det skønne Landskab og ud over Stranden mod Øst og Vest.

Mellem Bakken og Gaarden anlagde han en stor Dam eller lille Sø med en beplantet Ø i Midten. Fisk var der vistnok i Dammen, og en lille Baad besørgede Trafikken.

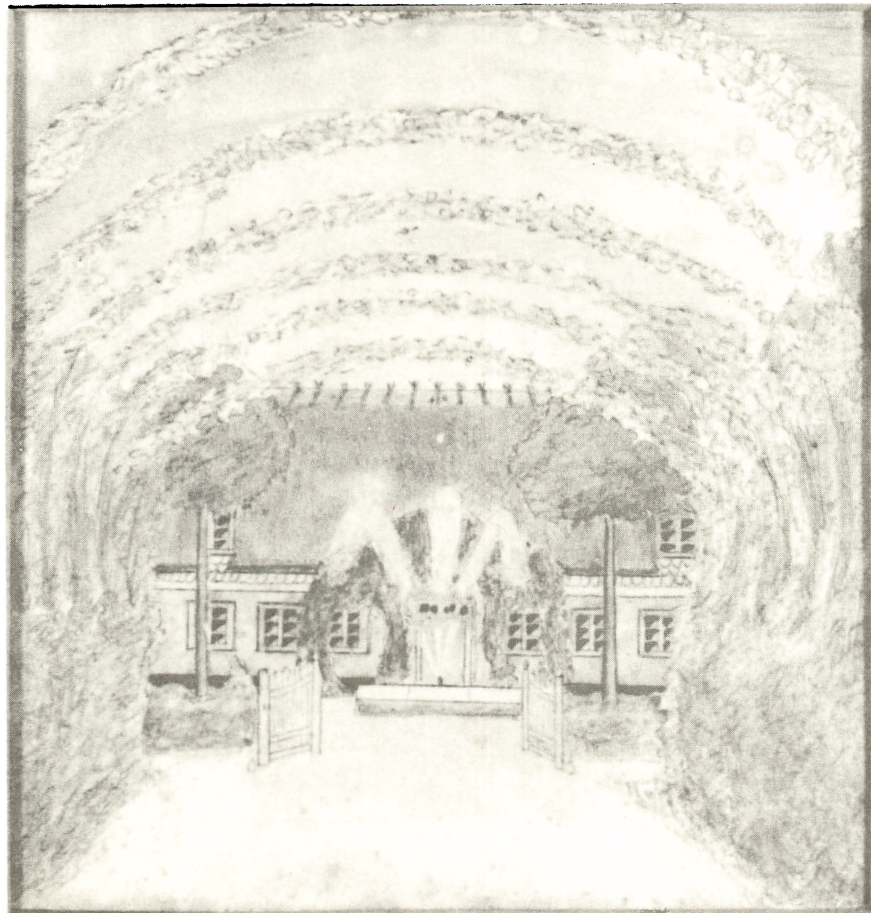
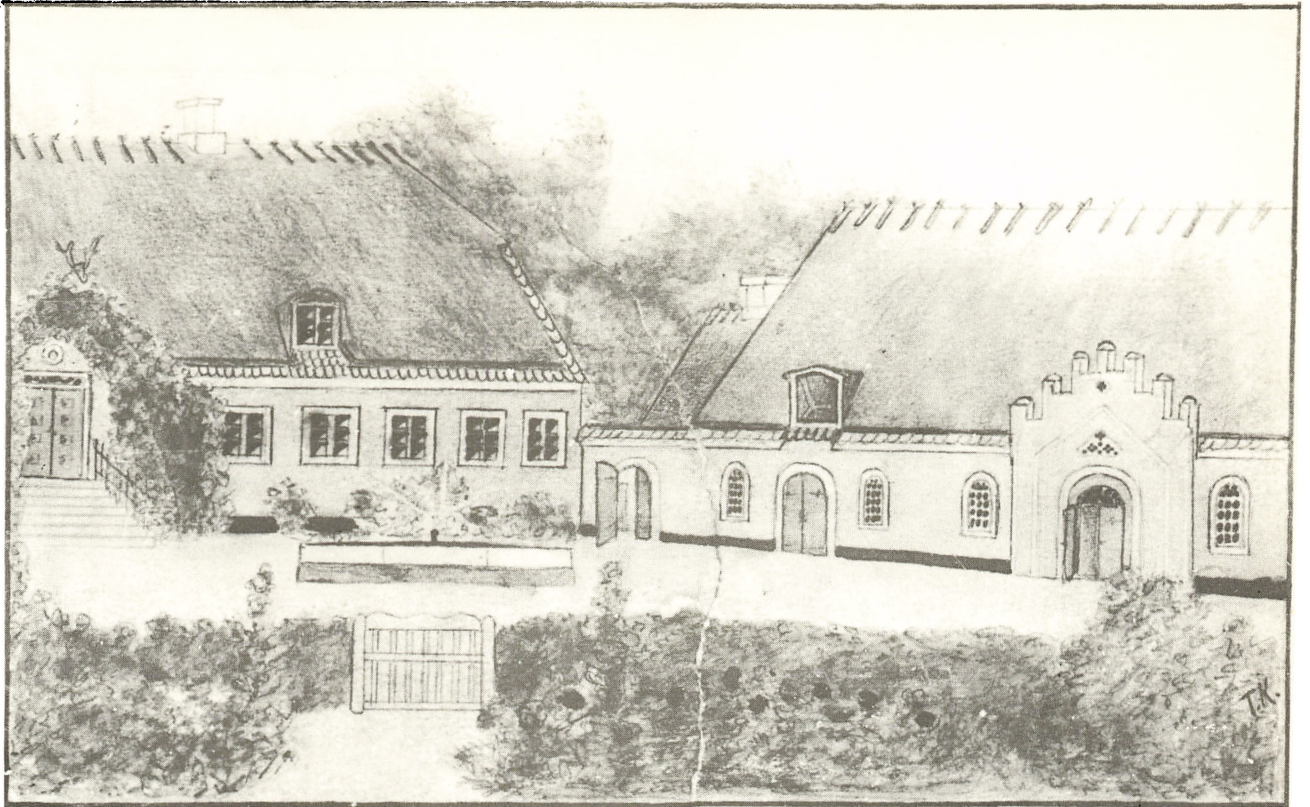
Gaardens Stuehus og Udlængerne var straatakte, med Tagsten langs Tagskægget, og Portene i Udlængerne sad i takkede Gavlpardier midt for Længerne. Efter Sigende manglede en Storkerede paa Taget ikke.

- - -

Der findes to farvelagte Skitser af Gaarden, signeret T. K. og udført af den senere bekendte Astronom, Thorvald Køhl. Den ene viser Alléen op til Gaarden, selve Gaarden og Gaardspladsen med Springvand. Paa den anden Skitse ser man Gaarden, Gaardspladsen og Rosenanlægget.

Thorvald Køhl, der var født i København 1852, blev iflg. Biografisk Leksikon gift 1875 med Karentine Sophie Madsen, f. 1856 i Sønder Longelse, Langeland, Datter af Gaardejer Mads Jørgensen. Skitserne er, delvis efter Hukommelsen, tegnet efter Besøg paa Søgaard, sandsynligvis i 70'erne eller først i 80'erne.

Endvidere foreligger der et Fotografi af Gaarden og Gaardspladsen

Søgaard
omkring 1870-80
efter Thv. Køhls Skitser.

Søgaard og Alleén til Søgaard i 1890'erne.

samt ét, meget defekt, af Alléen. De maa være optaget i 90'erne, faa Aar efter Morfars Død.

- - -

I Tiden efter Morfars og Mormors Død er Udlængerne fornyet efter en Brand, og der er føjet en Tvarlænge til. Straatagene er erstattet med Tage af Bølgeeternit paa Udlængerne og Tegltag paa Stuehuset, og dette sidste har faaet en stor Frontespice med et Ur, der slaar Time- og Halvtimeslag, som høres ud over Byen. Men Stuehuset staar i øvrigt i det Ydre som i Morfars Dage. Rosenhaverne og Springvandet er der ikke mere, men Bøgealléen, den lille Sø og Bevoksningen paa Skægebjergs Top findes stadigt, omend i ændret Form.

- - -

Med Anne Cathrine Nielsdatter, Morfars første Kone, havde han 3 Børn, Margrethe, f. 1839, Johanne, f. 1841, og Mads, f. 1843, som med Ægtefæller og Børn er opført paa Tavle 4.

Interessant er det at lægge Mærke til, hvorledes Slægtstraditionen - første Søns Navn: Mads Madsen - har holdt sig gennem Tiderne, fra Mads Madsen I kom til Gaarden i 1692, til den 6te i Rækken blev døbt med Navnet i 1843.

Da Mads Madsen III's Søn, Mads, var død som Barn, og Gaarden overgik til Datteren Maren og hendes Mand, Hans Jørgen Larsen Søgaard, blev disses første Søn ikke døbt Mads Hansen, men Mads Madsen Hansen. Og da han og hans Bror, Lars, døde tidligt, og Gaarden derfor overgik til den tredje Søn, Hans, blev ogsaa dennes første og eneste Søn døbt med Fornavn Mads Madsen. Det har aabenbart været alle de tre sidste Forældrepars Haab, at en Mads Madsen igen skulde blive Mand paa Gaarden.

Men selv om den sidste Mads Madsen, Mors Halvbror, forblev i Live, saa glippede Haabet alligevel. Han vilde til Søs, og han kom til Søs, blev Styrmand, vist ogsaa senere Løjtnant, og sejlede paa Langfart til Kina og andre fjerne Lande, hvorfra han bragte mærkelige Ting med hjem, bl.a. en Abe, som dog blev saa besværlig, at den maatte sendes til Zoologisk Have.

Mads maa have haft særlige Anlæg, for jeg erindrer fra min Barndom, at der paa Gavlvæggen i Søgaards Storstue hang et Rytterbillede, ca. 2 x 3 Alen, tegnet som Kultegning af "Onkel Mads". Rester af det findes endnu paa Gaarden.

Han giftede sig med Elfrida Johansen fra Svendborg, som var Lærerinde paa Søgaard for Mor og Tante Laura, og drog i 1876 med hende til Amerika, hvor han vistnok blev Fotograf i Chatfield, Minnesota.

- - -

Morfars første Kone havde en Bror, Jakob Nissen Nielsen, Gaardfæster i Hersløv, Lindelse S., som var Far til Johanne og Laurine Jakobsen. Disse to Søstre blev gift med to Brødre Dedenroth, Vilhelm, der havde en Gaard i Stillinge ved Slagelse, og Martin, som ejede Juelsborg i Gierslev Sogn. Med dem kom vore Forældre i nær Venskabsforbindelse, da vi kom til St. Fuglede. "Tante Hanne"s og "Tante Laurine"s Mor var Datterdatter af Morten Jensen i Skrøbeløv Anneksgaard, en central Skikkelse i de gamle langelandske Bondeslægters Historie. "Tante Dorthea", som var gift med Mormors Bror, Erik Hougaard i Vindeby, var en Sønnedatter af ham.

- - -

Anne Cathrine Nielsdatter døde, kun 43 Aar gammel, i 1858.

- - -

Halvandet Aar efter giftede Morfar sig igen, med Naboens Datter, den 29-aarige Hanne Margrethe Jørgensen fra Selvejergaarden "Hougaard". I dette Ægteskab var der to Børn, Laura Kathrine Hansen Søgaard, f. 1862, og Julie Antonie Hansen Søgaard, f. 9. Juni 1866, Mor. Data for deres Efterslægt skal ikke nævnes her, de er angivet paa Slægtstavle 6.

De to Børn, Laura og Antonie, fik deres Skoleundervisning i Hjemmet af en Lærerinde, først - som nævnt - af Elfrida Johansen fra Svendborg og fra 1876 til 81 af Christiane Caroline Frantzen, Datter af Lærer Frantzen i Ruthsker paa Bornholm.

Christiane Frantzen maa have faaet en udmærket og alsidig Uddannelse, for ikke alene bibragte hun sine Elever fortrinlige almindelige Skolekundskaber, men ogsaa en Del Sprogkundskaber i Tysk, og hun maa have haft særlige Anlæg for Musik, idet Mor af hende lærte at spille Klaver usædvanligt smukt.

Da baade Mor og Far havde gode musikalske Evner, og da Far spillede Violin og Orgel og havde faaet videregaaende Uddannelse i Sang, kom vi Børn senere til at opvokse i et udpræget musikalsk Hjem.

Ogsaa Morfar var meget musikalsk og spillede selv Violin. Desuden var der Klaver, Orgel og andre Musikinstrumenter i Huset, og Morfar søg-

te gerne at faa Musikfolk til Gaarden, naar der var Lejlighed til det.

- - -

I Foraaret 1953 besøgte jeg Morfars Søstersøn, Gaardejer Erik Rasmussen (Krog) i Vindeby, som samme Aar naaede at blive 100 Aar. Han fortalte, at Greven og Grevinden fra Tranekær sommetider om Sommeren kom paa Besøg paa Søgaard, og saa maatte Morfar spille for dem, og Erik Rasmussen, der dengang var en stor Dreng, blev undertiden hentet for at spille Harmonika. Senere, da Mor og Tante Laura var blevet store nok og havde lært at spille Klaver, accompanerede de Morfar og spillede desuden firhændigt ved saadanne Besøg.

- - -

I en Kronik i Langelands Avis 1924, af Harald Kier, hedder det:

"Søgaarden ejedes i mange Aar af Slægten Søgaard. Den sidste, der ejede den, af denne Slægt var Hans Søgaard, der var bekendt som Musiker og for sin store Skønhedssans.

I hans Velmagtsdage var Gaarden vistnok Langelands smukkeste Bondegaard og udmærkede sig ved de pragtfulde Bygninger, Haveanlæg og Springvand.

Søgaard var desuden en stor Fremskridtsmand paa Husdyrbrugets Omraade og ualmindelig afholdt."

Det stemmer godt med denne Avisartikel, at Hans Søgaard var Medlem af Bestyrelsen for Langelands landøkonomiske Forening (4), og at han fik Præmie for Hvede i 1868. Og der findes endnu i Familien Præmier, som han eller Mormor har faaet for Smør og, vistnok, Fjerkræ.

Morfar har utvivlsomt haft Evner og været initiativrig paa mange Omraader. Men maaske har hans mange Interesser medført for store Udgifter uden at give tilsvarende Indtægter, i hvert Fald gik det paa hans ældre Dage stærkt tilbage for ham baade med Landbruget og med Økonomien. Da han var 71 Aar, fik han et apoplektisk Tilfælde med Lammelse og aandelig Svækkelse, og han maatte, med særlig Bevilling, da Gaarden jo var en Fæstegaard, bortforpagte Avlsbruget.

Endnu levede han adskillige Aar, rettede sig ogsaa noget, men var dog svækket legemligt og aandeligt. Han døde i 1889, 80 Aar gammel. Jeg har personlig som lille Dreng set Morfar, da han i den senere Tid var sengeliggende, men har kun en taaget Erindring om ham.

- - -

Efter Morfars Død overtog Mormor Gaarden, og efter at hun, som nævnt i Afsnit VII, havde faaet Lejlighed til at købe Ejendommen og senere igen havde solgt den, flyttede hun til Rudkøbing, hvor hun boede i Ahlefeldtsgade. Under et Besøg i Illebølle Skole hos vore Forældre døde hun i 1892. Heller ikke om Mormor har jeg nogen klar Erindring.

- - -

At Mormor har været et elskeligt Menneske, en dygtig Husmoder og en uvurderlig Støtte for Morfar, fremgaar af Breve, som førnævnte Christiane Frantzen, f. 1856, skrev hjem til sine Forældre i sin femaarige Lærerindetid paa Søgaard fra 1876 til 1881.

Brevene, der er skrevet i Form af Dagbogsnotater, tegner et indtagende Billede af Morfar og Mormor - ogsaa af Brevskriveren selv - og hendes Datter, Forstanderinde Martha Bjerg, har elskværdigt tilladt mig at bringe nedenstaaende Uddrag, som samtidig med at give en levende Karakteristik af Morfar og Mormor, fortæller en hel Del om Livet i et godt, langelandsk Bondehjem i 1870'erne.

- - -

Børnene, som Lærerinden skulde undervise, var Hans Søgaards egne Børn, Laura og Antonie, og desuden to Børn, Vilhelmine og Rosalie Dickov, fra en Gaard i Hennemved, alle i Alderen 10-14 Aar i 1876.

Frøken Frantzen tiltraadte Pladsen i Vindeby 1. Maj 1876 og blev afhentet i Rudkøbing af Hans Søgaard, Laura og Antonie. Hun tog straks fat paa Brevskrivningen og fortsatte gennem henved fem Aar.

UDDRAG AF
CHRISTIANE FRANTZENS BREVE.

1876. 1/5. Derefter hentede Søgaard Vognen, og det var mig en stor Trøst at se ham throne i en meget respectabel Stadsfjedervogn forspændt med to dygtige Heste. Efter en god Times Kjørsel gennem en yndig Egn og efter mange unyttige Ængstelser fra min Side, for at det skulde være den eller den Gaard, rullede vi endelig ind i den rette.

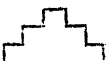
Det var fra en Overraskelse til en anden. Indkjørslen var paa begge Sider hegnet med en snuk grøn Hæk og midt i Gaarden var et

Søgaards Banken
1955.

Alléen til Søgaard
1955.

1876. Vandspring, som dog ingen Spring gjorde, og de to sidebygninger vare byggede i - ja, hvad skal jeg kalde det - Spidsbuestil med saadanne Vinduer og saadanne Forsiringer paa Midten og over Gadedørstrappen et Lysthus, Veranda? Der er ingen Port, men istedetfor én stor Længe er der 2 smaa og foran hver af disse et lille Parti af Gran og andre Træer indhegnet med en Hæk, hvilket ser nydeligt ud, naar man er i Stuen.

Konen kom strax ud og modtog mig. Jeg blev ført ind i Storstuen, hvor jeg blev herlig beværtet med dampende Kalvesteg, Kartoffler, Sauce og Syltetøj, derefter en Budding med Ribssauce og endelig Kaffe. Saa spillede Børnene firhændigt for mig. De har læst i Erslevs store Geografi, Rungs tyske Læsebog og den samme franske Bog, som jeg har.

2/5. Idag er det min første Skoledag; efter Herr Søgaards Ønske skal jeg slaa en Streg over 2 Fag, nemlig Naturhistorie og et af Sprogene, jeg ved endnu ikke hvilket.

Gaarden er bygget 1852 og meget godt vedligeholdt. Besætningen bestaar af 6 Heste, 16 Køer og 1 Tyr, Herr Søgaard sværmer for Mærkeligheder, derfor er der tøjret en Abekatteunge ude hos Køerne.

Lige op til Gaarden støder en Bakke, hvis Top er beplantet med Gran og Bøgetræer, og hvorfra man har den skønneste Udsigt over Vandet til begge Sider.

3/5. Maaltiderne ere for Herskabets og mit Vedkommende inddelt saaledes: Kaffe, naar jeg kommer ned om Morgenen omtrent Kl. 6, Frokost, der imellem bestaar af stegt Flesk med Æg og Kaffe, Kl. 8, Middag Kl. 12, Kaffe $1\frac{1}{2}$, Mellemmad Kl. 5 og The med Tilbehør Kl. 7. Idag har vi haft Tegnetime, og det viste sig da, at jeg var en langt dygtigere Tegnemester, end jeg selv havde troet. Nu kan jeg se, hvordan det behager mig i Længden, bliver jeg kjed af at være her, kan jeg rejse hjem og holde Skole.

12/5. Konen her er en god Kok og er vist rigtig skikkelig; om Søndagen bærer hun en sort Kappe med grønne Baand og om Hverdagen et Tørklæde om Hovedet. Kaffen mangler ikke Kraft, men jeg tror nok, at Madamen har for Skik at koge Bønnerne godt. Her er en smuk Blomster-

1876. have foruden 2 store Frugt- og Kjøkkenhaver og den lille Lystskov paa Toppen af Bakken. Udenfor Haven ligger en anden Dam med en lille Ø i Midten, som af Hr. Søgaard er beplantet med et Grantræ paa Toppen og Stokroser og andre Blomster udenom. I denne Dam skal der efter Sigende være Fisk, og ved dens Bred ligger en lille Baad fortøjet, hvorpaa man om Sommeren sejler ud for at fiske og plukke Blomster. Pigebørnene synge og ville vistnok med Tiden faa gode Stemmer.

22/5. Jeg lever ellers som en Herremand. Der vanker hver Dag Hvedebrød med Smør paa, og hver Gang her kommer nogen, bliver der enten bagt Æggekage eller stegt Kalvesteg. Folkene faa hver Morgen stegt Flesk og Øllebrød. Madamen fortalte mig forleden, at de brugte 70 Lispund Flesk aarlig, og de har dog kun 4 faste Tjenestefolk. Fersk Kjødsuppe en Gang ugentlig er en staaende Regel.

25/5. Søgaard siger, at i Sommermaanederne er der næsten ingen Dag, uden der har været en Vogn fuld Fremmede oppe paa Højen, det er ogsaa en prægtig Udsigt, man har deroppe fra.

26/5. Igaar var her to Vogne fulde af Københavnerne og Byboere. De var først oppe paa Højen og saa inde i Huset, hvor de bleve beværtede med Gammeløl og Musik, og Springvandet maa naturligvis ved saadanne Lejligheder gjøre sit bedste.

30/5. Jeg synes hver Dag bedre om Folkene. Konen er rigtig vakker. Søgaards Sans for det skønne baade i Natur og Kunst er meget udviklet, og ved Gaardens Bygning saavel som ved Havernes Anlæg har han hverken sparet Møje eller Bekostning, for at hele Ejendommen kunde blive et Mønster paa Skjønhed og en god Smag, og hans Bestræbelser i saa Henseende ere kronede med Held.

2/6. I skulde have hørt, hvordan en Koncert vi havde i Eftermiddag. Jeg spillede Danmarks Melodier, Pigebørnene sang og Herr Søgaard accompanerede paa Violinen. Til Slutning spillede han "Alles Fader, Du som er i Himlen", den havde hans to ældste Døtre sunget tostemmigt, da de vare hjemme.

3/6. Iaftes blev Madamen syg, og idag er hun helt daarlig. Bare

1876. hun dog maa komme sig til imorgen, ellers bliver vor Pintseglæde kun fattig. Et Hus uden Husmoder er intet, da denne som oftest er Sjælen i det hele, om der ellers er noget ved hende. Konen her er en prægtig Husmoder, men hun er temmelig svagelig.

6/6. Jeg har nemlig med Storm indtaget den Fæstning, som hedder Madamen, og jeg skal nok vide at fastholde min Erobring.

7/6. Jeg har ogsaa Nattergalesang herovre, og i et Par Aftener har der siddet en lige udenfor mit Vindue og sunget mig i Søvn.

8/6. Imorges fik jeg dog igjen Madamen at se med det hvide Kjøkkenforklæde paa, det er altid en stor Fornøjelse, og nu har jeg da Haab om, at Bedringen er varig.

9/6. Idag er her stor Fest i Huset. Det er nemlig Antonies Fødselsdag, og her skal i den Anledning komme en hel Del Børn.

10/6. Det var da et forskrækkeligt Traktement, vi fik igaar. Jeg bliver rigtignok ordentlig sat paa Sti her, og jeg vil sikkert blive smækfed med det allerførste. Rødgrød har jeg faaet en halv Snes Gange, siden jeg kom og Madamen giver mig altid en svingende Tallerken med tyk sød Fløde. De kjære Mennesker vide ikke, hvor godt de ville gjøre det for mig, saa jeg kan rigtignok være glad.

11/6. Igaar Formiddags kjørte Søgaard paa Lysttur helt ud paa Spidsen af Langeland. Han havde en hel Vogn fuld af Hornblæsere med sig og de komme nok først tilbage imorgen.

12/6. Madamen og jeg var gaaet hen til Erik Hougaards igaar, da der kom Bud efter os, at Manden var kommen hjem med alle Musikanterne, og at vi snarest maatte komme hjem og hilse paa dem. Vi gik naturligvis strax, og saasnt vi kom ind i Gaarden, bleve vi modtagne med et ret smukt Nummer af Hornblæserne. Søgaard havde moret sig fortræffeligt paa sin Udflugt og var i det mest straalende Perlehumør. Musikanterne fik nu Aftensmad og Thevandsknægte og imidlertid maatte jeg paa Søgaards Opfordring give dem Taffelmusik. Efter Aftensbordet gav de endnu nogle Numre tilbedste og fra Bakken et Par firstemmige Sange, som vi andre hørte ude i Haven og som virkelig klang smukt i den stille Aften-

1876. luft.

14/6. Madamen, Jomfru Nielsen og jeg fik os en herlig Spadseretur iaftes igjennem Skoven til Hennesved og tilbage igjen. Her er yndigt paa Langeland, et prægtigt Land og prægtige Mennesker. Jeg er saa glad og tilfreds og lykkelig, fordi alle Mennesker holde af mig. Er der nogensinde nogen, som har været heldig, saa er det saamænd mig. Et behageligere Opholdssted og en behageligere Familie kunde jeg aldrig have fundet, heller ikke gives der nogen behageligere Virksomhed end min. ..

Mit Arbejde lønnes med al mulig Taknemlighed og Paaskjøn- nelse. Man viser mig den fineste Hensynsfuldhed paa alle mulige Maa- der, i det smaa som i det store, og gjør sig al optænkelig Umage for at fornøje mig. Antonie og Laura pynte op i mit Værelse med Blomster, de yndigste Rosenknopper blive ikke sparede, og Vilhelmine og Rosalie bringe mig hver Morgen en frisk Ege- eller Bøgegren fra deres Vandring gjen- nem Skoven. Søgaard kjører mig til Kirke og hans Hustru, ja, i det Ka- pitel er jeg bange for, at min Veltalenhed ikke forslaar, - hun er gan- ske mageløs.

21/6. Igaar vare alle Tjenestefolkene til Marked i Rudkjøbing og ved Hjemkomsten medbragte de allesammen de mest gloende Kager, med Bil- leder og Inskriptioner paa, som Markedsgaver til Mo'er og Børnene. Den ene af Pigerne havde endogsaa været saa galant at betænke Frøkenen med en Kage.

23/6. Jeg tror nok, at jeg voxer fast paa Langeland, for her er godt at være. Vanskelig vilde jeg finde mig saa tilfreds i alle Maa- der noget andet Sted. Endnu har jeg ikke været her i to Maaneder, men desuagtet er jeg ganske som hjemme i Huset, og det vilde virkelig gjøre mig meget ondt at forlade det.

Manden er Tjenstvilligheden og Godgjørenheden selv, og der er saamænd aldrig nogen, som beder forgjæves hos ham. At denne Godgjø- renhed stundom drives for vidt og ikke altid lønnes efter Fortjeneste er noget han ikke tænker paa, men jeg har rigtignok adskillige Gange ærgret mig over denne Uskjønsomhed. Dersom det var Byens Folk ale- ne, kunde jeg endda finde mig deri men saa sagde Mutter: "Men lil- le Fatter, han har da ogsaa allerede en Gang givet Bevis paa sin Tænke-

1876. maade. Du har jo slet ingen Fornøjelse af at give saadanne noget." - "Nej, det er vist nok. Jeg har godt mærket, at han har en slet Karakter, men nu vil jeg dog prøve, om han ikke kan forandre sig."

29/6. Imellem synes jeg, at jeg er altfor lykkelig, saa jeg er bange for, at det ikke skal vare ved. Her er saa smukt og yndigt overalt

8/7. Igaar Eftermiddags maatte Mutter og jeg over Hals og Hoved følge med Fatter ud i Marken et langt Stykke Vej for at se paa hans store Kløvermark. Han har nok ikke mere end det ene Stykke Kløver; men det er ogsaa en ordentlig Strækning. Jeg opgav strax at tælle Stakkene, da jeg indsaa, at det vilde blive et altfor vidtløftigt Arbejde, men der var nok et Par Hundrede. Herr Søgaard har for Skik at strø Salt i Bunden paa Høstakkene, hvilket skal bidrage meget til at holde dem friske.

9/7. Indlagte Billede ligner ganske godt vore Rygge, og Herr Søgaard morede sig fortræffeligt, da jeg efter Spadsereturen kom ned og præsenterede mit Arbejde. Ligheden er slaaende for Fatters og Mutters Vedkommende. Min egen Ryg var det noget vanskeligere at træffe, da det er forbundet med en Del Besvær at se sig selv fra Ryggen.

(Skitse omstaaende).

14/7. Igaar Eftermiddags, da jeg sad og spillede, kom Mutter hen og tog mig om Armen uden at sige noget, og saa vidste jeg nok af Erfaring, at hun vilde overraske mig med et eller andet. Altsaa fulgte jeg hende uden videre Indsigelse ind i Dagligstuen, og ganske rigtigt - der sad Fatter i Sofaen, og hvad der var endnu bedre, Bordet var dækket med nye Kartoffler, grønne Ærter, Sauce og en af de prægtige store Ællinger, som Mutter i sin Glædesrus havde gaaet hen og ødelagt. (Morfar havde været 2 Dage paa Fyn).

15/7. Iaftes vare vi ude paa en aparte Tur. Fatter havde nemlig faaet det Indfald, at han vilde vide, hvormeget hver enkelt Ko malkede, og desaaarsag droge vi i højtideligt Optog fra Gaarden Kl. 7. I Spidsen Pigerne med Malkevognen, Spande og Skamler, derefter Fatter og Antonie, med en Bismær paa Nakken, saa Mutter og jeg, der som Skriver og Regn-

Christiane Frantzen med sine to Elever,
Laura staaende, Antonie knaelende.
ca. 1877.

Her. og Madame Logaard og jeg er nu
at forvandre paa Kloverskallen,

1876. skabsfører var forsynet med Papir og Blyant, og endelig "Sjæk" og "Sømand", Gaardens to Hunde, der sluttede Optøget. Ankomne til Malkepladsen indrettede vi os saa behageligt som muligt, Mutter stod for Vægten, og jeg placerede mig i Græsset med Mælketøndens Laag i Skjødets som Skrivebord

20/7. De sidste to Dage har her været et kjedeligt Røre i Huset. Her er nemlig Murere, som vende op og ned paa alting og kalke fra øverst til nederst i Sovekamre, Kjøkken, Spisekammer, Mælkekjælder o.s.v. Som Følge heraf har jeg knap faaet Mutter at se uden en Gang imellem som et Stjernes kud, der øjeblikkelig forsvinder. Ellers kan jeg dog nyde godt af hendes Selskab et Par Timers Tid hver Aften, medens vi drikke The og bagefter gaa en lille Rundtur i Haven, men naar her er rigtig travlt i Huset, og det er rigtignok ofte Tilfældet, saa er hun i uafbrudt Activitet fra om Morgenen Kl. 3½ til om Aftenen Kl. 10. Det er jo til at slide et svagt Menneske op. Bare vi vare de Murere kvit.

28/7. Der kom nemlig hele fem Læs Folk kjørende ind i Gaarden. Hestene bleve spændt fra, og Selskabet kom ind. Det var Rudkjøbing Byes private Sangforening, som virkelig præsterede noget ualmindelig godt. Sangerne vare 4 Herrer og 6 Damer. I hele 2 Timer sang de, bl. a. det smukke Kor af Elverhøj "Bægeret blinker, Glæden vinker", og de to dygtigste af Damerne sang den smukke Duet af Jægerbruden "Griller hader jeg som Pesten".

29/8. Iaftes kom det sidste Neg i Hus, i hvilken Anledning Folkene fik Æbleskiver og Punsch, og saa mangler kun at rive efter paa alle Markerne.

7/9. Nu begynde vi saa smaat at sidde oppe ved Lys om Aftenen, men det værste er, at vi slet ikke kunne faa noget snakket eller læst eller syet, fordi Fatter vil have Musik hele Tiden. Han er ikke let at tilfredsstille i den Retning, da han aldrig kan blive mæt af Musik; jeg vil naturligvis ogsaa gerne fornøje ham dermed, men jeg skal dog se at faa det arrangeret noget anderledes.

9/9. I Eftermiddag skal her være Høstgilde, og jeg er nysgerrig efter at vide, hvordan det gaar til paa Langeland.

1876. 10/9. Naa saa fik den Festlighed da Ende. Jeg gik i Seng Kl. henved 12 og fik derfor ikke Gildets Slutning at se. Middagen begyndte Kl. 4 og bestod af en udmærket Oxesuppe med Melboller, Kjødboller, Gulerødder og Svedsker, derefter Kjød med Peberrodssauce, saa Risengrød og Æblemost og endelig Æblekage, altsammen lækre Sager. Lidt senere fik de Kaffe og om Natten Smørrebrød og Punsch efter Behag.

20/9. Men Mutter vil dog have noget at læse i Vinter, saa jeg tænker nok, at Abonnementet hos Boghandleren vil blive fornyet.

21/9. Iaftes vare Fatter, Børnene og jeg i Theatret og saa "Ørkenens Søn" Det ubehageligste var, at vi først kom hjem Kl. 1, og at stakkels Mutter sad ene hjemme og ventede paa os, hun havde varm Grynsuppe til os, og den smagte os godt.

22/9. Mutter har maattet gaa tilsengs, og jeg er bange for, at hun har overanstrengt sig altfor meget ved at stryge. Bare hun dog ikke bliver rigtig syg igen, den stakkels Mutter, for saa er det min Skyld, fordi hun maatte sidde saa længe oppe den Aften, vi vare til Komædie.

23/9. Jo, hun blev dog syg for Alvor, og det er rent galt, for hun kan slet ikke undværes, uden at alting staa stille i hele Huset. Jeg holder ikke Skole idag, for det kan jeg ikke tænke paa. Nu skal jeg ned og se til Moder, hun er meget daarlig idag, og jeg ved ikke noget Raad til at hjælpe hende.

24/9. Gud ske Lov, idag er Mutter dog meget bedre.

25/9. Mutter er meget bedre, hun er noget mat og afkræftet endnu og naar nu bare Mutter bliver rigtig rask igjen, er jeg saa glad og fornøjet som altid.

26/9. Idag har Mutter været paa Benene hele Dagen og eftersat sine forfaldne Sager. Jeg tror, at jeg vil tage et Kursus i Mejeri hver Morgen, for det har jeg just saa god Lejlighed til nu.

9/10. Nu begynde Gjæsterne igjen at indfinde sig. Iaftes havde vi Skovfogden til Gjæst ved Aftensbordet. Tænk jer nu engang Bordet smukt dækket med en skinnende hvid Dug og oplyst af en smuk Lampe. Dernæst en

1876. dampende Andesteg med Kartoffler, Sauce o.s.v. og en Flaske god Rødvin, Fatter og Mutter paa hver sin Side af Bordet og Jakobsen og jeg i Sofaen, og I maa tilstaa, at man ikke kan tilbringe en Søndag Aften under mere behagelige Forhold.

11/10. Imorges rejste Fatter til Marked i Svendborg.

17/10. Iaften skal Børnene til Bal, hvorfor jeg igaar maatte være saa flittig som en Bi for at istandsætte Stadsen, da der ingen Syerske var at opdrive. Idag kommer saa Turen til Mutter, som skal skaffe de klare Kjoler vadskede, stivede og strøgne til Aften, uagtet det ikke er Tørvejr.

18/10. Naa, det var saamænd en hel Sjov, vi havde iaftes for at faa de smaa Frøkener pyntede. De skulde kjøre med deres Onkel og han maatte holde i Gaarden et helt Kvarter og vente paa dem. Endelig kom de afsted, og vi tre gamle indrettede os nu saa behageligt som muligt for Aftenen.

19/10. I Middags holdt Gaarden fuld af Heste, som skulde synes, og her var en Del fremmede Herrer inde.

20/10. ... For Tiden læser jeg højt om Aftenen i "Valdemar Sejrs"

22/10. Det var en rigtig fornøjelig Aften, vi havde igaar. De to Herrer fra Taasinge vare et Par vakre og muntre Selskabsmænd, og da Nielsen fra Hønetved ogsaa var her, og de allesammen holdt af Musik, saa morede vi os rigtig godt. Baade Mutter og jeg var oppe at danse, og vi kom først i Seng Kl. 1. Herrerne fra Taasinge laa her inat, og efter en god Frokost kjørte Søgaard dem til Byen igjen.

24/10. ... I Overmorgen skal Fatter og Mutter til Bryllup hos Christen Bjergs i Illebølle. Det skal være rigtig storartet og holdes i to Dage. Den første Dag kommer saa de gamle og den anden Dag Ungdommen, hvortil jeg og Børnene naturligvis henregnes.

26/10. Nu skal Fatter og Mutter kjøre til Bryllupsgilde og Børnene og jeg skulle saa holde Hus i Eftermiddag. Tiden skal nok gaa gemytligt for os, for jeg skal pibe Balkjolerne og iaften skal vi have Chokolade.

1876. 27/10. Iaftes fik vi en ny Gjæst Han gik først Kl. 10, og saa skulde vi først til at sætte Papillotter i og koge Chokolade, og saa kom vi først i Seng Kl. 12. Idag skal vi saa til anden Dags Bryllup, og jeg skal straaale i den hvide Kjole.

28/10. Jeg morede mig rigtig godt paa Ballet og dansede meget. Vi kom først hjem Kl. 6 Morgen, da jeg blev kapret med Overtøjet paa til det allersidste. Jeg var da ogsaa den fineste af Baldamerne, og Du skulde have sét mig Moder.

1/11. Idag skal de tre af Tjenestefolkene flytte, men om deres Efterfølgere blive bedre, er nok et stort Spørgsmaal.

7/11. Saa er da Eksamen forbi og efter min Anskuelse gik den meget godt.

9/11. Iaftes fik vi uventet fremmede, nemlig Christen Bjerg og Madame fra Illebølle. Paa Grund heraf maatte Kortene frem, og jeg fik mig en Whist for første Gang paa Langeland. Søgaard var ikke hjemme, jeg tror desuden ikke, han spiller Kort. Mutter morede sig rigtig ved at spille, uagtet hun just ikke var stiv i det.

10/11. Det er da en forskrækkelig Vinter. Nu har det sneet uafbrudt i tre Dage og Sneen ligger allerede alenhøjt.

11/11. Iaftes holdt vi hellig Morten og spiste en stegt And med et godt Glas Rødvind til. Iaften ere Fatter, Mutter og jeg indbudne til gamle Nielsens Fødselsdag. Søgaard og Laura ere kjørende i Kane til Byen idag, og Dickov har idag baade bragt og hentet sine Pigebørn i Kane.

14/11. Baade igaar og idag har jeg overtaget Mutters Plads i Smørkjælderen. Jeg har nok glemt at fortælle, at hun har haft mig i Lære i Efteraaret, for jeg vilde nok kunne Mejeri saameget, at jeg i Nødsfald kunde være hendes Stedfortræder. Jeg er rigtignok langtfra dygtig endnu, men hun betroede mig dog til at gjøre det hele, hvoraf jeg naturligvis er meget stolt. Det maa nemlig betragtes som en stor Tillidspost at faa Lov til "at slaa Smør". Mutter er endnu idag meget daarlig.

Søgaard set fra Alle'en
1955.

Indgangstrappen.

1876. 16/11. ... Mutter har været oppe hele Dagen idag. Jeg tør nok sige, at jeg nu er hendes erklærede Yndling, fordi jeg uden Anmodning har givet en Haandsrækning nu og da, naar det gjordes nødigt. Havde Herskabet været anderledes, havde jeg maaske ikke gjort det, ialtfald ikke med den Beredvillighed, men det er saa let at hjælpe den, man holder af.

18/11. Igaar fyldte Laura fjorten Aar. Her var en halv Snes fremmede Pigebørn iaftes, og vi fik Chocolate, Oxesteg og Æbleskiver, hvilket jo var morsomt nok. Jeg spillede og Børnene dansede, saa det hele gik ret gemytligt.

15/12. ... Laura var ude i Besøg, og vi tre gamle og Antonie gjorde os det saa behageligt som muligt. Først maatte vi synge for Fatter, den ene Sang efter den anden. Mutter har haft en sjælden smuk Stemme, hun synger endnu meget blødt og behageligt, men Kraften er borte.

22/12. Imorges var jeg oppe Kl. 5 og hjalp Mutter at lave Kringler, Pebernødder o.s.v., da her skal bages paa Kraft hele Dagen.

25/12. Det var et prægtigt Juletræ vi havde, kan I tro, hver eneste Gren var saa behængt, at der ikke var Plads til en Smule mere. Hver af Gaardens Personale fik en Julegave, og nogle enkelte fik flere, deriblandt jeg.

26/12. Søgaard, Børnene og jeg vare saa kjørende til Kirke igaar, naturligvis i Kane.

27/12. Søgaard ventede et Læs fremmede fra Byen igaar, men der kom ingen, hvilket Mutter og jeg i vort stille Sind glædede os over. Vi tilbragte saa Aftenen i Ro og Mag og jeg læste et stort Stykke af "Lampudseren".

30/12. ... Mutter og jeg skulde ellers have været ud i Besøg, hvilket for Resten har været vor Bestemmelse i al den Tid, jeg har været her, men der kommer bestandig Forhindring.

1877. 1/1. Iaftes holdtes her helligt ligesom Juleaften, det vil sige, at Folkene kom ind i Dagligstuen og spiste til Aften. Ligesom Juleaften bestod Traktementet af Oxesuppe, Kjød med Peberrod, Risengrød

og Kaffe samt Æbleskiver til at spille Kort om.

Lidt hen paa Aftenen bleve vi et Par Gange forstyrrede i vor Ro af "Rumlepotterne". Disse vare fattige Drengene, der paa denne Aften droge om fra Hus til Hus forsynede med et Tinkrus ombundet med en Isterhinde, gennem hvilken der var stukket en Træpind. Naar de nu trak Pinden ud og ind, fremkom der en dump Lyd, og derefter sang de et Par Viser, som gik temmelig bedrøveligt. Efter endt Underholdning gav Fatter Penge og Mutter Æbleskiver i Posen, og saa traskede de afsted igjen.

6/1. Iaftes drak vi Chokolade i Anledning af Hellig tre Konger, og bagefter maatte jeg gjøre Mutter Selskab med at tage Medicin. Jeg har i nogle Dage været noget forkjølet, og saa maatte jeg finde mig i at tage Kronessents, hvormeget jeg end strittede imod.

9/1. Søgaard er en ivrig Handelsmand, der hvert Øjeblik handler og bytter Kreaturer, men Mutter siger, at det dog har taget meget af i de senere Aar.

15/1. hele Huset fuldt af fremmede. Fra Morgen til Aften var her Folk, som skulde hente Grise.

17/1. Da Søgaard iaftes kom hjem fra Byen, fortalte han, at vi skulde med til Maskeradebal. "Den selskabelige Forening" i Rudkjøbing holder Karneval den 28de, og da Søgaard er optaget i denne som Æresmedlem, maa han naturligvis deltage deri.

1/2. Iaftes Kl. 9 rullede her to Vogne ind i Gaarden Det var en Familie Brun fra Lindelse og Skolelærer Knudsen fra Kjædeby med 5 Hornblæsere. Søgaard var endnu ikke kommen hjem, men de havde ikke noget imod at afvente hans Komme, og Tiden gik saa helt lystig med Musik og Sang, ja, jeg fik mig endogsaa en Svingom i Salen. Kl. 1 $\frac{1}{2}$ toge Gæsterne afsted.

2/2. Onkel kunde saamænd aldrig have henvendt sig til nogen bedre, for naar det gjælder om at tjene andre, sparer Søgaard hverken Tid, Penge eller Ulejlighed.

7/2. Antonie kan ikke komme sig rigtig, den stakkels Unge. Hun har rigtignok været oppe hver Dag i denne Uge, men hun sidder stille

1877. paa en Stol og siger ikke et Ord eller rører sig af Pletten. Det lader til at blive langvarigt.

12/3. Imorges kom Mutter op og vækkede mig Kl. 6. Hun grød over Antonie, som inat havde været saa daarlig, at hun hvert Øjeblik frygtede for hendes Død. Der var sendt en Vogn efter Lægen i Daggryet, men endnu er han ikke kommen. Nu er hun dog lidt bedre.

13/3. Antonie er meget bedre idag. Lægen ordinerede Iglér paa Halsen og det hjalp øjeblikkelig.

21/3. Svinene ere i det hele taget meget frugtbare her paa Gaarden, en Gang har endogsaa en So faaet 25 levende Unger.

16/4. Md. Søgaard har de prægtigste naturlige Tænder

19/4. Her var saa ingen andre Gjæster til Fødselsdagen (Søgaards) end Lollikerne og Møllerens fra Haugbølle. Desuagtet levede vi højt med Chocolate, Kalve- og Andesteg med Tilbehør, Rødvin, Rombudding, Punsch og Kaffe. Laura var kommen ind og sad første Gang i Kakkelovnskrogen, men hun har rigtignok tabt sit gode Huld

23/4. kom Lærer Petersen fra Illebølle herind for at købe Grise. Han blev og spiste til Middag og drak Kaffe, og der blev passiareet og musiceret en Del.

8/9. I denne Uge har vi endelig faaet Tørvejr, saa at man har kunnet høste af al Magt. Vi har haft en Snes Høstfolk hver Dag, og i-aften vente de at være færdige.

9/9. Hele Eftermiddagen igaar var Mutter beskjaftiget med at bage Æbleskiver til Folkene. Æbleskiverne bleve fortærede i Borgerstuen iaftes under Sang og Lystighed tilligemed en god Bolle Punsch.

23/9. Her har vi det alle godt for Øjeblikket, og Mutter har været rask hele Høsten, skjønt hun har været og er fremdeles nærved at slide sig selv op. Høsten er jo rigtignok tilendebragt nu, men derfor er Travlheden ikke forbi, for nu skal her lægges Efteraarsavl, plukkes Kartofler op, kjøres Tørv hjem, høstes Roer, Humle og Frugt, tærskes

1877. paa Maskine, holdes Høstgilde - og Gud ved alt det.

Det er saamænd ingen Spøg at være Bonde i vore Dage. Naar man betænker, at Høsten her trak ud i 4 Uger, og at her enkelte Dage var 20 Høstfolk, som iaar forlangte 2 Kroner pr. Mand daglig foruden Kosten, og en Kone det halve, saa kan man let begribe, at det langtfra er Indtægt altsammen.

29/9. Vi vare omme hos Erik Hougaards iaftes for at højtidelig- holde hans Fødselsdag, og der var et brillant lille Selskab i den Anledning. Der beværtedes med The og Kaffe, tre Slags Steg, Frugt budding med Creme, Butterdejgskager og Æblekage med Flødeskum; det kunde jo nok gaa an for en Gang.

7/10. Søgaard kom igaar Eftermiddags og vilde have Mutter og mig ned i Marken for at se paa Runkelroerne, og det skulde jo som sædvanlig være ein, zwei, drei. Vi kørte saa ud paa Tørvevognen og spadserede tilbage. Paa Hjemvejen gik vi ind i Hougaard for at se til gamle Bedstemor. Hun beværtede os med Smørrebrød og Pærer kogt i Sirup og dypede i Fløde, en Ret som jeg aldrig har smagt før, men som skal være meget almindelig her paa Landet.

26/10. ... Jeg vil haabe at Md. Søgaard maa leve i mange Aar endnu baade for Mandens og Børnenes Skyld, ellers ser det nok galt ud for alle.

Julen. ... Mandag Morgen var Mutter oppe før Kl. 3 for at bage Æbleskiver, og jeg maatte ogsaa lette min dovne Krop. Kl. 4 var jeg i fuld Activitet med at pynte Juletræ, og da jeg var ene om det, var det kun lige, at jeg kunde blive færdig dermed og spise Frokost inden og kørte saa hjem igjen, hvor vi indtraf Kl. 3.

Nu blev der dækket Bord i begge Stuer og hele Gaardens Personale blev bænket. Efterat den reglementerede Kløsesuppe og Risengrød var fortæret, tændte jeg Juletræet, som straaledede i al sin Glans, og spillede en Julesang, medens Folkene toge Herligheden i Øjesyn. Derpaa blev Julegaverne uddelte og Folkene vendte tilbage til Dagligstuen for at spille Kort om Æbleskiver. Vi andre havde nok at gjøre med at beundre vore Julegaver, og især jeg, som havde taget de fleste og smukkeste. Jeg fik af Søgaard et Par fine Handsker, af Mutter en Ruslæders Arbejds-

1877. taske, af Laura en hæklet Snavsepose og af Antonie en Toilettaske. Madam Hougaard overraskede mig med et nydeligt Underskjørt af graa Filt. Nytaarsdag vare vi igjen i Kirke og om Aftenen vare vi for første Gang i Højtiden ene hjemme. Idag begynder Arbejdet paany, uden at jeg ved, hvor Helligdagene ere blevne af.

1878. 20/1. Jeg har kun et Par Timer om Aftenen til min Raadighed, og disse tilbringer jeg naturligvis i Dagligstuen med den øvrige Familie. Saa kommer her næsten altid nogen, og kunne vi en Aften være i Ro, læser jeg højt.

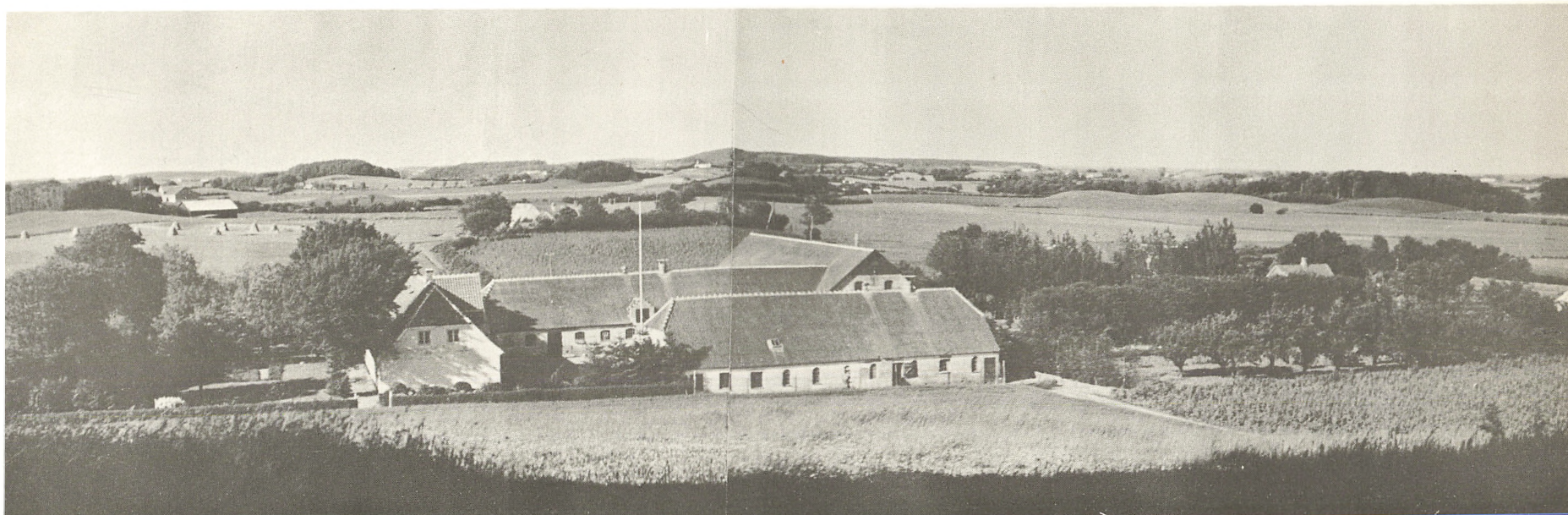
16/3. I den paafølgende Uge var her, saavidt jeg husker, fremmede hver Aften, om ikke andre saa en gammel Gartner, der skulde beskjære Frugttræerne, anlægge Mistbænke o.s.v. gammel Krigsmand fra 48, som for sin heltemodige Opførsel var blevet Dannebrogsmænd.

28/3. I fem Dage har vi haft det meget trist, da Mutter i al den Tid har ligget af et voldsomt Astma Anfald, det værste hun har haft, mens jeg har været her; men idag er hun da atter kommen paa Benene igjen.

20/4. Fødselsdagen (Søgaards) er nu forbi og gik ret muntert, skjønt vi Husbeboere ikke kunde faa Tid til at nyde meget af Fornøjelsen. Hen paa Eftermiddagen rullede en Char a bank ind i Gaarden med en halv Snes Hornblæsere, dirigerede af Lærer Knudsen fra Kjædeby. De blæste os et Stykke udenfor Gadedøren og kom derefter ind og musicerede en hel Masse indtil de toge Afsked ved Midnat.

26/7. (Examen, nu 6 Elever mod tidligere 4) Antonies Karakterer: Religion ug, Geografi ug, Danmarkshistorie ug, Verdenshistorie ug, Naturhistorie mg, Hovedregning mg, Tydsk mgx, Tavlerregning ug, Læsning ug, Skriftlæsning mg, Retskrivning ug, Skrivning mg, Tegning mg?. - At Examen saaledes er afholdt bevidnes - Lerche Jørgensen, M. Foged, P.M.Hansen.

27/7. Efter Gaarsdagens vel overstandne Kvaler fejrer jeg idag min 22de Fødselsdag i Ro og Mag. Examen gik over Forventning heldigt. Den overværedes foruden af Præsten og Skoleraadsmedlemmerne ogsaa af

Søgård set fra Søgårds Banken 1955,
Have til venstre, Frugthave og Alle' til højre.

Søgård set fra Nordøst 1955,
Banken i Baggrunden.

1878. Samtlige tilstedeværende udtalte deres Tilfredshed med Børnenes Fremskridt og Præsten udbragte min Skaal ved Aftensbordet.

28/7. og jeg skal ikke nægte, at det er ganske behageligt at komme til Ro, efter at Huset har været uafbrudt belejret i en hel Maaned.

16/9. Georg Lumbyes Koncert gjorde megen Lykke og havde samlet over 2.000 Tilhørere i Rudkjøbing Fredskov. Orkestret talte omtrent 25 Musici.

9/10. Nu har jeg i lang Tid haft meget travlt. Hele forrige Uge holdt jeg ikke Skole paa Grund af, at Mutter var meget syg, og Laura var rejst til Lolland. Saa maatte jeg staa for alting og med Antonie til Hjælp passe Mejeriet, Madlavning, Patienten og det hele. om Natten laa jeg nede i Sovekammeret med Klæderne paa, men sove kunde jeg ikke komme til, da min stakkels Mutter var saa syg og maatte hjælpes bestandig. Da Doktoren havde været her, blev hun dog snart bedre, men hun lider altid saa forfærdeligt, naar hun er syg.

27/11. ... I forrige Uge var her stor Slagtning, en So paa 31 Lispund og 3 Faar, og saa har her desuden været fremmede 9 Aftener i Træk og i Aften bliver det den tiende.

10/12. ... Siden jeg er kommen til at tale om Mundheld, kan jeg gjerne fortælle, at Søgaard ogsaa har et saadant, og det ét, hvorved hele hans svage Side blottes aldeles for hvem, der kjender ham. Jeg kan da aldrig høre ham sige "det er storartet" uden at komme til at tænke paa, hvor meget det Ord har kostet ham hele hans Liv igjennem. Men det er det samme, grundærlig og hjærtensgod er han alligevel og det kan man ikke sige om ret mange.

1879. 5/2. Igaar kom en hel Del Gratulanter til Mutters 50 Aars Fødselsdag. Til Middag kom et Par Herrer fra Taasinge, som bleve og overnattede her, og til Aften kom Chr. Bjerg med Kone, Erik Hougaard med Kone, Jomfru Nielsen med Søster og Kreaturhandler Jensen fra Bøgely ... Idag har Fatter maattet kjøre Taasingerne til Rudkjøbing, og vi Fruentimmer ere ene hjemme, noget der kun sjældent har været Tilfældet i Vinter.

1879. 23/3. Her er dejligt om Foraaret, naar de mange Skove og levende Hegn grønnes; men det kan Langelænderne i Almindelighed nu ikke se, og derfor udvandre de i flokkevis til Amerika, unge, gamle og hele Familier. Efter Sigende vil der i dette Foraar rejse over 600, et ikke ringe Antal i Forhold til Øens Størrelse. Som Følge deraf er her meget knapt med Tjenestefolk til Sommeren.

7/4. Skjærtorsdag Eftermiddag gik Mutter og jeg til Haugbølle Mølle, og Fatter og Børnene kom saa og hentede os om Aftenen. Møllerkonen (Søgaards Søster) er i det hele ret, hvad man kalder en Stadskone. Hun spinder, strikker og syer utrætteligt for at samle til Bunke til sine Sønner og Døtre, og vist er det, at de, naar de engang skulle sætte Bo, ville medbringe et Udstyr af Linned, Strømper og Sengeklæder, saa at de ikke kunne komme til at mangle noget de første 20 Aar.

20/4. i Fredags, da Søgaard fejrede sin 70 Aars Fødselsdag, havde vi et lille Selskab og morede os paa det bedste.

28/4. her paa Landet trues Folk bestandig af Halssyge Elsker eders Fjender, beder for dem, som gjøre Eder Skade - ja, er der noget Menneske, som handler i denne Christendommens Aand, saa er det min langelandske Fader (Søgaard), jeg havde ikke troet det muligt at gennemføre dens Forskrifter saa konsekvent i denne syndige Verden, men jeg maa bøje mig for ham ved sit gode, kjærlige Hjerte har han bragt mig til at agte og ære ham, og jeg har forresten været alt for længe om at erkjende hans virkelige Værd. Nu fyldte han jo forleden 70 Aar, men jeg haaber, at Vorherre endnu nogle Aar vil spare hans hvide Haar; det vilde gøre mig ondt at se ham dø - og dog - maaske vil det netop falde i min Lod.

30/4. Saa er da Treaarsdagen for mit Langelandsophold oprundet. Jeg fejrer denne Dag som en Festdag Tre Aar. En lang Tid, og dog forekommer det mig, som var det kun tre Maaneder. Hidtil har jeg aldrig fortrudt at være kommen herover, og jeg haaber, at ogsaa Fremtiden skal gaa fredelig og lykkelig som den forbigangne Tid.

2/5. Igaar var hele Huset forstyrret paa Grund af, at hele Besætningen skulde flytte paa én nær, og jeg kunde derfor ikke naa at skrive

1879. andet end i Folkenes Skudsmaalsbøger. Der maa denne Gang være sket en ualmindelig Omflytning blandt Tjenestefolkene, thi her var en Færdsel uafsladelig fra den tidlige Morgen til den sildige Aften af Vogne belæsede med Skabe og Kister.

7/6. Hvis alt gaar vel, bliver jeg her i Huset $1\frac{1}{2}$ à 2 Aar endnu.

10/6. Igaar fyldte Antonie 13 Aar, hvorfor Skolen maatte have fri om Eftermiddagen og jeg lege med Børnene, saa det stod efter.

13/7. Sidste Søndag var Fatter, Børnene og jeg til Bazar i Rudkjøbing Fredskov Det eneste, jeg havde brudt mig om, Theatret, fik jeg ikke at se, fordi alle Billetterne vare optagne da Børnene og jeg kom. Den følgende Dag var Fatter og Mutter til Bazaren.

8/9. (Tilbagekomst fra Ferierejse til Forældrene paa Bornholm sammen med Laura). Kl. 5 kom vi til Rudkjøbing, hvor Fader og Antonie modtøge os med stor Glæde. Godt var det, at vi havde telegrafet, thi Mutter var bleven dødssyg af Forskrækkelse og begræd os som døde lige til Telegrammet kom. I kan derfor nok tænke, at hun blev sjæleglad ved at se os Fredag Aften. Igaar Eftermiddags var her fremmede fra Rudkjøbing. Her høstes paa Liv og Død. Igaar var her 9 Mand til at slaa.

21/9. I Middags var her 3 fremmede Herrer fra Taasinge kjørende. De spiste til Middag, drak Kaffe og hørte paa Musik og derefter maatte Fader kjøre dem til Rudkjøbing; rimeligvis komme de for sent til Byen og vende tilbage hertil for at overnatte, hvilket ikke er saa meget belejligt, fordi vi skal bage imorgen (til Høstgilde), men derved er intet at gjøre. Kommer de, bliver Mutter nødt til at kappe Hovedet af et Par Ænder, enten hun har Tid til det eller ej.

30/9. Det er saamænd længe siden, at jeg har moret mig saa godt som iaftes hos Dickovs. Mutter og jeg spadserede derover iaftes, da det var saadan et yndigt Vejr, og siden kom Far og hentede os med Eenspænderen.

8/10. Næppe er et Sæt Gjæster rejst, før der kommer noget nyt ...

1879. og det kan ikke nytte at tænke paa at faa noget bestilt.

7/11. Antonie er nu fast ansat som Opvaskningspige og Drengs Dreng, hvilket hun er højlig misfornøjet med og truer med at ville flytte til Sommer. Hun har forlangt 10 Kr. halvaarlig i Løn, men da dette ikke bestemt er bevilget, erklærer hun, at hun ikke vil tjene hos saa urimelige Folk længere end et halvt Aar.

7/12. For en 14 Dages Tid siden var jeg med Fatter og Børnene i Rudkjøbing for at høre en Koncert, der blev givet af "Den svenske Damekvartet" i Forening med Operasangeren Herr Hafgren fra Stockholm.

17/12. ... I denne Maaned har her været travlt med Tærskningen, og vi ere hver Morgen paa Benene Kl. 5. Kaal og Ærter er jeg snart dygtig til at lave og om Vinteren skal man regelmæssigt have den Mad 4 Gange ugentlig og saa kan man snart faa Øvelse i den Ting. Antonie og jeg øve os i denne Tid paa Elverhøj firhændig, som vi vil have indøvet til Jul, og saa har jeg desuden faaet Ouverturen til "Den Stumme".

20/12. ... Men saa siger Mutter, at man aldrig kan vide, hvad det kan være godt for, for hun har nu den mageløse Tro, at alting er godt for noget.

1880. 3/2. Jeg fik forleden en Bog til Laans: Friherre von Knigge's "Omgang med Mennesker", og saa har Fatter og jeg maattet tage os paa at læse den i Mellemtider. Den er lovlige tør, men desuagtet har den bragt os ikke saa lidt Fornøjelse, idet Fader nu i de sidste 14 Dage har citeret Knigge for os fra Morgen til Aften.

22/4. I Søndags den 18de var her en stor Højtid i Huset i Anledning af Søgaards 71 Aars Fødselsdag. Som indbudne Gæster var mødt: Gaardejerne Erik og Peter Hougaard, Krogsgaard-Nielsen med Kone, Christen Bjerg med Kone, Møller Iversen med Kone, Bruun, Anton Nielsen med Søster, Smedekonen med Søn, Dickov med Kone og Jakobsen. Desuden mødte som selvbudne Gæster Kjøbmand Rasmus Hansen med Kone og Datter og Lærer Knudsen, Kjædeby, med 7 Hornblæsere, der gave os en hel Koncert paa Banken og i Haven.

Det var en rigtig fornøjelig Eftermiddag, og jeg tror, at

1880. alle Gjæsterne morede sig godt. Jeg fik rigtignok ikke meget at høre af Musikken, da jeg var i uafbrudt Bevægelse fra Kl. 4 til 11 som Opvarter eller for at tale i Knudsens Manér - tjenende Engel. Efter den Tid maatte Børnene og jeg musicere, og dernæst fik vi os en lille Svingom, Punsch, Kaffe etc.

Kl. 2 toge Gjæsterne Afsked, Spillemændene sidst, thi Søgaard havde lovet at kjøre dem hjem, og da 8 Mand med Instrumenter og Kudsk umuligt kunde faa Plads paa en almindelig Vogn, saa maatte de tage tiltakke med en lang Høstvogn med Halm i Bunden. Deri gjorde de sig det saa behageligt som muligt, og da nogle af dem draperede sig med stribe Hestedækkener, saa tog Selskabet sig helt malerisk ud, da de spillede Afskedsnummeret i det klare Maaneskin og derefter i strygende Gallop svingede ud af Gaarden. Den Dag var rigtig morsom.

29/4. Foruden det Udtryk, jeg sidst fortalte om, og som Mutter ofte benytter, har hun ogsaa et andet, der lyder saaledes: "Det kan ikke nytte at sørge baade før Tiden, i Tiden og efter Tiden. De kan længe nok bestemme idag, hvordan alting skal gaa til; men vent saa til imorgen, saa kommer en vis Mand og siger: "Nej, saadan skal det være!" og hvad vil De saa stille op?"

I Grunden kan der ikke siges stort imod denne Udtalelse, den er egentlig kun en Omskrivning af Salomons Ordsprog: Menneskets Hjerte optænkter sin Vej, men Herren stadfæster hans Gang. Og nu Farvel: Imorgen er det 4 Aar, siden jeg kom til Langeland, og de 4 Aar har været lykkelige for mig. Derfor højtideligholder jeg altid Dagen.

12/5. Herved maa jeg i al Korthed underrette Eder om, at Søgaard i Mandags Aftes den 10de blev angrebet af et apoplektisk Tilfælde, som lammede den højre Side og som efter menneskeligt Skjøn vil have Døden til Følge. Han var alene ude paa en Kjøretur og maa være blevet angrebet af Sygdommen paa Tilbagevejen, da han var i en aldeles bevidstløs Tilstand, da Vognen holdt for Døren.

Hesten har selv fundet Vej hjem, men et Under var det, at han ikke var faldet ned og havde slaaet sig ihjel paa Stedet. Gud give os nu blot Kræfter, at vi maa kunne holde ud at pleje ham til det sidste.

1880. 1/6. igaar var det 3 Uger siden Søgaard blev syg, og endnu er der ingen synderlig Forandring at spore i hans Sygdom. De første Par Dage kunde han slet ikke tale, men siden har man dog nogenlunde kunnet forstaa hans Mening. Ligeledes kan han nu begynde at bevæge Haanden og Foden en Smule, men det er jo rigtignok saa ubetydeligt, at det maaske vil vare Aar og Dag inden han kommer sig og fuldstændig rask bliver han vel næppe mere.

21/6. men de sidste 8 Dage har vi ikke vaaget, da han har været meget bedre.

1/9. Ja, nu har jeg allerede en Gang maattet bryde af, da Antonie skulde kjøre for Fatter til Lindelse, men ikke kunde klare sig med Forspændingen, og saa maatte jeg ud og hjælpe hende. Jeg har nemlig været Kudsk daglig lige siden Feriens Begyndelse, saa at Fatter siger, at jeg nu kjører taaleligt godt.

I Førstningen var jeg ikke rigtig dristig ved at kjøre omkring i Markerne og vende hvorsomhelst det kunde træffe sig, men efter Fatters Anvisning gik det meget godt, og nu kan jeg kjøre, hvor det skal være.

I skal ellers ikke tro, at jeg morer mig ved at kjøre, thi dertil er jeg bleven for gammel, men Fatter skulde jo nødvendig omkring i Markerne og se til Høstfolkene, og hvis jeg ikke kunde eller vilde være Kudsk, skulde en af Karlene sinkes fra sit Arbejde. Nej, havde det været i min Ungdomstid! Sikken Leben det den Gang vilde have været for mig.

Endnu en ny Bestilling har jeg faaet foruden at kjøre, idet Doktoren har overdraget til mig at elektrisere Fatter hveranden Dag, et Tillidshverv, som ikke blev betroet til alle og enhver. herefter skal jeg jo holde Skole til November, saa er det forbi. Antonie bliver konfirmeret Fremtidsplaner har jeg ingen af, jeg ved kun, at i Vinter bliver jeg her, og Resten maa bero paa Omstændighederne.

6/10. Konfirmationsdagen (Antonies) var her ingen andre fremmede end Jakobsen og den gamle Bedstemor fra Hougaard.

1881. 9/1. Nu er Julen og Rejsen (til Onklen paa Fyn) forbi I Ju-

1881. Jegave fik jeg af Mutter en smuk Silkekyse, af Antonie en smuk Uhrkjæde, af Laura en Eske Parfume. Juletræ fik vi ikke iaar til stor Sorg for Antonie og Laura.

Med Januar 1881 hører Rækken af Christiane Frantzens Breve fra Søgaard op. Hun blev vistnok i Vindeby til Sommeren 1881 og rejste saa hjem til Forældrene paa Bornholm, efter at hun i Mellemtiden var blevet forlovet med Hans Jakob Bjerg, Søn af Gaardejer i Illebølle Christen Bjerg og Hustru, Marie, en Søster til Mormor.

Efter endnu en kort Lærerindevirksomhed og Uddannelse i Husholdning giftede hun sig med Hans Jakob Bjerg, og de overtog Forpagtningen af en Gaard paa Falster. Christiane Frantzen døde i 1917, 60 Aar gammel. -

Under det sidstnævnte Bornholmsophold skrev hun til Mormor:

9/8-81. ... Jeg længes meget efter Langeland, meget mere end jeg strengt taget kan være bekjendt, jeg længes efter Vindeby og efter Eder alle. Kan du huske, kjære Moder, den Fortælling vi læste, kort før jeg rejste, om "Dybets Perle"? Den var det bedste, vi havde læst den hele Vinter, og jeg har ofte overvejet den i mine Tanker.

Ja, kjære Moder, den Perle har Du dog fundet, den bedste og største Skat i dette Liv, og den kan ingen fratage Dig. Visselig den har ikke levet forgæves, som har levet og gaaet op i Kjærligheden til andre, og han vil heller ikke savne Lønnen i sin egen Bevidsthed.

Nu haaber jeg at træffe Jer alle sunde og friske, naar jeg, om Gud vil, i Efteraaret gjæster Vindeby.

8/9-81. ... stødte jeg tilfældigvis paa hele den Bunke Breve, jeg havde skrevet hjem under mit Ophold hos Eder. Saa falder mit Øje paa ét, som jeg havde skrevet omtrent 3 Uger efter min Ankomst og som blandt andet indeholder en Beskrivelse af Dig, hvilken nu 5 Aar senere morede mig meget. (Se Brevuddrag 12/5-76) - Var det ikke en mageløs Beskrivelse af Dig, kjære Mutter?

Ja, det er forresten underligt nok at læse den Dagbog gennem 5 Aar og at lægge Mærke til, hvorledes jeg fra komplet Ligeegyldig-

hed er gaaet frem Trin for Trin til den inderligste Kjærlighed, som jeg i de sidste tre Aar hengav mig til Eder med. Men det blev vel, som det skulde være, og Gud ske Lov for den Tid, jeg tilbragte hos Eder, den var dog velsignet og rig paa Glæde og Kjærlighed, og jeg vil bevare Mindet derom til det sidste.

Det, Mor fra Tid til anden fortalte os om "Fatter og Mutter" paa Søgaard, ligger paa Linie med Beretningen i Christiane Frantzens Breve. Men uden disse vilde vi aldrig kunne have faaet saa fyldigt et Kendskab til Morfar og Mormor og til deres værdifulde menneskelige Egenskaber - dem Mor, som Arvtager, dog selv var det smukkeste Vidnesbyrd om.

ANTONIE SØGAARD
0. 1877

ANDERS LARSEN
ANTONIE SØGAARD
0. 1884

MOR OG SØN
0. 1886

LAURA SØGAARD
0. 1877

XI.

ENKELTPERSONER I FORFÆDRES EFTERSLÆGT
UDOVER DE ANDET STEDS OMTALTE.^{x)}

A. Stamfader: Mads Hansen. Ejede omkring 1642 Brandsbygaard i Humble Sogn. Han var vor Tip Tip Tip Tip Oldefar, og vi hører altsaa til 7. Slægtled efter ham.

Tidligere er nævnt, at Mads Madsen I (1) solgte sin fædrene Gaard, Brandsbygaard, til sin Bror, Rasmus Madsen (1). Denne var gift med Sidsel, Datter af Peder Christensen paa Mariendal i Hennemved, en jordegen Gaard med dengang 15 Td. Hartkorn, og Inger Rasmusdatter fra Haugaard i Longelse.

Gaar man op paa Nationalmuseet, saa kan man der finde en gammel Dør fra Mariendal, gennemhullet af Geværkugler, og med paamaalet Vers saalydende:

O Gud frie os fra
Saadan plag, Som Svenske=
=fiender har haft behag! i det at Plyn=
=dre huset ud; De arme dørre Skiød itu.
I barsel = seng den Kone Laa; De veltet
Hende i bare straae. Med et spædt=
= barn udi sin arm, Hun udstød
Dog den skræk og harm; Gud hialp
=dem dog af denne nød; ved Nyborg
Maate fienden døe.
Gud Lad os æde vort brød med fred og
Roe,
Og siden i Himmeriges rige evig
at boe.

^{x)} Tal i () angiver i dette Afsnit ikke Kilden, men det Slægtled efter den angivne Stamfader, som vedkommende Person tilhører.

Paa Museets Mærkeseddel staar, at Døren, af Fyrretræ, er fra ca. 1625, og at Indskriften er malet efter 1660, altsaa efter Svenskernes Erobring af Langeland.

Nu vides det af en Jordebog 1661, at Peder Christensen dengang ejede Mariendal, og Carlin Klæsøe mener i "Klæsøeslægten", at den i Verset omtalte Barselkvinde sikkert maa være Peder Christensens Hustru, Inger Rasmusdatter. I saa Fald er det meget vel tænkeligt, at Spædbarnet var Sidsel Pedersdatter, som senere blev gift med Mads Madsen I's Bror, Rasmus (1), der selv var født 1651. Peder Christensen havde, ifølge Skiftet efter ham i 1689, 4 Sønner og 4 Døtre. Af disse sidste var Karen født 1672 og Anna 1676 og kommer altsaa ikke i Betragtning. Tilbage er da kun Sidsel, som i Skiftet nævnes værende gift med Rasmus Madsen (1) i Brandsby, og Maren, som paa samme Tid var gift med Rasmus Madsen i Hesselbjerg. Er Spædbarnet ikke Sidsel, saa er det altsaa hendes Søster, Maren.

- - -

3 Brødre, Rasmus, Hans og Lauritz Michelsen (3) købte i 1760 Herregaarden Skovsgaard i Humble S. De var Sønner af Michel Rasmussen paa Bøsseballegaard i Magleby S. og Inger Rasmusdatter (2), Datter af Rasmus Madsen (1) paa Brandsbygaard. Ifølge H. Hatt i "Danske Slotte og Herregaarde" 1945, var Skovsgaard dengang (i 1760) paa 23 Td. Hartkorn Hovedgaardsjord, 4 Td. Skov og Mølleskyld og 70 Td. Htk. Bøndergods (15 Gaarde og nogle Gadehuse i Hennemved, Helsned, Havbølle og Lindelse); nu, da Fæstegodset er solgt, er Gaarden paa 59 Td. Htk., 300 ha.

Som Tiden gik, købte Lauritz Michelsen (3), der forøvrigt var Forpagter af Søgaard og Holmegaard i Magleby, Brødrenes Part i Skovsgaard, og denne er endnu i Dag i hans Efterslægts Besiddelse.

- - -

Ovennævnte Rasmus Michelsen (3) var ogsaa Ejer af Mariendal i Hennemved. Han var (ifølge H. Kier) Far til Peder Rasmussen (4), Præst i Grønland, senere paa Sjælland, som blev Stamfader til Slægten Grove-Rasmussen. En anden Søn af Rasmus Michelsen (3) var Michel Rasmussen (4) til Mariendal, en meget rig Mand, ogsaa kendt under Navnet "Michel Rigsbank", og en tredie Søn, Hans Rasmussen (4), ejede Bondegaard i Longelse 1768-1810. Sidstnævnte var gift med en Datter af den meget kendte Forpagter Vincentz Lassen. Gaarden blev udstykket, og en af deres Søn-

ner, Mads Christensen Hansen (5), ejede Hovedparcellen paa 210 Td. Land 1810-16; men da han ved at ægte Johanne Boesgaard Hansen tilgiftede sig Olesminde i Vindeby, overtog hans Bror, Rasmus (5), der forøvrigt var Jurist, Bondegaard.

Johanne Boesgaard Hansen var Datter af Selvejer Hans Mortensen paa den største Gaard i Vindeby, der senere, maaske ombygget, fik Navnet Olesminde. Han døde i 1812 som Ejer af Polleholm. Datteren var i 1814 blevet Enke efter Oluf Rasmussen (se under B). Hun havde i Ægteskabet med Mads Christensen Hansen kun eet Barn, Oline Hansen (6), som forblev ugift og efter Forældrene ejede Olesminde til sin Død i 1893.

Mads Christensen Hansen (5) foretog sammen med Sognefoged Christian Rasmussen Bruun, Lindelse, i 1838 som Samfrønder Skiftet mellem Oldemor, Maren Madsdatter (4) paa Søgaard i Vindeby, og hendes Børn (5).

- - -

Den tredje af Brødrene Michelsen, Hans (3), var længst Medejer af Skovsgaard, men havde desuden en anden Gaard, i Hennemved. Hans Søn, Michael Hansen (4), f. 1762, d. 1844, var ifølge Biografisk Leksikon Jurist, Forfatter og Deputeret i Kollegiet, blev Etatsraad og døde som Konferensraad. Han var ugift.

- - -

Lauritz Michelsen (3), som beholdt Skovsgaard, døde i 1797. Sønnen Hans (4) arvede Gaarden. Blandt de øvrige Børn kan nævnes Michel Lauritzen (4), som ejede Brandsbygaard. Hans Datter, Kirstine Marie Larsen (5) blev, som under VIII nævnt, gift med Rasmus Hansen Egemose i Vindeby, Søn af vor Tip Tip Oldefar, Hans Erichsen Egemose.

Laurits Michelsens Datter, Mette Cathrine (4), blev gift med Godsinspektør hos Grev Ahlefeldt, Goth, der var Jurist og efterhaanden blev Forpagter af Nordenbrogaard og Vestergaard og købte Brandsbygaard, som han flyttede ud og gav Navnet Cathrinebjerg efter sin Hustru.

- - -

De ovennævnte fra Mads Hansen nedstammende Personer var alle Efterkommere af hans Sønnedatter Inger (2). Ifølge Skiftet 1713 havde Rasmus Madsen (1) ingen Sønner, men foruden Inger (2) to Døtre til, Maren (2), den ældste, som forblev ugift, og den yngste, Karen (2). Sidstnævnte var først gift med Hans Jacobsen (se under B), og efter hans Død giftede hun sig med Peder Matzen fra Torpe, med hvem hun fik Sønnen Hans

Jacob Pedersen (3), der blev Ejer af en stor Gaard i Hennemved og blev Svigerfar til Michel Rasmussen (4) paa Mariendal, Sønesøn af Inger Rasmusdatter (2).

- - -

Mange andre af de kendte Slægter paa Langeland kan føres tilbage til Mads Hansen paa Brandsbygaard. En gammel Lindelse Mølle Slægt er en af disse, der samtidig er en Gren af Iver Kierudsen Slægten, saaledes som det fremgaar af "B".

- - -

En ejendommelig Skæbne havde Martine Frederiksen (6) ("Russerinden"). Hun var født i 1843 som Datter af Morfars Søster Marthe (5) i dennes Ægteskab med Smed Frederik Frederiksen (Leopold) i Vindeby og saaledes Halvsøster til Erik Rasmussen (6), Kroggaarden, der i 1953 blev 100 Aar. I et Interview fortalte han den Gang om Halvsøsterens eventyrlige Liv.

Som 16-aarig roede hun i en Jolle ud i Langelandsbæltet, hvor hun blev optaget af et svensk Skib og ført med til Sverige. Derfra kom hun til Rusland, hvor hun i mange Aar havde et stort Orkester, med hvilket hun turnerede i Europas Storbyer. Hun blev meget velhavende, havde flere store Gaarde og holdt Væddeløbsheste.

Men ved Revolutionen, da hun var højt oppe i 70'erne, mistede hun alt og maatte under de mest primitive Forhold flygte gennem Polen og Tyskland hjem til Vindeby, hvor hun tilbragte sine sidste Aar.

B. Stamfader: Iver Kierudsen. Købte Guldborggaard 1642. Han var vor Tip Tip Tip Tip Oldefar, og vi hører altsaa til 7. Slægtled efter ham.

I Afsnit VI er nævnt, at Datteren Johanne (1) blev gift med Jacob Hansen i Lindelse. Deres Søn, Hans Jacobsen (2), arvede sin Fars Tilidshverv og Besiddelser med Undtagelse af Lindelse Mølle, som var solgt til Peder Christensen paa Mariendal og gik i Arv til to af dennes Børn, Hans og Sidsel. Sidsel blev, som omtalt, gift med Rasmus Madsen i Brandsby, og Møllehalvdelen gik fra hende i Arv til Datteren Karen Rasmusdatter, som blev gift med ovennævnte Hans Jacobsen (2), og saa fik han altsaa alligevel Møllen, i hvert Fald Halvdelen af den. Og nu var Møllen altsaa baade i Mads Hansen Slægtens og i Iver Kierudsen Slægtens Besid-

delse.

I dette, Karen Rasmusdatters, første Ægteskab var bl. a. en Datter, Sidsel Hansdatter (3), d. 1744, som blev gift med Oluf Rasmussen til Mariendal, Sønesøn af Peder Christensen, og med ham fik en Søn, Rasmus Peder Olufsen (4), der blev Forpagter paa Korsebølle og døde som Ejer af Polleholm i 1798. Hans eneste Barn var Oluf Rasmussen (5), f. 1784, d. 1813 paa den Gaard i Vindeby, som efter ham fik Navnet Olesminde (se under A).

Iver Kierudsens Søn, Niels Iversen (1), gift med Augusta Margrethe Wardinghausen, havde, som det fremgaar af Skiftet af 1743 efter sidstnævnte, 6 Børn:

1. Iver Nielsen (2) overtog efter sin Far den jordegne Gaard paa 14 $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn, som denne ejede i Illebølle, efter at han havde solgt Guldborggaard til sin Bror, Kierud Iversen (1). Senere solgte Iver (2) Gaarden til Svogeren Peder Michelsen i Vindeby, som var gift med

2. Maria Dorothea Niels Daatter (2). Deres Søn var Mikkel Pedersen (3) paa Lollesgaard i Simmerbølle, der, som nævnt Side 32, omtales saa rosende i W. Lützens Langelandshistorie, og fra hvem Lollesgaard Slægten stammer.

3. Friderich Nielsen Wardinghausen (2) var "Degn i Jydland boende i Hamel Sogn".

4. Peder Hansen Nielsen (2) boende i Illebølle.

5. Elisabeth Margrete Niels Daatter (2), gift med Hans Pedersen Friis i Steengade.

6. En Datter, som var død og havde været gift med Rasmus Nielsen i Hougaard (Vindeby). I dette Ægteskab var 3 Børn, nemlig Niels, f. 1732, Maria Dorthe, f. 1734, og Hans Christopher Rasmussen, f. 1738.

- - -

Det er ikke utænkeligt, at sidstnævnte er identisk med den Hans Christopher Rasmussen, som havde Søgaard i Skebjerg, var gift med Tip Oldefars, Lars Nielsen Søgaards, Søster, Johanne Nielsdatter, og døde i 1783, som omtalt i Afsnit I.

C. Stamfader: Hans Hansen Nissen, f. 1772, d. 1844, var Skipper og Færgemand paa Ristinge. Han var vor Tip Oldefar, og vi hører altsaa til 4. Slægtled efter ham.

Oldemor, Maren Hansen Nissen (1) paa Hougaard i Vindeby, havde, som nævnt i Afsnit IX, to Helbrødre, der begge var Skippere, og som flyttede til Rudkøbing, hvor den ene, Hans Hansen Nissen (1), f. 1808, der var ugift og blev omkring 90 Aar, blev Skibsreder og Købmand, medens den anden, Niels Hansen Nissen (1), f. 1812, gift med Martine Krøyer, vedblev at være Skipper.

De to Brødre boede, i hvert Fald i 1850 og derefter, i Ejendommen Matr. Nr. 372, nuv. Brogade 23, som ifølge Folketællingslisterne ejedes af Niels Hansen Nissen (1).

- - -

Hans Hansen Nissen (1) "tjente sin Formue ved som Skipper at opkøbe Korn i Østersøprovinserne for derefter at sejle det til Sydnorge, hvor det kunde sælges med Fortjeneste. Senere etablerede han en stor Kornhandel med Filial i Ristinge" (Kiilsgaard: Rudk. Havns Historie).

Han købte i 60'erne den meget anselige og smukke Købmandsgaard paa Hjørnet af Sidsel Bagersgade og Nørregade, nuv. Nørregade 12, og overlod den til sin Brorsøn, Hans Chr. Nissen (2), som her drev en stor Kornforretning.

- - -

Hans Chr. Nissen (2), f. 1841, Søn af Niels Hansen Nissen (1), var ligesom Farbroderen ugift, og hans ligeledes ugifte Søster, Hansine (2), styrede Hus for ham. I Slutningen af 90'erne solgte han Købmandsgaarden til den nuværende Ejer, Købmand P. Bondo Petersen, flyttede til Svendborg, hvor hans Søster, Hanne (2), gift med Købmand Melson, boede, og døde der i 1908. Den nævnte Søster, Hanne (2), Kusine til Mormor (2), var Gudmoder ved Mors (3) Daab i 1866.

Foruden de omtalte to Søstre havde Hans Chr. Nissen (2) en Broder, der ligesom sin Far hed Niels Hansen Nissen (2), f. 1848, og en Søster, Marie Nissen (2), f. 1834.

- - -

Niels Hansen Nissen (2) var Skibskaptajn og senere Kulkøbmand i Rudkøbing og overtog efter sin Far Ejendommen Brogade, nuv. Nr. 23.

Marie Nissen (2) blev gift med Købmand Feodor Nielsen, Strandgaarden i Rudkøbing, Nabogaard til Brogade 23. De fik fire Sønner og en Datter. Sønnen Alfred (3) overtog i 1896 sin Fars Trælasterforretning, var svensk Konsul og døde 82 Aar gl. i 1951, hans Søn, Erik Feodor Niel-

sen (4), har nu Forretningen.

Efter Marie Nissens Død giftede Feodor Nielsen sig med Louise Augusta Andersen fra Søvertorp, Faster til Forfatterinden Agnes Henningsen, som i sin Erindringsbog "Byen erobret" omtaler - - - "Alfred - - - den bedste og morsomste af alle vore Ferie-Fætre, nu Storkøbmand som sin Far".

- - -

I 1955 aflagde jeg et for mig interessant Besøg i den ovenfor omtalte, nu i Klasse A fredede, gamle Bindingsværks Købmandsgaard, Nørregade 12, bygget i Slutningen af 1700 Aarene af Købmand Christian Poulsen Bay (meddelt af C. Kiilsgaard), i hvilken Købmand P. Bondo Petersen, hans Søn og Sønnesøn, driver en Række Forretninger.

Købmand P. Bondo Petersen fortalte ved denne Lejlighed om sin Læretid for henved 75 Aar siden hos Hans Chr. Nissen (2), hvordan han efter Læretiden fik Adgang til hos sin Principal at leje Lokaler, i hvilke han saa nogle Aar drev Forretning, og hvordan han i 90'erne købte den gamle Købmandsgaard. Han huskede ogsaa, at "Søgaard Familien fra Vindeby" af og til sammen med Lærer Larsen kom paa Besøg hos Hans Chr. Nissen (2), Mormors Fætter.

- - -

Naar man stammer fra Langeland og beskæftiger sig med sin Slægt der, er det naturligt at undersøge, hvilken Forbindelse Slægten eventuelt har med H. C. Wardinghausen og med Mads Lange. Forbindelsen med den første er tidligere omtalt, den er meget langt ude og er ikke kødelig.

Forbindelsen med Mads Lange til Bali er endnu længere ude, og den er heller ikke kødelig.

Mads Lange var født 1807 i Rudkøbing og døde 1856 paa Bali som nederlandsk Regeringsagent (se Krarup Nielsens Bog om ham). Han havde en Søster, Cecilie Lange, f. 1809, d. ca. 1840, hvis Datter Maja havde en Datter Cæcilie, som blev gift med William Nissen (3), f. 1870, Søn af Niels Hansen Nissen (2), f. 1848. Med andre Ord: En Søn af Mormors Fætter var gift med en Datter af Mads Langes Søsterdatter, Maja - det er som sagt langt ude, men det kan altsaa regnes ud.

- - -

Nogle af ovenstaaende Nissen Oplysninger stammer fra Kildefortegnelse Nr. 10, andre fra Nr. 11, som jeg elskværdigt blev gjort be-

kendt med, da jeg søgte Assistance paa et Duplikeringsbureau i Hellerup, hvis Indehaver, Fru Agerbek-Poulsen, Datter af "Min Slægt"s Forfatter, viste sig at være Datterdatter af ovennævnte Feodor Nielsens Bror og Oldebarn af Cecilie Lange, Mads Langes Søster. - Ikke nævnte Kilder er Folketællingslister og Kirkebøger.
